



БОЛОВСРОЛЫН
ХҮРЭЭЛЭН

ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖЛИЙН
БОЛОВСРОЛ II
ТӨСӨЛ

ЕБС-ИЙН ШИНЭ СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨР БОЛОВСРУУЛАХАД ТХБ- ЫН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ, АГУУЛГА, АРГА ЗҮЙГ ТУСГАН ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ЗӨВЛӨМЖ

Захиалагч: ТХБ-II төсөл

Гүйцэтгэх байгууллага: БШУЯ-ны харьяа Боловсролын хүрээлэн

2021

**ЕБС-ИЙН ШИНЭ СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨР БОЛОВСРУУЛАХАД ТХБ-ЫН ҮЗЭЛ
БАРИМТЛАЛ, АГУУЛГА, АРГА ЗҮЙГ ТУСГАН ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ЗӨВЛӨМЖ**

**Ажлын хэсгийн
ахлагч:**

Т. Ням-Очир, БШУЯ-ны Сургуулийн өмнөх, ерөнхий
боловсролын бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах
газрын дарга

Нарийн бичиг:

А. Энхтогтох, ТХБ-II төслийн ТЗЗҮБ-ийн гишүүн

Гишүүд:

П. Лхагвасүрэн, Боловсролын хүрээлэнгийн захирал, Ph.D

Х. Отгонбаатар, Боловсролын хүрээлэнгийн
Боловсролын хөтөлбөрийн судалгааны секторын
эрхлэгч, PhD

Д. Мөнхжаргал, Судлаач, Ph.D

Н.Оюунцэцэг, Судлаач, Ph.D

ГАРЧИГ

НЭР ТОМЬЁОНЫ ТАЙЛБАР	4
НЭГ. БАГА, ДУНД БОЛОВСРОЛЫН СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨРИЙГ ШИНЭЧЛЭХ ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ БОЛОВСРУУЛАХ ОНОЛ, АРГА ЗҮЙН ҮНДЭСЛЭЛ, САНАА	10
ХОЁР: СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨРИЙН ӨӨРЧЛӨЛТ/ШИНЭЧЛЭЛ ХИЙХ ҮНДЭСНИЙ БҮТЦИЙГ БИЙ БОЛГОХ	26
ГУРАВ. СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨРИЙГ ШИНЭЧЛЭН БОЛОВСРУУЛАХ БАГИЙГ ЧАДАВХЖУУЛАХ СУРГАЛТЫН МОДУЛИЙН БҮТЭЦ	45
МОДУЛЬ I. СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨРИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ	47
Үйл ажиллагаа 1. Сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлалын түүхэн тойм	49
Үйл ажиллагаа 2. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх эрэлт хэрэгцээ	50
Үйл ажиллагаа 3. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх үндэслэл	53
Үйл ажиллагаа 4. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх эрх зүйн орчин	57
Үйл ажиллагаа 5. Сургалтын төлөвлөгөө, хөтөлбөрийг шинэчлэх бодлогын чиглэл	58
МОДУЛЬ 2. СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨРИЙН ӨӨРЧЛӨЛТ/ШИНЭЧЛЭЛ	61
Үйл ажиллагаа 1. Сургалтын хөтөлбөрийг өөрчилж буй олон улсын чиг хандлага	65
Үйл ажиллагаа 2. Сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/ шинэчлэл хийх үндэслэл	67
Үйл ажиллагаа 3. Боловсролын чанарыг сайжруулахын төлөөх сургалтыг хөтөлбөрийн өөрчлөлт/шинэчлэл	69
МОДУЛЬ 3. СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨРИЙН ДИЗАЙН	73
Үйл ажиллагаа 1. Сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээний бүрэлдэхүүн	76
Үйл ажиллагаа 2. Суралцагчдын хүрэх үр дүн болон эзэмшүүлэх үнэт зүйлс	78
Үйл ажиллагаа 3. Сургалтын чиглэл, цагийн хуваарилалт	82
Үйл ажиллагаа 4. Сургалтын хөтөлбөрийг интеграцчлах хандлага	84
Үйл ажиллагаа 5. Сургуулийн сургалтын хөтөлбөрийг зохион байгуулах арга зам	89
МОДУЛЬ 4. СУРАХ БИЧИГ, СУРГАЛТЫН ХЭРЭГЛЭГДЭХҮҮНИЙ БОЛОВСРУУЛАЛТ	92
Үйл ажиллагаа 1. Сурах бичиг боловсруулалт, нийлүүлэлт, үнэлгээ	94
Үйл ажиллагаа 2. Багшлахуйн болон суралцахуйн үйл ажиллагааг дэмжих сурах бичиг, сургалтын нэмэлт хэрэглэгдэхүүн	98
Үйл ажиллагаа 3. Цахим сургалт, цахим ном	101
ДҮГНЭЛТ	104
САНАЛ	105
НОМ ЗҮЙ	107

НЭР ТОМЬЁОНЫ ТАЙЛБАР

Албан ёсны сургалтын
хөтөлбөр
Formal curriculum

Бичиг тэмдэгтийн чадвар
Literacy

Бичиг тэмдэгтийн олон талт
чадвар
Multi literacy

Дижитал чадвар
Digital literacy

Мэдлэг бүтээхүй
Knowledge building

Мэдлэг, чадварын хэрэглээ
Transfer of learning

Oracy
Хэл ярианы чадвар

Судлагдахууны дотоод
интеграци
Interdisciplinary integration

Судлагдахуун хоорондын
интеграци
Multidisciplinary integration

Судлагдахуун дамнасан
интеграци
Transdisciplinary integration

Албан ёсны боловсролын хүрээнд боловсруулан
мөрдөж буй сургалтын хөтөлбөр

Ахуй амьдралын асуудлыг шийдвэрлэхэд хэрэглэх
бичиг тэмдэгтийн мэдлэг, чадвар

Бичиг тэмдэгтийн чадвараас гадна мэдээллийн
технологийн үед хэрэглэж буй тэмдэгт, дохиотой
холбогдох тоон мэдээллийг тайлж унших,
боловсруулах, танин мэдэх, өдөр тутмын харилцаа
болон суралцахуйн үйлд хэрэглэх чадвар

Мэдээллийн технологийг үр дүнтэй ашиглан суралцах
чадвар. Технологи эзэмших функциональ чадварын
илрэл болох техникийн, мэдээллийг боловсруулах,
дамжуулах, хэрэглэх чадвартай холбогдсон танин
мэдэхүйн, мэдээллийн эх үүсвэр, нийгмийн
контекстэй холбогдох нийгэм соёлын гэсэн гурван
бүрдүүлбэр бүхий чадвар

Суралцагч танин мэдэхүйн бүтцээ өөрчлөх замаар
ухагдахууны учир утгыг өөрөө болон бусадтай
хамтран нээж олох үйл явц, үр дүн

Суралцагчийн эзэмшсэн мэдлэг, чадварын үр дүнтэй
хэрэглээ

Ахуй амьдралын асуудлыг шийдвэрлэхэд хэрэглэх
уламжлалт өв соёл, хэл ярианы чадвар

Тухайн судлагдахуунд багтсан агуулга хоорондын
интеграци

Судлагдахуунуудын агуулгыг нийтлэг сэдэв,
үзэгдэлд зангидсан интеграци

Судлагдахуунуудын агуулгаас давсан, өргөн хүрээг
хамарсан интеграци

Сонгон суралцах хөтөлбөр Elective curriculum	Суралцагчийн сонирхол, хэрэгцээнд нийцсэн, тусгай мэдлэг, чадваруудад төвлөрсөн сургалтын хөтөлбөр
Суралцах цаг Learning time	Багшийн чиглүүлэг бүхий танхимын болон суралцагчийн бие даан ажиллах цагийн нийлбэр
Сургалтын хөтөлбөр Curriculum	Сургалтын зорилго, агуулга, арга зүй, үнэлгээ, хэрэглэгдэхүүнийг багтаасан суралцахуйн үйл ажиллагааны дизайнчлал, төлөвлөлт, зохион байгуулалтын цогц сургалтын баримт бичиг
Сургалтын далд хөтөлбөр Hidden curriculum	Бичигдсэн болон заагдсан Төлөвлөсөн болон хэрэгжүүлсэн сургалтын хөтөлбөрт тусгагдаагүй сургуулийн орчин, соёлын нөлөөгөөр суралцагчдын эзэмшсэн мэдлэг, чадвар, үнэт зүйлсийг илэрхийлэх сургалтын хөтөлбөр
Сургалтын хөтөлбөрийн бодлого Curriculum policy	Үндэсний, орон нутгийн, сургуулийн түвшинд сургалтын хөтөлбөрийн зорилго, үзэл баримтлал, бүтэцчилсэн хүрээг тодорхойлон гаргасан чиглэлүүд
Сургалтын хөтөлбөрийн бүтэц Curriculum design	Сургалтын хөтөлбөрийн бүрдэл хэсгүүдийг (хэрэгцээ, зорилго, зорилт агуулга, арга зүй, хэрэглэгдэхүүн, үнэлгээ) үндэслэлтэй тогтоох, хоорондын уялдаа холбоог хангах үйл явц.
Сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээ Curriculum framework	Сургалтын хөтөлбөрийн тогтолцооны нийцтэй болон чанартай байдлыг хангахад чиглэсэн зорилго, үзэл баримтлал, зарчим, шаардлага, шалгуурын цогц. Сургалтын хөтөлбөрийн философи үзэл баримтлал, эрх зүйн үндэслэл, суралцагчийн дүр төрх, хэрэгцээ, үндэсний болон дэлхий дахины хэрэгцээ, суралцагчийн эзэмшсэн байх ерөнхий чадвар, түүнд суурилсан судлагдахууны хүрээ, хөтөлбөрийн өргөсөл, гүнзгийрлийн хамаарал, харилцан үйлчлэлийг тусгасан бүтэцчилсэн хүрээ
Суралцахуйн бүтэцчилсэн хүрээ Learning framework	Сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал, бүтэцчилсэн хүрээнд нийцүүлэн агуулга, аргазүй, үнэлгээг уялдаа холбоотой хэрэгжүүлэх оновчтой хувилбаруудыг тусгасан бүтэцчилсэн хүрээ
Сургалтын хөтөлбөрийн загвар Curriculum models	Тодорхой зарчим, шалгуур дээр тулгуурлан сургалтын хөтөлбөрийг загварчлах, зохион байгуулахад ашиглах өргөн хүрээний онолын тогтолцоо

Сургалтын хөтөлбөрийн
интеграц
Curriculum integration

Сургалтын агуулгыг нэгтгэх/тодорхойлох үйл явц.
Судлагдахуунуудыг нийтлэг сэдэв, үзэгдэлд
уялдуулан холбож судалдаг сургалтын хөтөлбөр.
Хоёр болон олон хичээлүүдийг интеграцчилсан
хөтөлбөр байхын зэрэгцээ өөр судлагдахууны багш
нар төсөлт ажлаар хамтарсан хичээл явуулж болдог.

Сургалтын хөтөлбөрийн
манлайлал
Curriculum leadership

Сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд хүн хүчний
болон бусад нөөц боломжийг дайчлан зохицуулах
замаар суралцахуйн үр дүнг өндөр түвшинд хүргэхэд
чиглэгдсэн манлайллын хэлбэр.

Сургалтын хөтөлбөрийн
менежементийн цикл
Curriculum management
cycle

Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэн сайжруулах
менежементийн цикл. Өмнөх сургалтын хөтөлбөрт
үнэлгээ хийх, нөхцөл байдлын судалгаа авах,
хөтөлбөрийг шинэчлэх үзэл баримтлал
боловсруулах, хэлэлцүүлэх, үндэсний зөвшилцлийн
баг бүрдүүлэх, шинэ хөтөлбөр хэрэгжүүлэх санхүү,
эдийн засгийн тооцоо хийх, шинэчилсэн
хөтөлбөрийн дизайн гаргах, боловсруулах, хянах,
хөтөлбөрийг туршин шалгах, баталгаажуулах,
хөтөлбөр хэрэгжих бэлтгэл хангуулах,
хэрэгжүүлэхэд сургууль, багш нарыг бэлтгэх,
сургалтын хөтөлбөрт уялдуулан өөрчлөх сурах
бичиг, сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг бэлтгэх, хангах,
хэрэгжилтийн явцын үнэлгээ хийх гэсэн шатлал
бүхий менежментийн цикл.

Сургалтын хөтөлбөрийн
хэсэгчилсэн шинэчлэл
Curriculum partial revision

Шаардлагатай тохиолдолд сургалтын хөтөлбөрийн
менежментийн циклийг дуусгалгүй, хөтөлбөрийн
ерөнхий бүтцийг эвдэлгүй сургалтын хөтөлбөрийг
хэсэгчлэн шинэчлэн сайжруулах үйл явц.

Сургалтын хөтөлбөрийн
тохирц
Curriculum alignment

Төлөвлөсөн сургалтын хөтөлбөрөөр хүрэх үр дүн
болон анги танхим дахь заах арга, үнэлгээний
даалгавар, сургалтын үйл ажиллагаа хоорондын
уялдаа холбоо, тогтвортой байдлыг хангахад
чиглэсэн үйл явц.

Сургалтын хөтөлбөрийн
төлөвлөлт
Curriculum planning

Үндэсний, орон нутгийн, сургуулийн түвшинд
сургалтын хөтөлбөр боловсруулах, шинэчлэх,
зохион байгуулах, хэрэгжүүлэх, үнэлэх, сайжруулах
үйл ажиллагааны төлөвлөлт.

Сургалтын хөтөлбөрийн
хамаарал
Curriculum relevance

Сургалтын хөтөлбөрийн эцсийн үр дүн нь нийгмийн
хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн, хувь хүн болон
нийгмийн амьдралд ач холбогдолтой байх зарчим.

Сургалтын хөтөлбөрийн хөгжүүлэлт Curriculum development	Үндэсний болон орон нутгийн эсвэл тухайн сургуулийн хэрэгцээнд үндэслэн сургалтын хөтөлбөрийг дизайнчлах, боловсруулах, хэрэгжүүлэх, үнэлэх үйл явц
Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт Curriculum implementation	Сургалтын хөтөлбөрийг сургалтын байгууллагад хэрэгжүүлэх үйл явц
Сургалтын хөтөлбөрийн хяналт шинжилгээ Curriculum monitoring	Сургалтын хөтөлбөрийн үр нөлөөг үнэлэх үйл явц. Төлөвлөсөн сургалтын хөтөлбөр, хэрэгжсэн болон үр дүнд хүрсэн сургалтын хөтөлбөрийн үр нөлөөг үнэлэх зорилготойгоор мэдээлэл цуглуулах, уг үйл явцын хамаарал, зохицол, практикт ашиглах боломж, тогтвортой байдал болон суралцагчид хүлээж байсан үр дүнд хүрч чадаж байгаа эсэхийг хянаж, хэмжих үйл явц
Сургалтын цөм хөтөлбөр Core curriculum	Суралцагч бүрийн хувьд нийтлэг шинжтэй тоо тоолол, бичиг үсэг, хэл яриа, мэдээллийн технологи гэсэн цөм судлагдахуун, чадваруудад төвлөрсөн сургалтын хөтөлбөр. Суралцагч бүрийн эх хэл, математик, шинжлэх ухаан, нийгмийн ухаан, урлаг, биеийн тамир, технологи зэрэг ерөнхий ба багц судлагдахуунаар эзэмших мэдлэг, чадвар, хандлагад төвлөрсөн сургалтын хөтөлбөр
Сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэл Curriculum revision	Сургалтын хөтөлбөрийн менежментийн циклийн дагуу сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэн сайжруулах үйл явц
Сургалтын хөтөлбөрийн өргөсөл, гүнзгийрэл Scope and sequence of curriculum (Depth and breath)	Сургалтын хөтөлбөрийн агуулгын бүтэц. Агуулгын бүтцийг тогтоохдоо судлагдахууны хамрах хүрээ болон агуулгыг эзэмших танин мэдэхүйн түвшинг тогтоосон байдал.
Сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлага Whole school approach	Зөвхөн сургалтын хөтөлбөрийн хүрээнд бус сургууль бүхлээрээ суралцах орчны хүрээнд суралцагчдын хэрэгцээг шийдвэрлэхэд туслалцаа, дэмжлэг үзүүлэх үйл явц
Сургуульд суурилсан сургалтын хөтөлбөрийн хөгжүүлэлт	Сургуулийн түвшинд сургалтын хөтөлбөр боловсруулах, хэрэгжүүлэх, үнэлж шинэчлэх үйл явц.

School based curriculum development

Хичээл хоорондын агуулга /сэдэв
Cross-cutting themes

Хэд хэдэн хичээл/судлагдахуунаар судалдаг сургалтын хөтөлбөрийн чухал агуулга/сэдэв. Судлагдахууны сургалтын хөтөлбөрийн агуулга, сэдвүүдийг зааж сургах гэхээсээ илүүтэйгээр бусад судлагдахууны агуулгаар баяжуулж, суралцагчдад хэт ачаалал үүсгэхгүйгээр сургалтын хөтөлбөрт нэмэлт сургалтын сэдвүүдийг нэвтрүүлснээр салбар хоорондын сэтгэлгээ, хамтын ажиллагааг хөгжүүлж болдог. Жишээ нь:

- хүний эрх
- жендэр
- оюуны өмч гэх мэт

Хэрэгжүүлсэн сургалтын хөтөлбөр
Implemented curriculum
Taught curriculum

Төлөвлөсөн сургалтын хөтөлбөрийг практикт хэрэглэх үйл явц

Хүүхдийн хөгжлийн бүхэлчилсэн хандлага
Whole child approach
Holistic approach

Хүүхдийн хөгжлийг академик мэдлэг, чадвар эзэмшүүлэх үйл явц гэж явцуу утгаар хэсэгчилэн хандах бус, харин удаан хугацаанд хүүхдийн хэрэгцээг хангах, авъяас чадварын нөөц боломжийг тэлэх үйл явц гэж өргөн утгаар бүхэлчилэн хандах чиглэл

Тоо тооллын чадвар
Numeracy

Ахуй амьдралын асуудлыг шийдвэрлэхэд тооцоолох, тоон үйлдэл гүйцэтгэх мэдлэг, чадвараа хэрэглэх чадвар

Төлөвлөсөн сургалтын хөтөлбөр
Intended curriculum
Written curriculum

Суралцагчийн эзэмших мэдлэг ойлголт, төлөвшүүлэх ур чадвар, үнэт зүйл, хандлага, суралцахуйн үйл ажиллагааны үр дүнг тодорхойлсон сургалтын хөтөлбөр

Тэгш хамруулах сургалтын хөтөлбөр
Inclusive curriculum

Суралцахуйн болон хөгжлийн бэрхшээлтэй, цөөнхийн бүлгийн, нийгэм эдийн засгийн хүнд нөхцөлд байгаа, алслагдсан бүс нутгийн, гадуурхагдах эрсдэлтэй суралцагчдын онцлог, хэрэгцээ, сонирхол, суралцах хэв маягт нийцүүлсэн сургалтын хөтөлбөр

Төлөвшил Character building	Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үр нөлөөгөөр бие хүний чанарууд, зан төлөв, ертөнцийг үзэх үзэл бүрэлдэх, өөрчлөгдөх үйл явц, үр дүн
Ухагдахуун төлөвшихүй Building understanding / Meaning making	Суралцагч юмс, үзэгдлийн гол мөн чанар, зүй тогтол, харилцан хамаарлыг ерөнхий ухагдахуунд зангидан ойлгох үйл явц, үр дүн
Үндэсний сургалтын хөтөлбөр National curriculum	Үндэсний хэмжээнд мөрдөх, урьдчилан тодорхойлсон нийтлэг зорилго, зорилт, агуулга, арга зүй, үнэлгээний шаардлага зэргийг агуулсан сургалтын хөтөлбөр
Үр дүнд хүрсэн сургалтын хөтөлбөр Attained curriculum Learned curriculum	Суралцагчдад заах, сурах үйл ажиллагааны үр дүнд бодитоор олж авдаг мэдлэг, ойлголт, ур чадвар, хандлагыг янз бүрийн арга хэрэгслээр үнэлж, практикт харуулсан сургалтын хөтөлбөр. Энэ нь төлөвлөсөн болон хэрэгжүүлсэн сургалтын хөтөлбөрөөс ялгаатай.
Чадамж Competency	Суралцагчийн эзэмшсэн мэдлэг, чадвар, хандлагын цогц. Өдөр тутмын амьдралын болон мэргэжлийн нөхцөл байдлаас үүдэн тавигдах шаардлагыг амжилттай даван туулахад шаардагддаг, эзэмшиж болдог, танин мэдэхүйтэй холбоотой, хэрэглээнд суурилсан мэдлэг, чадвараас гадна сонирхол, сэдэл, үнэт зүйл, нийгмийн оролцооны бэлэн байдал зэрэг хандлага, төлөвшлийн элементүүд агуулагддаг.
Z үеийнхэн Generation Z	1995-2009 онд төрсөн мэдээлийн технологийн нөлөөнд өссөн шинэ үеийнхэн
Альфа үеийнхэн Generation Alpha	2010-2025 онд төрсөн дижитал төрмөл гэгддэг шинэ үеийнхэн

НЭГ. БАГА, ДУНД БОЛОВСРОЛЫН СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨРИЙГ ШИНЭЧЛЭХ ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ БОЛОВСРУУЛАХ ОНОЛ, АРГА ЗҮЙН ҮНДЭСЛЭЛ, САНАА

Зорилго: Сургалтын хөтөлбөрийн менежментийн циклийн дагуу ЕБС-ийн сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/ шинэчлэл хийх үзэл баримтлал боловсруулахад баримтлах чиглэл болно.

1. Сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэлийн замнал (Historical route of curriculum revision)

Манай улсын сургалтын хөтөлбөр шинэчлэлийн замналыг мөшгөвөөс 1998 онд Боловсролын стандартын тогтолцоо, 2004 онд Бага, дунд боловсролын стандарт боловсруулан мөрдөж байсан бол 2014 оноос бага боловсролын, 2015 оноос суурь боловсролын, 2016 оноос бүрэн дунд боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлсэн, 2019 онд сургалтын цөм хөтөлбөрийг хэсэгчлэн сайжруулсан түүхтэй.

АХБ-аас “Бага, дунд боловсролын дэд салбарын тайлан”-д сургалтын цөм хөтөлбөрийн онцлогийг дараах байдлаар тодорхойлон дүгнэсэн байдаг. 2014 оноос эхлэн мөрдөж буй бага, суурь боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөрт шинжлэх ухааны мэдлэг, чадвараас гадна өөрийн хүч нөөцийг мэдрэх, бусадтай хамтрах, мэдлэгийг эрж хайх олж судлах арга барилтай болох, байнга тасралтгүй хөгжих, хүрээлэн буй орчныг зөв ухаарч тэнд өөрийгөө зөв авч явах, зорилго чиглэлтэй амьдарч хөдөлмөрлөх зэрэг хувь хүний хөгжилд хандсан Тогтвортой Хөгжлийн боловсролын үзэл санаа, агуулгыг тодорхой тусгасан байна. Сургалтын цөм хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэхэд баримтлах тодорхой зарчмуудыг чухалчилж, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх арга зүй нь суралцагчийн аливаа юм, үзэгдлийг өөрөө сонирхон шинжлэн судлах, асуудал шийдвэрлэх, бусадтай харилцаа холбоо тогтоох, хамтран ажиллах үр дүнгээ танилцуулах зэрэг бүтээлч үйл ажиллагаанд сууриллахаар тодорхойлжээ.

Харин бүрэн дунд боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөр, төлөвлөгөөг ахлах ангийн суралцагчад өөрсдийн авьяас, сонирхол, ирээдүйн мэргэжлийн чиг баримжаандаа тулгуурлан хичээлээ сонгож судлах өргөн боломж олгох, ахлах сургуулийг хөгжүүлэхэд чиглэсэн бодлого баримталсан байна. Энэ бодлогын хүрээнд бүрэн дунд боловсролын цөм хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд ахлах сургуульд дараах нэмэлт үйл ажиллагаанууд хэрэгжиж, тэдгээрт харгалзах шинэ менежмент шаардагдаж, сургуулийн захирал, сургалтын менежер, ангийн болон хичээл заадаг багш нар, нийгмийн ажилтан, суралцагчид, эцэг эхчүүд шинэ үүрэг хариуцлага хүлээхээр төлөвлөсөн байжээ.

2017-2018 онд ЖАЙКА-аас хэрэгжүүлсэн “Суралцахуйг дэмжих мэргэжлийн байгууллагын чадавхыг бэхжүүлэх” төслийн үр дүн болох сургалтын хөтөлбөр сайжруулах 10 жилийн менежментийн циклийг тогтоосон “ЕБС-ийн сургалтын хөтөлбөрийг боловсронгуй болгох аргачлал”-ыг БСШУСЯ-ны сайдын 2018 оны 8-р сарын 30-ны өдрийн тушаалаар батлан мөрдүүлжээ. БСШУСЯ-ны сайдын 2019 оны 3-р сарын 01-ний өдрийн тушаалаар Сургалтын цөм хөтөлбөрийг сайжруулах ажлын хэсгийг байгуулж, 2019 оны 3-7-р сард багтаан богино хугацаанд сайжруулсан хөтөлбөрийг боловсруулж, БСШУСЯ-ны сайдын 2019 оны 8-р сарын 01-ний өдрийн тушаалаар сайжруулсан сургалтын хөтөлбөрийг батлан мөрдүүлсэн.

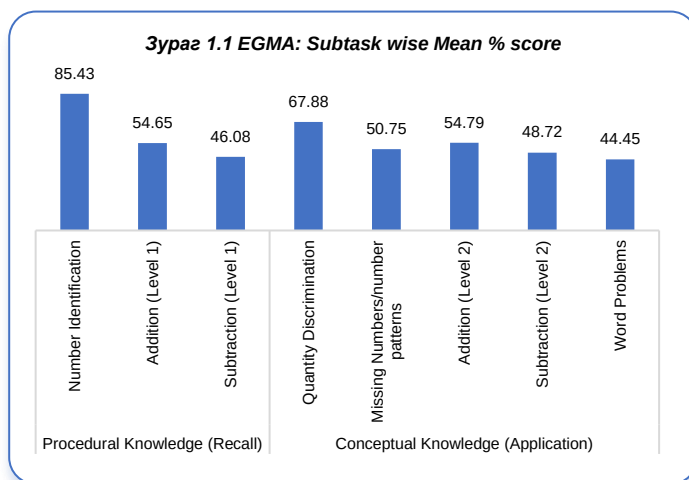
Сайжруулсан сургалтын хөтөлбөр нь өмнөх цөм хөтөлбөрийн зорилго, зорилт, үзэл баримтлал, бүтцийг бараг хөндөөгүй, зөвхөн цөм хөтөлбөрт тусгагдсан суралцахуйн зорилтуудыг бага боловсролын түвшинд 1242-оос 755, суурь боловсролын түвшинд 1695-аас 1487, бүрэн дунд боловсролын түвшинд 1440-өөс 1331 болгон нэгтгэсэн, суралцахуйн зорилтуудыг кодолж өгсөн зэрэг сайжруулалтыг хийсэн байна. Цөм хөтөлбөрт туссан 7 зарчмаас 2 зарчмыг нэгтгэн 6 болгож, өмнөх хөтөлбөрт байсан 8 ерөнхий чадвар дээр “Үндэсний соёл, ёс суртахуун, уламжлалаа хүндэтгэх” гэсэн шинэ чадварыг нэмж оруулсан байна. Бага боловсролын сайжруулсан цөм хөтөлбөрт суралцахуйн зорилтыг Хүн ба орчин хичээлийн хувьд 80-аас 53, Монгол хэлний хичээлийн хувьд 294-өөс 153, Хүн ба байгаль хичээлийн хувьд 77-оос 63, Хүн ба нийгэм хичээлийн хувьд 38-аас 34 болгож тус тус цөөлсөн байна.

2. Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн нөхцөл байдал

2010 онд явуулсан сургалтын хөтөлбөрийн агуулга, хэрэгжилтийн, 2017 онд Боловсролын хүрээлэнгийн хийсэн сургалтын цөм хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн, 2021 онд гүйцэтгэсэн сурах бичгийн агуулгын судалгаанууд хөтөлбөр, сурах бичигт туссан агуулга нь танин мэдэхүйн сэргээн санах, ойлголтын түвшинд төвлөрсөн хэрэглээний болон бүтээлч түвшинд анхаарал хандуулаагүй гэсэн хоорондоо төстэй дүгнэлтэд хүрсэн байна. Энэ нь сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэл хийгдэж зорилго, үзэл баримтлалын хүрээнд өөрчлөгдөж байгаа ч гэсэн агуулгын хувьд “хичээл-төвтэй хөтөлбөр” бүрэн өөрчлөгдөхгүй байгааг харуулж буй.

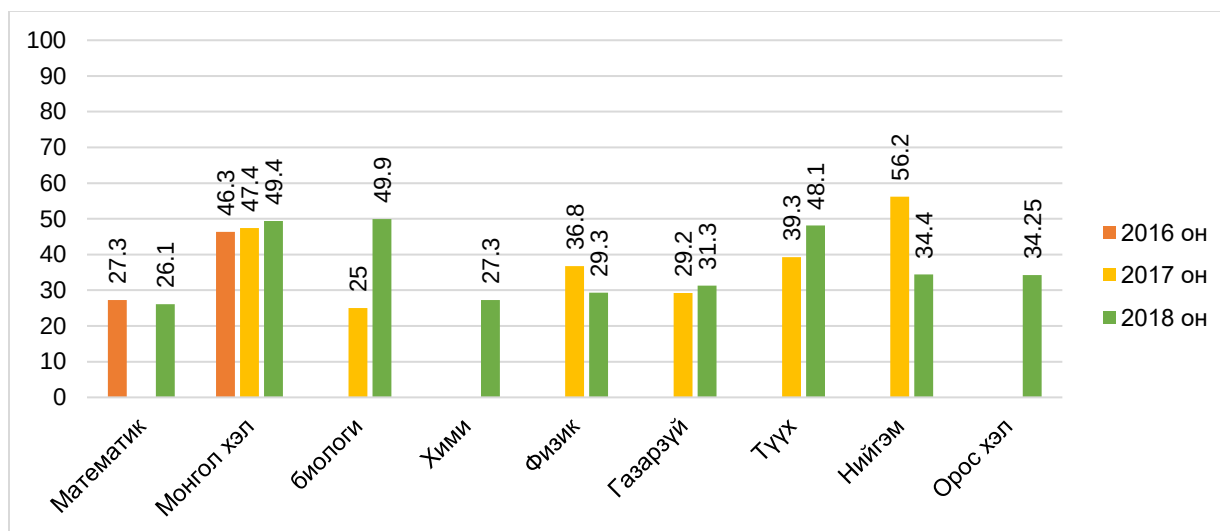
БСШУСЯ, Дэлхийн банкны хамтарсан “Боловсролын чанарын шинэчлэл” төслөөс 2017 оны 4-5 сард Бага боловсролын математик, унших чадварын үнэлгээний судалгааны дүнгээс харахад Монголын сурагчид уншиж суралцах суурь чадварыг эзэмших шатандаа явж байгаа ба үнэлгээнд оролцогчдын 59% нь үсэг таних, 28% нь үгийн эхний авиаг зөв дуудах, 26% нь үсгийн авиаг дуудах даалгаврыг гүйцэтгэжээ. Танил үгийн гуравны хоёрыг нь зөв дуудаж, утгагүй үгийн тал хувийг нь олж тогтоож чадаж байна. Унших даалгаврын биелэлт 50%-тай, ойлгож унших түвшин 27% байна.

Математикийн даалгаврын гүйцэтгэлээс харахад сурагчид сургалтын хөтөлбөр дэх чадварыг эзэмшиж хараахан чадаагүй байна. Тоо таних даалгавар дээр 85%-ийн гүйцэтгэлтэй, нэмэх үйлдлийн гүйцэтгэл 50% байна. Ухагдахууны ойлголтыг шалгах даалгавар дээр 68%-ийн гүйцэтгэлтэй, II түвшний нэмэх, хасах үйлдэл ба тоонуудын хувьд 50%-ийн гүйцэтгэлтэй байлаа. Өгүүлбэртэй бодлогын гүйцэтгэл мөн 50% тай байна.



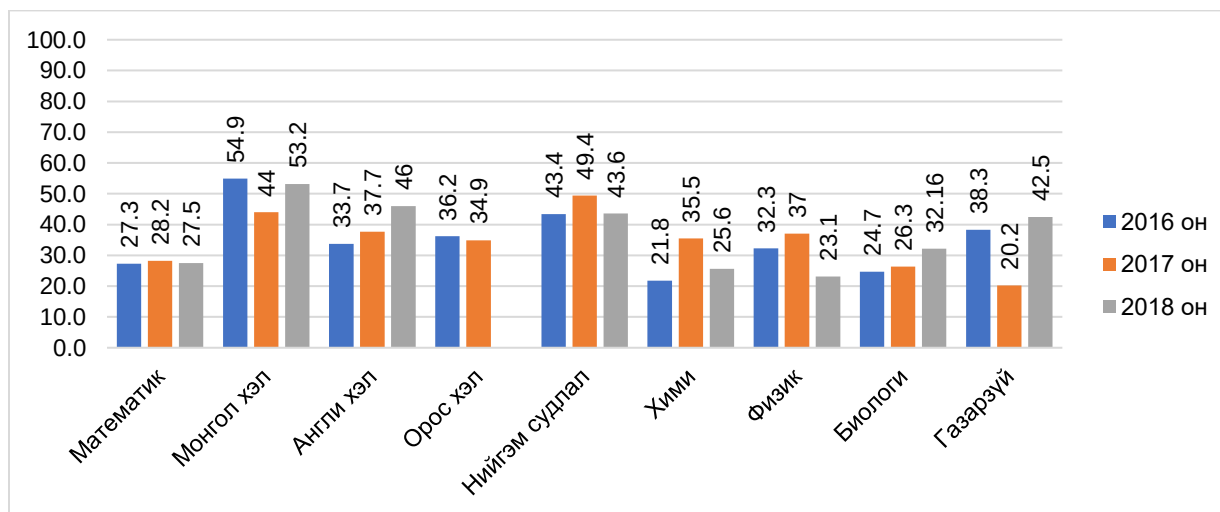
Эх сурвалж: БСШУСЯ, ДБ, Боловсролын чанарын шинэчлэл төсөл, 2017

Зураг 1.2. Суурь боловсролын төгсөх ангийн чанарын үнэлгээний дундаж дүн (2016-2018)



Дээрх графикт үзүүлсэн суурь боловсролын IX ангийн сурагчдаас 2016-2018 онд авсан чанарын үнэлгээний дүнгээс сурагчдын сурлагын амжилт хангалттай түвшинд хүрээгүй, математик, байгалийн ухааны хичээлүүдийн гүйцэтгэл бусад хичээлүүдийнхтэй харьцуулахад доогуур түвшинд байгааг харж болно.

Зураг 1.3. Бүрэн дунд боловсролын төгсөх ангийн чанарын үнэлгээний дүн (2016-2018)



Дээрх графикт үзүүлсэн бүрэн дунд боловсролын XII ангийн сурагчдаас 2016-2018 онд авсан чанарын үнэлгээний дүнгээс сурагчдын сурлагын амжилт хангалттай түвшинд хүрээгүй, математик, байгалийн ухааны хичээлүүдийн гүйцэтгэл бусад хичээлүүдийнхтэй харьцуулахад доогуур түвшинд байгааг харж болно.

Дээрх судалгааны үр дүнгүүдээс бага, суурь, бүрэн дунд боловсролын түвшинд хоёр хүүхэд тутмын нэг нь сурлагын хоцрогдолтой, математик, байгалийн ухааны хичээлүүдийн хувьд гурван хүүхэд тутмын хоёр нь сурлагын хоцрогдолтой байна гэсэн дүгнэлт гарч байна.

3. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх концепци (Conceptual Framework of Curriculum Revision)

3.1. Сургалтын хөтөлбөр шинэчлэх нийгмийн хэрэгцээ, ач холбогдол

Энэ удаагийн сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх хэрэгцээ, шаардлага юунд орших вэ? Яагаад шинэчлэх хэрэгтэй вэ? Шинэчлэх аваас юуг, яаж шинэчлэх вэ? гэсэн асуултуудад хариу өгөхөд энэхүү удирдамж чиглэнэ.

Токиогийн их сургуулийн М.Сато тэргүүтэй судлаачид сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх утга учир нь хөтөлбөрийн агуулга, шинэчлэлийн талаарх шийдвэр гаргах боломжийг сургуулийн амьдралд ойр хүмүүст олгосон, хэрэгжилтийн үйл явц нь өөрийн удирдлагатай суралцахуйд зүгширсэн суралцагч төлөвших боломжийг бүрдүүлсэн, эцсийн үр дүн нь нийгмийн ач холбогдолтой байсан гэдгээр илэрхийлэгдэнэ гэж үзсэн. Тэд сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэхэд баримтлах нэг зарчим болох хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн эцсийн үр дүн нь нийгмийн ач холбогдолтой (relevance) байгаа эсэхийг а) сургуулийн боловсрол нь дээд шатны боловсролоо дэмжих, б) нийгмийг соён гэгээрүүлэх, в) хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлтийг хангах гэсэн 3 хүчин зүйлийг тооцон үзэх хэрэгтэй гэж үзсэн (Сато, 2015).

19-р зуунаас эхэлсэн аж үйлдвэрийн хувьсгал боловсролын шинэчлэлээс түрүүлэх хандлагатай байсан ч бүх нийтийн ерөнхий боловсролын зорилтыг амжилттай хэрэгжүүлснээр боловсролын хоцрогдол түүнийг давсан түүхтэй. Харин өнөө үед боловсролын нөлөөнөөс үүдсэн дижитал хувьсгалын давалгаа боловсролын шинэчлэлийг даван гарсан. Энэхүү үзэгдлийг Харвардын их сургуулийн судлаач К.Голден, Л.Катц нар боловсрол, технологийн хоорондох өрсөлдөөн хэмээн хаягласан бөгөөд үр дүн нь шинэ үеийнхний өнөөгийн дүр төрх юм (Голден, Катц, 2008). Иймээс дижитал төрмөл хэмээгдсэн шинэ үеийнхний өвөрмөц онцлог, хэрэгцээ, дижитал технологийн ололтод тулгуурлан боловсролын шинэчлэл хийх шаардлага бүх улс орон, боловсролын бүх дэд салбаруудад урган гарч буй. Өөрөөр хэлбэл, сургалтын ил болоод далд хөтөлбөрийн талаарх шийдвэр гаргах эрх мэдээллийн технологийн салбарынханд шилжсэнтэй холбогдон сургуулийн орчинд далд хөтөлбөрийн нөлөөлөл ихэссэн тул ил болон далд хөтөлбөрийг харилцан эерэг үйлчлэлд байхуйцаар дизайнчлах замаар нийгмийн ач холбогдлыг өндөрсгөх шаардлага тулгарч буй.

Дижитал хувьсгал нь нийгэмд олон талын хувь нэмэр оруулж байгаа боловч хувь хүний хөгжил болон нийгмийн үнэт зүйлсийн төлөвшилд нийгмийг соён гэгээрүүлэх ач холбогдол хангалтгүй байгааг судлаачид дүгнэж байна. Мэдээллийн технологийн хэрэглээний салбарын хурдацтай хөгжил, их өгөгдөл, хиймэл оюуны давалгаа нь бэлэн аппликэйшн, темплет загваруудыг бүхий л салбарт нийлүүлэх болсон нь суралцахуйн үйлд дэмжлэг үзүүлэхийн зэрэгцээ хүний унаган гарваль сониуч зан, бүтээлчээр сэтгэх чадвар, өөрийн сэтгэлгээний хэв шинжийн давуу байдлаа ашиглах боломжийг хумьж бэлэнчлэх сэтгэлгээг дэврээх, оюуны залхуурал, цаашлаад оюуны ядууралд нэрвэгдэх хандлагатай болгож буй. Дан ганц хүний бие эрхтний функцээр тогтохгүй хүний сэтгэлгээний үүрэг бууран доройтох хандлагатай болж ирлээ. АНУ-ын эрдэмтэн Н.Постман орчин үеийн технологийн дэвшил нь боловсролд сөрөг нөлөөлөл үзүүлж буйг судлаад “Шинэ технологи ямар хэмжээний ашиг тус авчирна мөн тийм хэмжээний хор хөнөөл учруулдаг. Түүний ашиг тус хийгээд хор хөнөөл нийт хүн амын дунд хэзээ ч тэгшхэн хуваарилддаггүй. Энэ нь шинэ технологи болгоноос

нэг нь хожиж, нөгөө нь хохирдог гэсэн үг. Хүмүүний үнэт зүйлсийг техник технологи хэзээ ч орлож чадахгүй.” хэмээсэн байдаг.

КОВИД-ийн үед зөвхөн боловсролын салбарт бус нийгмийн бүхий л салбарт хүмүүсийн мэдээллийн технологийн хэрэглээний чадвар эзэмшсэн байдал тэгш бус байгаа түгээмэл үзэгдэл илэрсэн бөгөөд энэхүү ялгаварлыг өнөөдөр дижитал хуваагдал (digital divide) хэмээн нэрийдэж буй.

Дэлхийн дахинаа өнөөгийн бидний оршин амьдарч буй нийгмийг аж үйлдвэрийн эрин үеэс (Society 3.0) мэдээллийн технологийн эрин үед (Society 4.0) шилжиж байгаа бөгөөд ирээдүйд кибер болон бодит амьдрал хосолсон шинэ эринд (Society 5.0) шилжинэ хэмээн таамаглаж байна. Ойрын ирээдүйн нийгмийн шинж төлөвийг санамсаргүй, тодорхойгүй зүйл, таамаглахад бэрхтэй үзэгдэл, тогтворгүй, ээдрээтэй асуудал дүүрэн нийгэм хэмээн тодорхойлж буй. Ийм төсөөлөлд үндэслэн ирээдүйн боловсрол, хүн хүчний бодлогын асуудлыг улс орнууд “Боловсрол-2030 эсвэл 2040” гэсэн концепцийн шинжтэй барим бичгүүддээ тусгасаар байна.

2040 оны үеийн хүн хүчний хэрэгцээ, өөрчлөлтийн талаар Японы боловсрол, шинжлэх ухааны яамны 2018 оны илтгэлээс харвал тэд урьдчилан таамаглах боломжгүй үед амьдрах иргэний чадварт ердийн мэдлэг, ойлголтоос гадна хэрэглээний чадварыг зайлшгүй нэмэх шаардлагатай хэмээн үзэж буй. Суралцагчид юу зааж эзэмшүүлсэн вэ? гэсэн агуулгаас гадна суралцагч бүрийн суралцахуйн амжилт, үр дүнд чухалчлах ёстой хэмээсэн. Тэд 2040 оны мэргэжилтнүүдэд асуудал шийдвэрлэх, бүтээлчээр сэтгэх, харилцааны болон мэргэжлийн гэсэн 4 чадвар, чадамжийг хэрэгцээтэй хэмээн үзсэн. (Monbusho, 2018) OECD-ийн 2018 онд гарсан “Боловсрол, чадварын ирээдүй-2030” концепцийн баримт бичигтээ numeracy, literacy, digital literacy, data literacy, health literacy зэргийг хөтөлбөрийн цөмд байршуулж, нийгмийг шинэчлэх, ирээдүйг бүтээх чадамжид (transformative competencies) шинэ үнэт зүйлийг бүтээх чадвар, зөрчилдөөнийг шийдвэрлэх чадвар, хийсэн үйлдээ хариуцлагатай байх чадвар гэсэн 3 чадварыг оруулсан. (OECD Learning Framework, 2030) Мэдлэг, мэдээллийн нийгмийн өнөө үед нийгмийн гишүүн бүр нь дээр дурьдсан чадваруудыг эзэмшин мэдлэгийн ажилтан болон хөгжиж чадваас бага орлогтой орнуудын хувьд ДНБ нь 28%, өндөр орлоготой орнуудын хувьд 16%-иар өсөх боломжтой гэж таамаглаж буй.

3.2. Боловсролын тогтолцооны гажуудлаас үүдсэн хэрэгцээ

Өнөөгийн боловсролын хөгжлийн түүхийг шинжвээс зонхилогч нь бусаддаа өөрийн үзэл номлол, өөрсдөө үнэн гэж итгэсэн мэдлэгийг бусаддаа сурталчлах, тулган хүлээлгэх гэсэн замналыг туулж иржээ. Үүнийг Бразилийн сурган хүмүүжүүлэгч Паул Фрэйро зонхилогч нь цөөнхийн соёлоо үгүйсгэж, өөрийн соёлын тухай мэдлэгийг л зөвхөн албан ёсны мэдлэг хэмээн тунхаглаж буй өнөөгийн боловсролын тогтолцоог “Pedagogy of the Oppressed” буюу “Мэдлэгийн дарангуйлал” хэмээн шүүмжилсэн байдаг. Түүнтэй нэгэн адилаар АНУ-ын эрдэмтэн М.Эппл сургалтын хөтөлбөр, стандарт нь зонхилогчийн соёлын үзлийг түгээгч болдог. Түүнийг албан ёсны мэдлэг буюу “Official Knowledge” гэж дөвийлгөн бусдын дээгүүр тавьдаг гэжээ. Америкийн боловсролын түүх судлаач Ж.Спринг уугуул индианчуудын боловсролын талаар “Тэд бусад соёлыг бүдүүлэг харанхуй, хоцрогдсон гэж үздэг.

Америкийн боловсрол, сургуулийн тогтолцоо нь нийтлэг соёлыг дэлгэрүүлэхийг зорьдог. Индианчуудыг хүчээр сургуульд хамруулсан нь соёлоос нь салгасан үйлдэл болсон” хэмээн дүгнэсэн байдаг.

Өнөөгийн нийгмийн дүр төрх болсон сургуулийн тогтолцоог зарим эрдэмтэд үр дүн муутай хэмээн дүгнэсэн байдаг. АНУ-ын эрдэмтэн Ж.Хоолт “Хүүхдийн хөгжил төлөвшилд саад учруулдаг зүйл бол айдас хүйдэсд автах, сурах зүйлдээ сонирхолгүй байх явдал юм. Үүнийг сургуулийн тогтолцоо бий болгоод байна. Одоогийн сургуулийн үр ашиггүй тогтолцоог бодвол гэрийн сургууль нь хүүхдэд тустай хэлбэр юм.” хэмээсэн байдаг. К.Робинсон одоогийн сургуулийн тогтолцоо нь хүүхдийн бүтээлч байдлыг хөгжүүлэх бус саатуулах чиглэлтэй байгааг ажиглан дүгнэсэн.

Финландын сурган хүмүүжүүлэгч П.Саалберг, орчин үед дэлхий дахинаа сургуулийн гол зорилгыг өрсөлдөх чадварыг сайжруулах, ингэснээр өрсөлдөөнд ялан дийлэх хэмээн үзэж байгааг шүүмжилж Финчүүд үүний эсрэг зогсож сургуулийн зорилго бол хамтран амьдрах, бусадтай зохицон амьдрах арга ухаанд сургахад голлож амжилтад хүрснийг дурдсан байдаг. Орон нутгийн чанартай мэдлэг, уламжлалт соёлын өв, ур чадваруудыг үгүйсгэж стандартчилагдсан боловсролын сүлжээ бизнесийг бий болгодог. Харин Финчүүд үүний нөгөө талд хувь хүний онцлог, өвөрмөц байдалд нийцсэн /personalization/ сургалтын хөтөлбөрийг уян хатан хэрэгжүүлэх боломж байгааг олж харсан байдаг. Энэ зарчмыг баримтлах аваас хүн бүрд тусгай хэрэгцээт боловсрол шаардлагатай болж хувираад аливаа нэгэн зонхилогчийг даган дууриах бусадтай өрсөлдөх бус өөрийн онцлогоо таньж мэдэрсэн тэрхүү онцлогтоо тохирсон боловсролын үйлчилгээ авч тайвширсан хувь хүмүүс бүхий нийгмийг цогцлоох хэрэгцээ байгаа харагдаж байгаа юм.

Иймд сургалтын хөтөлбөрт зонхилогчийн үзэл номлол давамгайлсан бус хувь хүний ялгаатай байдал, хөгжлийн онцлог, суралцахуйн хэв маягт тохирсон олон хувилбарт (alternative) хөтөлбөрийн шинэчлэл хэрэгтэй байгаа юм.

3.3.КОВИД-оос үүдэлтэй шинэ хэрэгцээ, боломжууд

КОВИД-ийн дараах дэлхий дахинд нийгмийн болон боловсролын хөгжлийг шинэ арга хэрэгсэл, шалгуур үзүүлэлтээр хэмжиж эхлэх нь тодорхой болоод байна. Тусч өгөөмөр байдлын, тогтвортой хөгжлийн, ариун дагшин байдлын шинэ индексүүд хөгжлийн индикаторууд болох магадлалтай. Дэлхий дахинд, түүний дотроос манай нийгэмд дан ганц даяаршилд дулдуйдах бус дангааршил, үндэсний сэргэн мандалтын үзэл санаа, “монгол хүний саруул ухаан”-аас хөгжлийн эх ундаргаа хайж олох хөгжил дэвшлийн шинэ парадигм төрөх нь ойлгомжтой болж буй.

Хөдөлгөөн багатай тогтонги систем учраас суурин соёл иргэншилд өөрийн системээ таних, ойлгох боломж хомс байдаг. Харин нүүдлийн соёл иргэншил динамик тогтолцооны нэг загвар учраас өөрийгөө таних, ойлгох, хувирган өөрчлөх, давтагдагдашгүй хувилбарууд сонгон хэрэглэх боломжоор дүүрэн байдаг. Нүүдэл хийх бүрдээ өөрийгөө шинждэг, өөрийнхөө системийн давуу болон дутагдалтай талуудыг үргэлж таньдаг, ингэснээр системийн өөрчлөлтийг байнга хийн төгөлдөржүүлдэг онцлогтой. Орчин үеийн нийгэм ийм л динамик тогтолцоог дан ганц боловсролын салбар бус бүхий л салбараас эрэн хайж буй.

Иймээс КОВИД-ийн дараах дэлхий дахины нийгмийн хөгжил, тэр дундаа боловсролыг дахин дизайнчлахад хүн хүнээ хүндэтгэх, хүний мөс чанарыг дээдлэх, хамтаараа асуудлаа шийдвэрлэх, аливаа хүн, амьтанг алагчлахгүй байх, ашиг хонжооны хойноос хэт хөөцөлдөх байдлыг зогсооход суурь орлогын хуваарилалтын зарчим хэрэгжүүлэх замаар нийгмийг хүмүүнлэг чиглэлд хөтлөх эдийн засгийн хөшүүрэг хэрэглэх зарчмууд чухал байр суурь эзлэх нь тодорхой болоод байна.

Хүн төрөлхтөн юуны түрүүнд өөрсдийн соёл иргэншлээ хөнөөхөд, амьдралын эх болсон зүйлсийнхээ эсрэг чиглэсэн сэтгэлгээ, шийдлүүдээс татгалзах, бүх зүйлийг амьд биет гэж үзэн байгаль эхтэйгээ зохицон амьдрах шинэлэг хандлага төлөвшүүлэх шаардлага тулгарч байгаа бөгөөд энэ нь боловсролоор дамжин хэрэгжих нь дамжиггүй юм. Д.Равжаагийн хэлсэнчлэн өнгө үзэмж төдийхөн чанаргүй бараа бүтээгдэхүүн бус, орон нутгийн уламжлалт аргаар бүтээсэн органик бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, хэрэглэж хэвших асуудлыг сургалтын хөтөлбөртөө сайтар тусгаж өгөх хэрэгцээ үүдэж буй.

КОВИД-ийн дараа үед боловсролыг дахин дизайнчлахад мэдлэгийн дарангуйлалд бага өртөх, хүний унаган гарваль шинж, суралцахуйн онцлог хэв маягт тохируулан сургалт явуулахад сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэлийг хандуулах нь чухал болж ирлээ.

3.4.Шинэ үеийнхий нийтлэг дүр төрх, суралцах онцлог, хэрэгцээ

Дэлхий нийтээрээ 1995-2009 онд төрсөн өсвөр залуу үеийнхнийг Зэт үеийнхэн, 2010-2025 онд төрсөн шинэ үеийнхнийг Альфа үеийнхэн гэж нэрийдэж буй. Зэт үеийнхэн Windows үйлдлийн систем зах зээлд нэвтэрч IPOD, гар утас иргэдийн хэрэглээ болж эхэлсэн цаг үетэй давхцан өсч бойжсон. Энэ үеийнхнийг мэдээллийн технологид уусан сүлэлдсэн (Technology infused), мэдээллийн компьютерийн технологийн хэрэглээнд гаршсан (Tech-savvy) хэмээн нэрийддэг. Тэд YouTube, Snapchat зэрэг сошиал сүлжээ, компьютер тоглоомоор дамжуулан өөр хоорондоо холбогдож мэдээлэл хурдан солилцдог, хэрэгтэй мэдээлэл, мэдлэгийг бие даан хайж олон хэрэглэдэг, мэдээллийн хэрэгсэл ашиглан олон талт даалгавар гүйцэтгэх чадвартай байдаг. Тэдний сул тал нь төвөгтэй асуудлыг шийдвэрлэх, нийгмийн болон үндэсний үнэт зүйлд хайнга ханддаг.

Альфа үеийнхэн IPAD, IPHONE, SAMSUNG гар утас иргэдийн хэрэглээ болж эхэлсэн цаг үетэй давхцан өсч бойжсон. Энэ үеийнхнийг мэдээллийн технологийн төрмөлүүд (Digital native), гар утас, компьютерийн технологийн жинхэнэ хэрэглэгчид (Media consuming), мэдээллийн технологийг амьдралынхаа салшгүй хэсэг болгосон хэмээн онцолдог. Тэд Youtube, Snapchat зэрэг сошиал сүлжээ, компьютер тоглоомоор дамжуулан өөр хоорондоо холбогдож мэдээлэл хурдан солилцдог, тодорхой нэг сэдвээр мэдээлэл хайж олох, гүнзгийрүүлэн судлах чадвартай. Өөрийн арга барилаар бие даан суралцах сонирхолтой. Зураг дүрслэл, видео ашиглан мэдээлэл хурдан хүлээж авдаг, өөрсдийгөө бүтээлчээр илэрхийлэх өвөрмөц онцлогтой. Ёс суртахуун сайтай. Тэдний сул тал нь тусгай мэдлэг, чадварт голлодог тул ерөнхий мэдлэгийг үл ойшоох хандлагатай байдаг. Анхаарлын төвлөрөлт богино, сэргээн санахдаа тааруу байдаг. Амьдрах ухааны чадвар дутмаг.

2016 онд Сиймиллер, Грэйс нарын судалгаанд Зэт үеийнхэн шударга, өөрийн бодолтой, бусдад нээлттэй, хүндэтгэлтэй ханддаг, хариуцлагатай нийтлэг зан төлөвтэй ч ганцаараа

болон бага бүлгээр ажиллах сонирхолтой, асуултад гар утсаар товчхон хариулдаг, давтамж өндөртэй эргэх холбооны хэвшилтэй, онлайн тоглоомонд дуртай, анхаарлын төвлөрөлт богино, заримдаа бүтээлч байдал дутмаг гэж дүгнэсэн. 2018 онд хийсэн Словакийн Технологийн их сургуулийн эрдэмтдийн хийсэн судалгаагаар мэргэжлийн боловсрол сургалтын төвийн суралцагчдын 52% нь харааны, 20% нь үйлдлээр суралцах хэв маяг давамгайлсан болохыг тогтоосон байна.

Улаанбаатар, Өвөрхангай, Хөвсгөл, Дархан-уул, Цэцэрлэг, сургуулийн багш нартай хийсэн ярилцлагаас манай орны хүүхдүүдийн хувьд дараах нийтлэг байдал ажиглагдаж байна.

- 1-4 минутад анхаарал нь төвлөрдөг
- Богино хэмжээний видео бичлэгийг хүлээж авах чадвар сайтай
- Тэмдэглэл хөтлөхдөө тааруу
- Зураг дүрслэлээр илэрхийлэх чадвар сайтай
- Гэрийн даалгавар хийхдээ олон талаас нь олон аргаар дүрслэн үзүүлэх хандлагатай
- Нэг мэдээллийг олон аргаар илэрхийлж харуулдаг
- Сэтгэхүй нь задгай болсон, олон өнгө, загвараар дүрсэлж илэрхийлдэг болсон
- Өөрсдөө хийх зүйлээ багшдаа санал болгодог
- Багш нараасаа илүү мэдээлэл авдаг
- Сурах бичгийн агуулгыг нийтийн сүлжээгээр хайж олоод судалчихсан, нэмэлт зүйл юу үзэхийг асуудаг
- Хот хөдөөгийн хүүхдүүдийн ялгаа бага

Шинэ үеийнхэнд богино хэмжээтэй сорилууд, давтамжтай эргэх холбоо, хурдтай явцын үнэлгээ, бага бүлгээр ажиллах боломж, идэвхтэй үйл ажиллагаа, тоглоомын арга, социал сүлжээ ашиглах зэрэг сургалтын аргуудыг хэрэглэх нь зүйтэй.

3.5. Монголчуудын язгуурын зан төлөв, дүр төрх

Олон зуун дамжуулан гадны судлаачид, түүн дотроо монгол судлалын эрдэмтэд Монголчуудын эерэг болон сөрөг зан төлвийг тодорхойлох оролдлого хийснийг нэгтгэж үзвэл, монголчуудын эерэг зан төлөвийг зоримог (тэвчээртэй, авхаалжтай), зочломтгой (ээлдэг, өгөөмөр), сониуч (шинжээч, аялагч), шударга (ноён нуруутай, найдвартай) гэж, харин сөрөг зан төлвийг залхуу (уйдамтгай, гиюүрэмтгий), зальхай (арга зальтай, ов мэхтэй, худалч) гэж дүгнэсэн нийтлэг байдал ажиглагдаж байна.

Монгол судлаач Жак Уэтерфорд “Чингис хааны амжилтын нууц түлхүүр бол чин итгэлт чанар, чин шударга зан, чин үнэнч сэтгэл. Чингис хаан өөрийн цэргүүддээ чин итгэлтэй, өөрийн ард түмэнд чин үнэнч, өөрийн их засаг хуульд чин шударгаар ханддаг. Дайны талбарт өршөөл энэрэлгүй догшин ширүүн шигээ өөрийн эргэн тойрон буй хүмүүст туйлын итгэдэг, тэднээс тийм чин итгэл сэтгэлийг шаарддаг. Чингис хаан өөрийн ард олны адил маш энгийн амьдралаар амьдарч байсан. Ард олонтойгоо адилхан хувцас өмсөж зүүж, адилхан идээ ундаа идэж ууж, нүүдэлчний гэр өргөөндөө унтаж, ард түмний даган захирагдах хуулиндаа адилхан захирагддаг байв. Зарим тооцоогоор, Чингис хаан дэлхийн түүхэнд хамгийн баян хүн байсан хэдий ч, бүх эд баялгийг ард олондоо, түүнчлэн бэлэвсэн эмэгтэйчүүд, өнчин ядуусыг үлдээлгүй хуваарилан тараадаг байжээ. Өөртөө зориулж орд

харш бариулаагүй булш бунхан, хөшөө дурсгал босгоогүй. Өөртөө үл хураан, ард олондоо өгөөмөр зан, өглөгч сэтгэлээр хандсан” хэмээн монголчуудын сэргэн мандалтын үеийн монгол хүний зан байдлын үнэт зүйлийг тодорхойлон гаргаж ирсэн байдаг.

Өнөөдөр монголчуудын хувьд зонхилогчийн үзэл номлолд автан язгуурын чанарууд, үнэт зүйлээ гээсэн байдал түгээмэл ажиглагдаж буй. Иймд сургалтын хөтөлбөрт бидний соёлын өв болсон монголчуудын язгуурын сайн чанаруудыг хэл ярианы чадвар буюу “Oracy” категорид оруулан тусгах, түүгээр дамжуулан үндэсний ялгаралаа (national identity) буй болгох хэрэгцээ байгаа юм. Язгуурын шинж чанараа сэргээн төлөвшсөн ирээдүйн монгол иргэний дүр төрхийн нэгэн хувилбарыг дараах байдлаар томъёолон оруулав.

Шинэ зууны монгол иргэний дүр төрх

Чин шударгуу зан төлөвтэй, эх орноороо бахархаж эх хэл, ёс уламжлалаа өвлөн эзэмшдэг, сурах арга барил эзэмшин өөрийн авьяас чадвараа хөгжүүлдэг, бусадтай хамтран ажиллаж төвөгтэй асуудлыг шийдвэрлэж чаддаг, эх байгальдаа болон бусад ээлтэй амьдрах зөв хандлагатай, мэдлэг, мэдээллийн нийгэмд амь биеэ тэжээх, амьдрах бэлтгэлтэй байх нь шинэ зууны иргэний дүр төрх юм.

3.6. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэхэд баримтлах зарчимууд

- Сургалтын хөтөлбөр нь хувь хүний ялгаатай байдал, хөгжлийн онцлог, суралцахуйн хэв маягт тохирсон байх
- Сургалтын хөтөлбөр, модуль нь орчин үеийн мэдээллийн технологид (ICT) суурилсан, онлайн хэлбэрээр сургалт явуулах боломжтой байх
- Сургалтын хөтөлбөр, модулийг боловсруулахдаа суралцагчдыг тэгш хамруулах, тэдний соёлын ялгаатай байдлыг харгалзан үзсэн, жэндерийн тэгш байдлыг харгалзсан байх
- Сургалтын хөтөлбөр, модулийг боловсруулахдаа суралцагчдын нас, сэтгэхүй, боловсролын түвшний ялгаатай байдлыг харгалзсан байх
- Сургалтын хөтөлбөрийн агуулга нь шинжлэх ухаанд үндэслэсэн (scientifically proven), практик үйлд баримжаалсан (practically useful), нийгмийн ач холбогдолтой (socially relevant) байх
- Сургалтын хөтөлбөрийн агуулга нь тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлалд тулгуурласан орон нутгийн онцлог, уламжлалыг тусгасан байх
- Хичээл бүрийн агуулгыг амьдрах ухааны чадварт (transversal skills) зангидан интеграцчилсан байх
- Суралцагч онлайн сургалтын хэлбэрийг ашиглан гар утас болон планшетаар дамжин хаанаас ч хэзээ ч хамрагдах боломжийг бүрдүүлсэн байх
- Сургалтын хөтөлбөрийн үнэлгээ нь академик агуулгыг үнэлэхээс гадна амьдрах ухааны чадварыг үнэлэхэд чиглэгдсэн байх

3.7. Сургалтын хөтөлбөрийн үндсэн ухагдахуун

Competency

Мэдлэг, чадвар, хандлагын цогц гэж тодорхойлдог. OECD мэдлэг, чадвар, хандлага, үнэт зүйлсийн цогц гэж үнэт зүйлсийг нэмэн тодорхойлсон. Ирээдүйд өдөр тутмын амьдралын болон мэргэжлийн нөхцөл байдлаас үүдэн тавигдах шаардлагыг амжилттай даван туулахад шаардагддаг, эзэмшиж болдог, танин мэдэхүйтэй холбоотой, хэрэглээнд суурилсан мэдлэг, чадвараас гадна сонирхол, сэдэл, үнэт зүйл, нийгмийн оролцооны бэлэн байдал зэрэг хандлага, төлөвшлийн элементүүд агуулагддаг ухагдахуун юм. ЮНЕСКО болон бусад олон улсын байгууллагууд transversal skills, 21st century skills, generic skills, general skills, soft skills, life skills зэрэг олон нэр томъёогоор илэрхийлж буй.

OECD-ийн 2018 онд гарсан “Боловсрол, чадварын ирээдүй-2030” концепцийн баримт бичигтээ нийгмийг шинэчлэх, ирээдүйг бүтээх чадамжид (transformative competencies) шинэ үнэт зүйлийг бүтээх чадвар, зөрчилдөөнийг шийдвэрлэх чадвар, хийсэн үйлдээ хариуцлагатай байх чадвар гэсэн 3 чадварыг оруулсан. (OECD Learning Framework, 2030) OECD чадамжийн бүрдүүлбэр хэсгүүдээс мэдлэгийн хувьд судлагдахууны (Disciplinary knowledge), танин мэдэхүйн (Epistemic knowledge), үйлийн (Procedural knowledge), судлагдахууны интеграцчилсан (Interdisciplinary knowledge) мэдлэг гэсэн 4 төрлийг, чадварын хувьд танин мэдэхүйн болон мета танин мэдэхүйн (cognitive and meta-cognitive skills: critical thinking, creative thinking, learning to learn and self-regulation), нийгэм, сэтгэл хөдлөлийн (social and emotional skills: empathy, self-efficacy and collaboration), практик үйлийн (practical and physical skills: using new information and communication technology devices) гэсэн чадварын 3 төрлийг, хандлага, үнэт зүйлийн хувьд (motivation, trust, respect for diversity and virtue, respect for life and human dignity, respect for the environment) хувийн, орон нутгийн, нийгмийн, глобаль гэсэн 4 түвшинг тусган оруулсан байна.

Value

Ертөнцийг үзэх үзэл, хандлага, үйл, төлөвшлийг чиглүүлэх эрхэмлэх зүйл гэж тодорхойлдог. Үнэлж буй субъектийн (хувь хүн, бүлэг) ухамсар дахь итгэл үнэмшил, эрхэмлэл, хүсэл тэмүүлэл. Үйлдлийн хэм хэмжээ, зарчим болж, ач холбогдлоо тогтвортой хадгалдаг шинжтэй. Хүмүүсийн ухамсарт тусаж үнэлэгдсэнээр үнэлэмжийн объект болно. Үнэт зүйлс нь сонголт хийх, шийдвэр гаргахад үнэ цэнтэй зүйл бөгөөд ёс суртахуун, гоо сайхан, шашин, улс төр, соёлын зэрэг төрөлтэй. Үнэт зүйл бол хувийн болон нийгмийн амьдралд шийдвэр гаргахад чиглүүлж, нэн тэргүүнд тавигдан эрхэмлэгдэнэ.

Oracy, literacy, numeracy

Дэлхийн улс орнуудын хөтөлбөрийн шинэчлэлд чадамжаас гадна сэргээн хэрэглэж буй 3 ухагдахуунд анхаарал хандуулах хэрэгтэй болж байна. Эдгээр нь oracy, literacy, numeracy гурвал юм. Хэл яриа, бичиг үсэг, тоо тоолол гэсэн бичиг үсэгт тайлагдалт, тоолж сурах, арифметикийн энгийн үйлдэлд суралцах суралцахуйн суурь төвшинг илэрхийлж байсан ухагдахуунууд сургалтын хөтөлбөрийн цөмд яагаад бичигдэх болсон нь агуулгын болон арга зүйн интеграцийн санааг агуулж байна.

OECD-ийн 2018 онд гарсан “Боловсрол, чадварын ирээдүй-2030” концепцийн баримт бичигтээ numeracy, literacy, digital literacy, data literacy, health literacy зэргийг хөтөлбөрийн цөмд байршуулсан байгаа нь “literacy” гэдэг ухагдахууныг чадвар, чадамжтай адилтган анх хэрэглэж байсан бичиг үсэгт тайлагдах төдий утгаар бус өргөн утгаар нь буюу суралцагчийн

эзэмшсэн мэдлэг, чадвараа хэрэглэх чадвар гэсэн утгаар хэрэглэж буй. Мэдээллийн технологийн эрин үед хамгийн түгээмэл хэрэглэгдэж буй ухагдахуун бол “multi literacy” болон “digital literacy” гэсэн ухагдахуунууд юм.

Финландын шинэчилсэн сургалтын хөтөлбөрт “Бичиг тэмдэгтийн олон талт чадвар” нь өргөн агуулгатай бичгийн, ярианы, холимог эхийн утгыг тайлах, найруулан бичих, үнэлэх чадвар, унших, бичих, утгыг тайлах, илэрхийлэх чадвар, өдөр тутмын болон шинжлэх ухааны хэлээ хөгжүүлэх чадвар гэж өргөн хүрээнд ойлгож буй. Өөрөөр хэлбэл, бичмэл, хэвлэмэл, аман, дижитал, график дүрслэл, тоон, хөдөлгөөнт зэрэг олон төрлийн текстүүдийг тайлах, нэгтгэн нийлүүлэх, хэлбэржүүлэх, шинээр бүтээх, үнэлж дүгнэх, шинэ нөхцөл байдалд нийцүүлэн хэрэглэх чадвар гэж ойлгож байна.

Харин тэд “Дижитал чадвар”-ийг техникийн ойлголт, мэдээллийн технологийн орчинд хариуцлагатай, аюулгүй ажиллах чадвар, мэдээлэл эрж хайх, судлах чадвар, сүлжээний орчинд хамтран ажиллах, мэдээлэл солилцох чадвар гэсэн 4 бүрдүүлбэр хэсгүүдээр төлөөлүүлэн ойлгож буй.

Боловсролын зорилгод “дэлхийд өрсөлдөхүйц мэдлэг, чадвартай монгол иргэн” төлөвшүүлэх гэсэн заалтыг хэрэгжүүлэхэд дэлхийн иргэн болон монгол хүний төлөвшлийн тэнцвэрийг барьж хөгжүүлэх асуудал сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэлийн бодлогын асуудал юм. Дэлхийд өрсөлдөх чадвар нь тэмдэгт, дохионы системийг хөгжүүлэх, түүнийг өөрийншүүлэх, өдөр тутмын амьдрал ахуйн асуудлыг шийдвэрлэхэд хэрэглэх бичиг тэмдэгтийн олон талт чадвар (multi literacy), дижитал чадвар (digital literacy) хөтөлбөрт суулгах асуудал чухлаар тавигдана.

Харин Монголоороо ялгарч үлдэх зүйл нь үндэсний соёл, эх хэл, ардын аман билиг сургаалд суурилсан хэл ярианы чадвар (oracy) байдаг.

Мэдлэг бүтээхүй (Knowledge building), ойлголт төлөвшүүлэхүй (Building understanding/Concept formation), төлөвшил (Character building), мэдлэг, чадварын хэрэглээ (Transfer of learning) гэсэн үндсэн ухагдахуунуудыг сайтар тодорхойлон тайлбарлах шаардлагатай.

3.8.Боловсролын бодлого

Монгол улсын үндсэн хуулийн хүний боловсрох эрх, ерөнхий боловсролыг үнэ төлбөргүй эзэмшүүлэх заалт болон Боловсролын багц хуулинд тусгагдсан боловсролын зорилго, зорилтууд, баримтлах зарчмууд, сургалтын хөтөлбөрийн агуулгыг тодорхойлсон заалтууд нь сургалтын хөтөлбөр шинэчлэх бодлогын хийгээд эрх зүйн үндэслэл болно.

Монгол улсын хувьд “Төрөөс боловсролын талаар баримтлах бодлого”-д “Иргэн бүрт насан туршдаа боловсрол эзэмших орчин, нөхцөл боломжийг бүрдүүлэн, нас, бие, сэтгэцийн онцлог, авъяас, хүсэл сонирхолд нийцүүлж мэргэжил чадвараа дээшлүүлэх сургалтын төрөл, хэлбэрийг дэмжин хөгжүүлэх”, 2015 онд батлагдсан тогтвортой хөгжлийн дэлхий дахины тунхаглалын дагуу боловсруулан мөрдөж буй “Тогтвортой хөгжил-2030” хөтөлбөрт насан туршийн чанартай боловсролын зорилтуудыг хөтөлбөр боловсруулахад харгалзан үзэх хэрэгтэй.

“Алсын хараа-2050”-д туссан насан туршдаа боловсрох, насан туршдаа тасралтгүй суралцах бодлого, 2019 онд батлан мөрдүүлсэн “Насан туршийн боловсрол” хөтөлбөрийн насан туршийн боловсролын үйлчилгээний хамрах хүрээг өргөтгөсөн, бодлогууд нь хөтөлбөрийн үзэл баримтлалын шинэчлэлийн үндэс болох учиртай.

3.9.Сургалтын хөтөлбөр шинэчлэх чиг хандлага, үзэл баримтлал, дизайнчлал

Дэлхийн улс орнуудад Агуулгад төвлөрсөн хөтөлбөр (Subject-centered curriculum) Суралцагчид төвлөрсөн хөтөлбөр (Learner-centered curriculum) Асуудалд төвлөрсөн хөтөлбөр (Problem-centered curriculum) Үнэт зүйлд төвлөрсөн хөтөлбөр (Value-oriented curriculum) Чадамжид төвлөрсөн хөтөлбөр (Competence-based curriculum) гэсэн сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх дараах дизайнчлалын чиглэлүүд түгээмэл хэрэглэгддэг.

Агуулгад төвлөрсөн хөтөлбөр (Subject-centered curriculum) нь хөтөлбөрийн судлагдахууны хүрээг хичээлийн (хэл, математик, газар зүй гэх мэт) шинжлэх ухааны салбарын хичээлүүдийн интеграцийн түвшинд шаардагдах мэдлэг, чадвар байдлаар тодорхойлдог.

Суралцагчид төвлөрсөн хөтөлбөр (Learner-centered curriculum) нь хөтөлбөрийг бие хүний хөгжил, суралцагчийн хэрэгцээ сонирхолд нийцсэн үйл ажиллагаа, туршлага, өөрөө бие даан хэрэгцээ сонирхлоо хангах бололцоог хангах, дэмжих хүмүүнлэгийн асуудал дээр үндэслэн боловсруулдаг.

Асуудалд төвлөрсөн хөтөлбөр (Problem-centered curriculum/Phenomenon-based curriculum) нь бие хүний бодит амьдрал дээр тулгарч байгаа буюу болох тодорхой асуудлыг шийдвэрлэх арга барилд сургах чиглэлээр тодорхой сэдэв, асуудал түшиглэн боловсруулдаг.

Үнэт зүйлд төвлөрсөн хөтөлбөр (Value-oriented curriculum) нь тухайн бие хүний хөгжил төлөвшлийг хангахад зайлшгүй шаардлагатай хамгийн ерөнхий мэдлэг, чадвар, хувийн болон нийгмийн үнэт зүйл дээр тулгуурлан хувь хүний нийгэмтэйгээ зохицон амьдрах, нийгмийн нэгдмэл үнэт зүйлийг буй болгоход чиглэгддэг.

Чадамжид төвлөрсөн хөтөлбөр (Competence-based curriculum) нь төгсөгчийн эзэмшсэн байх мэдлэг, чадварт гол анхаарлаа хандуулж хөдөлмөрийн зах зээлийн болон орчин үеийн мэдлэгийн нийгмийн хэрэгцээг хангахуйц үр дүн шаарддаг.

Дэлхийн улс орнуудын сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэлийн хандлагаас үзвэл дийлэнх нь Суралцагчид төвлөрсөн хөтөлбөрт шилжиж байгааг ажиглаж болно. Суралцагчийг хөтөлбөрийн цөмд тавьж, үнэт зүйлс, суурь чадамжуудыг дараагийн тойрогт байршуулж, судлагдахуунуудыг гадны тойрогт байршуулах замаар дизайнчилсан нь нийтлэг байна.

Хүснэгт 1.1. Улс орнуудын сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээ

Улс	Хөтөлбөрийн цөм	Эхний тойрог	Удаах тойрог
Канад (Кэбэк-2006)	Өөрийгөө бүтээдэг, бусад ертөнцийг хүндэтгэдэг, чадавхтай	-Медиа чадвар -Хувийн болон мэргэжлийн төлөвлөлт -Эрүүл, сайн сайхан байдал	-Оюуны чадамж -Харилцааны чадамж -Хувийн болон нийгэмшлийн чадамж -Арга зүйн чадамж

		-Байгаль орчиноо хайрлах, хэрэглэгчийн эрх, үүрэг хариуцлага хүлээх	(Хэл, урлаг, хувь хүний хөгжил, мат-байгалийн ухаан-технологи, нийгмийн ухаан гэсэн 5 хичээлийг дараагийн тойрогт байрлуулсан)
Австрали (2017)	Өөртөө итгэлтэй, бүтээлчээр сэтгэх чадвартай хувь хүн, идэвхтэй, мэдээлэл сайтай иргэн, амжилттай суралцагч	-Бичиг үсгийн чадвар -Тоо тооллын чадвар -Мэдээлэл харилцааны технологийн чадвар -Шүүн тунгаах, бүтээлчээр сэтгэх чадвар -Хувийн болон нийгэмшлийн чадвар -Ёс зүйн ойлголт -Олон соёлын ойлголт гэсэн 7 чадвар	-Англи хэл -Математик -Байгалийн ухаан -Эрүүл мэнд, бие бялдрын боловсрол -Хүмүүнлэг, нийгмийн ухаан -Дүрслэх урлаг -Технологи -Хэл гэсэн 8 хичээл
Финланд (2016)	Амьдралд хэрэгтэй мэдлэг, чадвартай, суралцах үйлд идэвхжсэн, суралцахуйн амтыг мэдэрсэн суралцагч (Үнэт зүйлс болон суралцахуйн концепцид суурилсан сургуулийн соёлыг бий болгох)	-Сэтгэн бодох чадвар -Суралцахуйд суралцах чадвар -Соёлын чадамж -Харилцаа, өөрийгөө илэрхийлэх чадвар -Бусдыг халамжлах, өдөр тутмын менежментийн чадвар -Олон талт чадвар -Дижитал чадвар -Ажил бизнес, амьдралын чадвар -Тогтвортой хөгжлийг цогцлоох чадварууд гэсэн 9 чадвар	Жилд нэгээс доошгүй удаа интеграцчилсан хичээлийг багш нар хамтран зааж буй -Эх хэл, утга зохиол -Хоёр дахь хэл -Гадаад хэл -Математик -Орчин судлал -Биологи -Газарзүй -Физик -Хими -Эрүүл мэндийн боловсрол -Шашин -Ёс зүй -Түүх -Нийгмийн ухаан -Хөгжим -Дүрслэх урлаг -Гар урлал -Бие бялдрын боловсрол -Өрхийн эдийн засаг -Мэргэжлийн баримжааны зөвлөгөө гэсэн 20 хичээл
Солонгос (2015)	Бүтээлч, интеграл суралцагч (Өөрийгөө хянан зохицуулах, бусадтай хамтран амьдрах, бүтээлчээр сэтгэх чадвартай төлөвшсөн)	-Өөрийн менежментийн чадамж -Харилцааны чадвар -Иргэний нийгмийн чадамж -Гоо зүй, сэтгэл хөдлөлийн чадамж -Бүтээлчээр сэтгэх чадвар -Мэдлэг, мэдээлэл боловсруулах, бүтээх чадвар	Солонгос хэл, Нийгмийн ухаан Ёс зүйн боловсрол Математик Байгалийн ухаан Технологи-өрхийн эдийн засаг Мэдээлэл зүй Бие бялдрын боловсрол Хөгжим Дүрслэх урлаг Англи хэл гэсэн заавал судлах 11 хичээл, сонгон судлах хичээл,

			бүтээлч туршлагын үйл ажиллагаа: хичээлийн гадуурх, дугуйлан, олон нийтийн, мэргэжлийн баримжааны үйл ажиллагаа
Филипин (2016)	Бүхэл бүтэн хүн байхуй, болохуй	-Харилцааны чадвар -Мэдээлэл, медиа, технологийн чадвар -Суралцахуйн, инновацийн чадвар -Амьдрах ухааны, мэргэжлийн чадвар	Хэл, технологи, амьдрал хөдөлмөр, математик, байгалийн ухаан, урлаг, хүмүүнлэгийн ухааны 7 хичээл
Шотланд (2017)	Өөртөө итгэлтэй, нийгмийн хариуцлагатай, үр дүнтэй хувь нэмэр оруулагч, амжилттай суралцагч (Туршлага, үр дүн хосолсон)	-Бичиг үсгийн чадвар -Тоо тооллын чадвар -Эрүүл сайн сайхан байдал -Суралцахуйг дэмжих чадварууд -Амьдрал дэмжих чадварууд -Хөдөлмөр дэмжих чадварууд	Илэрхийлэх урлаг Хэл, бичиг үсэг Эрүүл сайн сайхан байдал Математик, тоо тоолол Шашны болон ёс зүйн боловсрол Байгалийн ухаан Нийгмийн ухаан Технологи гэсэн 8 хичээл

4. Сургалтын хөтөлбөрийн төлөвлөлт, дизайнчлал (Curriculum planning framework)

Сургалтын хөтөлбөрийг дизайнчлах зорилгод чиглэсэн (Forward design), үйл ажиллагаанд чиглэсэн (Central design), үр дүнд чиглэсэн (Backward design) гэсэн 3 үндсэн хэлбэр байдаг. Үүнээс АНУ-ын судлаач Виггинс, Миктайг нарын боловруулсан Дизайнаар дамжин ойлголтод хүрэхүй (Understanding by Design) гэсэн үр дүнд чиглэсэн загварыг хэрэглэх боломжтой.

Бүтэц - Үндсэн бүрдүүлбэрүүдийн логик дэс дараалал, Дизайн - судлагдахууны хувьд бүрдүүлбэрүүдийн харилцан үйлчлэл

UbD загвар нь бэлэн жорын дагуу суралцахаас татгалзах суралцагчдын ойлголтын болон эзэмшсэн мэдлэг, чадварын үр дүнтэй хэрэглээний түвшинг гүнзгийрүүлэх боломжийг олгодог. Ойлголт нь суралцагч ахуй амьдралын асуудал шийдэх үйлээр дамжуулан өөрөө бие даан утгыг ухаарах, мэдлэг, чадварыг үр дүнтэй хэрэглэх үед илрэлээ олдог. Ойлголтын 6 илрэл: тайлбарлах, хөрвүүлэх, хэрэглэх, харах өнцөгөө өөрчлөх, бусдын санааг ойлгох, өөрийгөө үнэлэх.

Алхам 1: Хүсэн хүлээсэн үр дүн: Эзэмшсэн мэдлэг, чадварын үр дүнтэй хэрэглээ. (Transfer of learning). Ойлголт, утгыг ухаарахуй (Understanding-Meaning making). Суралцагчдын эзэмшсэн мэдлэг, чадвар. (Acquisition knowledge and skills) Тавигдсан стандарт шалгуурууд.

Алхам 2: Үнэлгээ, нотолгоо: Мэдлэг, чадварын хэрэглээ, ойлголтыг нотлон харуулах гүйцэтгэл, бүтээгдэхүүн. (Performances and products). Хүсэн хүлээсэн үр дүнгийн хувьд

гүйцэтгэлийг үнэлсэн шалгуур. Хүсэн хүлээсэн үр дүнгийн хувьд нэмэлт нотолгоо. Үнэлгээ нь нэгдүгээр алхамын элементүүдтэй нийцэж буй байдал.

Алхам 3: Суралцахуйн төлөвлөлт: Хүсэн хүлээсэн үр дүн, үнэлгээг амжилттай хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай суралцахуйн үйл ажиллагаа, туршлага, хичээлүүд. Мэдлэг, чадварын хэрэглээ, ойлголт, эзэмшсэн мэдлэг, чадварыг бодитой болгоход суралцахуйн төлөвлөлтийн дэмжлэг. Суралцагчдын гүйцэтгэлийг оновчтой байлгахуйц бүрдүүлбэр хэсгүүдийн логик дэс дараа, уялдаа холбоо. Ахицын хяналт шинжилгээ. Өмнөх алхамуудтай нийцэж буй байдал.

Сургалтын хөтөлбөр шинэчлэх менежмент

Сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэлийг амжилттай хэрэгжүүлэхийн тулд өөрчлөлт, шинэчлэлийн менежмент талаас нь харж К.Левиний өөрчлөлтийн, П.Дракерийн инновацийн онолд суурилсан хөтөлбөрийн менежментийн төлөвлөлтийг сайтар хийх хэрэгтэй. Ялангуяа К.Левиний өөрчлөлт хийхийн өмнөх **нийгэм-сэтгэл зүйн бэлтгэлийн буюу уядаах үе, өөрчлөлтийг нэвтрүүлэх үе буюу өөрчлөлтийн дараах үр дүнг тогтворжуулах, царцаах** алхамуудыг зохион байгуулахаар менежментийн төлөвлөх нь чухал.

Хөтөлбөр боловсруулж буй мэргэжилтнүүд болон хөтөлбөрийг баталж, эцсийн шийдвэр гаргаж буй эрх бүхий хүмүүс онол практикийг холбох тал дээр бусад салбарт юу болж байгааг сайтар ажиглаж, анхаарал хандуулсан байх хэрэгтэй юм. Сургалтын хөтөлбөр нь “Юуг?, Хэнд?, Ямар нөхцөл байдалд?, Хэрхэн?, Ямар зорилготой заах вэ? Илүү тодорхой болговол эдгээр суралцагчид, энэ сургуульд, энэ цаг үед, хэрхэн, ямар зорилготой юуг сурах вэ?” гэдгийг чиглүүлж өгөх туйлын чухал баримт бичиг, нэг ёсны “хууль дүрэм” юм. Сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлалыг боловсруулах, цаашид сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулахдаа дараах асуулт шалгуурыг сайтар баримталж, тодорхой хариу өгч байж асуудалд хандах нь үр дүнтэй юм.

- Сургалтын хөтөлбөр гэж юу вэ? Энэ нь юуны төлөө хийж буй үйл вэ?
- Үүнийг хэнд зориулсан бэ? Ямар хэрэгцээг хангах зорилготой байгаа вэ?
- Хөтөлбөрийн талаарх шийдвэрийг хэн гаргах вэ?
- Эдгээр шийдвэр хэрхэн гарч байна вэ?
- Шийдвэр гаргах үйл явцын бүтэц, дарааллыг хэрхэн боловсруулбал оновчтой болох вэ?
- Сайн хөтөлбөр хийхийн тулд эхлээд, юу хийх хэрэгтэй вэ?
- Хөтөлбөр боловсруулж буй (төлөвлөж буй) мэргэжилтнүүд хөтөлбөрийг сайжруулахын тулд ямар тусгай мэргэжил эзэмшсэн байх шаардлагатай вэ?
- Эдгээр мэргэжилтэнд ямар ямар шалгуур шинж чанар, ур чадвар байх хэрэгтэй вэ?

Хэрэв боловсролын бодлого, үзэл баримтлал зөв оновчтой, урт хугацааны, амжилттай, үр дүнтэй байхыг хүсвэл эдгээр асуултад хариулах нь зайлшгүй чухал юм. Аливаа боловсролын чанар нь дараах гурван зүйлийн чанартай байдлын тэнцвэрээс шалтгаалдаг гэдгийг анхаарах цаг болжээ. Өөрөөр хэлбэл, Сайн хөтөлбөр мөн үү? Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх багш бэлэн үү? Хөтөлбөр хэрэгжих орчин нөхцөл бүрдсэн үү? гэдэг асуудал чухлаар тавигдана.

Филиппиний хувьд философи, эрх зүйн үндэслэл, суралцагчийн дүр төрх, хэрэгцээ, үндэсний болон дэлхий дахины хэрэгцээг хөтөлбөрийн контекст гэж үздэг. Эцэг, эх, сонирхлын бүлэг, нийгэм, орон нутгийн, сургалтын үйл ажиллагааны, удирдлага, менежментийн дэмжлэгүүдийг системчилсэн “Хөтөлбөрийг дэмжих систем” хэрэгжүүлж эхэлсэн байна. Хөтөлбөр хэрэгжих орчинг материаллаг, сэтгэл зүйн, сургалтын гэж 3 ангилж тэдгээрийг хөтөлбөр хэрэгжихэд бэлэн байгаа, одоо хэрэгжүүлж байгаа, хөтөлбөр хэрэгжихэд шаардлагатай гэсэн 3 түвшинд бүртгэл шинжилгээ хийдэг.

5. Суралцахуйн бүтэцчилсэн хүрээ (Learning framework)

Суралцахуйг чухалчилж буй өнөө үед үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх, нөгөө талаар тухайн орон нутаг, сургалтын байгууллагын хувьд суралцагчийн болон суралцахуйн талаар ямар үзэл баримтлалыг барьж байгааг, суралцагчийн өсөлт хөгжилт, ахиц дэвшлийг хэрхэн буй болгохоор зорьж байгааг болон суралцахуйн үйл ажилагааг хэрхэн үр ашигтай зохион байгуулах логик дэс дарааг тусгасан, хөтөлбөрийн эцэст суралцагчийн хувьд илрэх үр дүнг баримжаалан тодорхойлсон баримт бичгийг суралцахуйн бүтэцчилсэн хүрээ хэмээн нэрийдэх болсон. Энэ нь сургалтын хөтөлбөрийг байгууллагын түвшинд амжилттай хэрэгжүүлэхэд чухал нөлөөтэй. Агуулгыг энгийнчлэх (Simplifying content), арга зүйг арвижуулах (Amplifying methodology), судлагдахуунуудыг интеграцчилах (Integrating curriculum components) гэсэн 3 зүйлд төвлөрүүлэн ойлгож болох юм.

Агуулгыг энгийнчлэх

Сургалтын хэрэглэгдэхүүн, материалуудыг шинэ үеийнхэн хүлээж авахтай нийцтэй байдлаар сурах бичиг, хэвлэмэл материалуудыг дижитал, хэлбэрт оруулах (Digitization – Converting data into digital format), сургалтын үйл ажиллагааг үр ашигтай явуулах дижитал технологийн хэрэглэн суралцахуйн агуулгыг энгийнчлэн ойлгуулах интерактив, AR, VR зэрэг аппликэйшн нэвтрүүлэх (Digitalization – Adapting digital technologies), эцэст нь суралцагчид бие даан суралцахад шаардлагатай дижитал бүтээгдэхүүн боловсруулж гаргах (Digital Transformation – Creating digital products for learners).

Арга зүйг арвижуулах

Диалогийн болон дискурсийн сурганы ололтууд болох суралцагчийн дуу хоолойг хүндэтгэх, оролцоонд суурилах, мэдлэг хамтран бүтээх, мэдлэгээ хуваалцах, интерактив үйлээр суралцах орчин үеийн идэвхтэй суралцахуйн аргуудыг сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд нэвтрүүлэх замаар арга зүйг арвижуулах.

Япон улсын ерөнхий боловсролын шинэчилсэн сургалтын хөтөлбөрөө хэрэгжүүлэхэд дээр дурьдсан идэвхтэй сургалтын арга зүйг интеграцчилан байдаар хэрэглэж эхэлсэн жишээг энд дурьдая. Японы шинэ сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх идэвхтэй сургалтын арга зүйд Сэдэлжүүлсэн арга зүй /Proactive learning/, Оролцооны арга зүй /Interactive Learning/, Гүн эзэмших арга зүй /Authentic learning/ гэсэн гурвалыг хэрэгжүүлж эхлээд байна.

Сэдэлжүүлсэн арга зүй /Шүтай тэкина манаби/ нь суралцагчдыг сурах үйлд сонирхол, хүсэл тэмүүлэлтэй болгох, ирээдүйд эзэмших ажил мэргэжил, амьдрал ахуйтайгаа өнөөгийн суралцахуйгаа холбон, өөрийн сурах үйлийн агуулгыг шинжлэн дараачийн алхамтайгаа холбох чадвартай болоход чиглэгддэг. Өөрөөр хэлбэл, тухайн суралцагчийн өнөөгийн

суралцахуйн үйлийг түүний ирээдүйн амьдралын зорилго, тэмүүлэлтэй холбон утга учиртай болгоход чиглэгдсэн арга зүй юм.

Оролцооны арга зүй /Тайва тэкина манаби/ нь суралцагчид хоорондоо болон багш, нутгийн иргэдтэй хамтран ажиллах замаар өмнөх үеийнхний сайн туршлага, сэтгэлгээний өвөөс санаа авч өөрийн сэтгэх чадварыг өргөжүүлэн гүнзгийрүүлэх чадвартай болоход чиглэдэг. Өөрөөр хэлбэл нийгэм, хамт олны бүтээсэн мэдлэг, чадвараас суралцан, хуваалцан өөрийн сэтгэлгээний чадвараа гүнзгийрүүлэх чадвар эзэмших арга зүй юм.

Гүн эзэмших арга зүй /Фүкай манаби/ нь мэдлэг бүтээх, чадвар эзэмших, эзэмшсэн мэдлэг, чадвараа хэрэглэх, гүнзгийрүүлэн шинжлэн судлах зэрэг суралцах үйлийн явцдаа тухайн судлагдахууны онцлогт нийцсэн сэтгэлгээний арга барилаар, мэдлэгийг уялдаа холбоонд нь зангидан гүнзгий ойлгох, мэдээллийг нягтлан санаа бодлоо цэгцлэх, асуудлыг эрж хайн шийдвэрлэх арга замыг олох, бүтээлчээр сэтгэх чадвар эзэмшихэд чиглэгдсэн арга зүй юм.

Судлагдахуунуудыг интеграцчилах

Судлагдахуунуудыг интеграцчилах асуудлыг хөтөлбөрийн шинэчлэлийн гол асуудал болгон улс орон бүр ярьдаг боловч шийдэж чадалгүй өнөөг хүрсэн. Харин 2016 оноос эхлэн хэрэгжүүлсэн Финландын шинэчилсэн сургалтын хөтөлбөр хичээлүүдийн агуулгыг хамтран хичээл заах маягаар шийдэж байна. Нэг улиралд нэгээс дээш удаа өөр өөр хичээлийн багш нар хичээлээ хамтран заах цаг боломжийг олгож өгсөн. Хельсинк хотын сургуулиудын хувьд туршилт маягаар явж буй. Канадын хувьд дан ганц судлагдахууны интеграци бус, бүлэг сэдэв хоорондын (strand integration), бүлэг сэдвийн дарааллын (successive integration), ерөнхий чадварын (skills integration), перспективийн (perspective integration) зэрэг суралцахуйн олон төрлийн интеграцийг хэрэглэдэг байна. Японы сургалтын хөтөлбөрийн хувьд арга зүйн интеграцийг хэрэгжүүлж эхэлсэн.

ХОЁР: СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨРИЙН ӨӨРЧЛӨЛТ/ШИНЭЧЛЭЛ ХИЙХ ҮНДЭСНИЙ БҮТЦИЙГ БИЙ БОЛГОХ

Зорилго: Боловсролын бүх түвшний сургалтын хөтөлбөр боловсруулах, хэлэлцүүлэх, хэрэгжүүлэх, үнэлэх, дахин сайжруулах үе шатны үйл ажиллагааг зохион байгуулах үндэсний бүтцийг зохион байгуулахад оршино.

Шинэ зууны боловсрол, сургалтын хөтөлбөрүүд нь суралцагчид мэдлэг олж авах, шинэ мэдлэг, түүнийг хэрэгжүүлэх чадварыг хөгжүүлэхэд нь дэмжлэг үзүүлэх экологи, соёл хоорондын болон салбар хоорондын сургалтыг чухалчлахыг санал болгож байна.

Сүүлийн үед сургалтын хөтөлбөр хөгжүүлэгчид, эрх баригчид үндэсний болон дэлхийн хэрэгцээнд нийцсэн мэдлэг, ур чадварыг хөгжүүлэх сургалтын хөтөлбөр боловсруулах, хэрэгжүүлэх, үр дүнг гаргах үйл явц дээр илүү анхаарах боллоо. Үүний үр дүнд хууль ёсны оролцогч талуудын урт хугацааны харилцаа холбоон дээр тулгуурлан сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулах хэрэгжүүлэх, үнэлэх жишиг загваруудыг хөгжүүлж байна. Энэ загваруудыг боловсролын хөтөлбөрийн судалгааны институц, боловсролын салбарын дотоод болон гадаад үүрэг гүйцэтгэгчдийн оролцоонд тулгууран хөгжүүлэхийг чухалчилж байна.

1. Гадаад улс орны туршлага, сургамж

Япон улсын жишээ

Япон улс 1952 оноос өнөөг хүртэл боловсролын шинэчлэл хийх хугацаанд Боловсролын төв зөвлөл (Central Council for Education)-ийг ажиллуулж ирсэн уламжлалтай. Тухайлбал; 2001-2012 онд Боловсрол, соёл, спорт, шинжлэх ухаан, технологийн яамны сайд Насан туршийн боловсролын зөвлөл, Шинжлэх ухааны боловсрол болон үйлдвэрлэлийн боловсролын зөвлөл, Боловсролын хөтөлбөрийн зөвлөл, Боловсролын ажилтан бэлтгэх зөвлөл, Их сургуулийн зөвлөл, Эрүүл мэнд, Биеийн тамирын зөвлөлүүдийн чиг үүргийг нэгтгэн шинэ Боловсролын Төв зөвлөлийг дахин зохион байгуулсан байна.

Боловсролын төв зөвлөл нь 30 хүртэл гишүүнтэй, бүрэн эрхийн хугацаа 2 жил. Түр гишүүн, шинжээч зөвлөхийг дахин томилох, салбар хороог байгуулах, салбар хуралдааныг зарлан хуралдуулах эрхтэй.

Боловсролын төв зөвлөл нь дараах чиг үүргийн дагуу ажиллана. Үүнд:

- Боловсрол, соёл, спорт, шинжлэх ухаан, технологийн сайдын асуултад хариулт, санал өргөн барих
- Боловсрол, соёл, спорт, шинжлэх ухаан, технологийн сайдын зөвшилцлийн дагуу боловсролыг хөгжүүлэхтэй холбоотой асуудлыг судалж, хэлэлцэх, санал, дүгнэлтийг тайлагнах
- Зөвлөлийн бүрэн эрхэд хамаарах асуудлыг хууль тогтоомжийн заалтыг үндэслэн шийдвэрлэх

Эх сурвалж: https://www.mext.go.jp/b_menu/shingi/chukyo/chukyo0/gaiyou/05091503.htm

Сургалтын хөтөлбөрийг үр дүнтэй хөгжүүлэхийн тулд боловсролын зорилго, агуулга, арга барил, үнэлгээний бүтцийг (цаг хугацаа, орон зай, хүний нөөц, манлайлал) шинжлэх ухаан, технологи, соёл, эдийн засаг, нийгмийн яриа хэлцэлийн дагуу тогтсон хугацаанд өөрчлөх шаардлагатай гэж үздэг. Мөн сургууль болон анги танхимд юу шаардлагатай буйг анхааран үздэг болсон. Иймд оролцогч талууд нь сайн туршлагыг сурталчлах зорилгоор бус харин суралцахын тулд харилцан яриа, туршлагаа хуваалцах шаардлагатай байдаг.

Ихэнх тохиолдолд удирдах ажилтнууд өөрчлөлтийг зөвхөн бүтээгдэхүүн гэж үздэг бөгөөд өөрчлөлтийг жолоодох шинэ механизмыг бий болгох үйл явцад төдийлөн анхаарал тавьдаггүй. Магадгүй хамгийн дутуу үнэлэгддэг зүйл бол өөрчлөлт хийхэд шаардагдах асар их зардал юм; хувийн хэвшлийнхэн аливаа байгууллагад дорвитой өөрчлөлт оруулахын тулд нөөц бололцооныхоо 20 хүртэлх хувийг ашиглах төлөвтэй байдаг бол боловсролын салбар өөрчлөлтөд чиглэсэн хүчин чармайлтад бараг нэг ч хувийг зарцуулдаггүй гэдгийг ЮНЕСКО (2015) тэмдэглэжээ. Энэ шалтгааны улмаас багш нар өөрчлөлтөд нийцэхийн тулд цалингүй, илүү цагаар ажиллахад хүрдэг.

Австрали улсын жишээ

2008 оны эхээр Боловсролын зөвлөл (Education Council)-ийг байгуулсан.

Ашгийн бус бүтэцтэй байх уу, эсвэл Австралийн засгийн газрын дэргэд албан ёсны бүтэцтэй байх уу гэсэн хэлэлцүүлэг өрнүүлж, Сайд нарын Зөвлөл (холбооны сайд ба зургаан муж, хоёр салбарын сайд) энэ бүтцийг бодлогын зөвлөл байх саналыг дэвшүүлсэн. 2008 оны сүүлээр Австрали улсын үндэсний хөтөлбөр боловсруулах, үндэсний бичиг үсэг, математик чадварын үнэлгээг хариуцах төдийгүй шинжлэх ухаан, МХТ, иргэний боловсролын чиглэлээр гурван жилийн мөчлөгт түүвэрт суурилсан үнэлгээг хариуцдаг Австралийн сургалтын хөтөлбөр, үнэлгээ болон тайлан боловсруулах (Australian Curriculum, Assessment and Reporting Authority) эрх бүхий шинэ хороог байгуулсан байна.

<https://ncee.org/tucker-writing/how-australia-developed-a-national-curriculum-and-assessment-system/>

ACARA нь Австралийн сургалтын хөтөлбөр, үнэлгээ болон тайлан боловсруулах албаны тухай хуульд заасан 13 гишүүнээс бүрдэх ба дараах чиг үүрэгтэй ажилладаг. Үүнд:

- Сургалтын хөтөлбөрийг хөгжүүлэх бодлого, журам (жишээлбэл, сургалтын хөтөлбөрийн үйл явц, сургалтын дизайн)-ыг боловсруулах зөвшөөрөл олгох
- Сургалтын хөтөлбөрийн төслийг эцэслэх, баримт бичгийг батлах саналыг гаргах
- Сургалтын хөтөлбөр, үнэлгээний үйл ажиллагаанд нөлөө үзүүлж буй гол асуудлын талаар шийдвэр гаргах

ACARA. Curriculum review Process paper, 2020

2. Боловсролын үндэсний зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, менежмент

Дэлхийн зарим улс орон сургалтын хөтөлбөрийг чанартай бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх үйл явц гэж үзээд боловсролын гаднах төлөөллийн оролцоон дээр суурилан хамтран боловсруулах бүтцийг бий болгон ажиллаж байна. Манай улсын хувьд сургалтын хөтөлбөрийн мэргэжилтнүүдийн хүрээнд боловсруулсан баримт бичгийг үндэсний хэмжээнд хэрэгжүүлж ирсэн уламжлалтай.

Орчин үеийн сургалтын хөтөлбөр боловсруулах нь олон хүнийг хамарсан динамик үйл явц болж байгаа тул өөр өөр тэргүүлэх чиглэл, сонирхол, хэрэгцээтэй бүлгүүдийг сонсох хэрэгтэй. Боловсролын тогтолцооны түвшин тус бүрийн зорилгын талаар хэлэлцэхэд тэдгээр оролцогчдын санал хүсэлтийг зайлшгүй харгалзах шаардлагатай бөгөөд үр дүнд нь аливаа өөрчлөлт тэдний өдөр тутмын амьдрал, үйл ажиллагаанд нөлөөлж, хэрэгжих боломжтой болно. Иймд сургалтын хөтөлбөрийн бодлогыг үр дүнтэй боловсруулах, оновчтой төлөвлөх, амжилттай хэрэгжүүлэхийн тулд:

- Суралцагч
- Улс орны нийгэм, эдийн засаг, технологийн хөгжил болон улс төрийн зорилт
- Дэлхийн чиг хандлага

- Их дээд сургууль, ажил олгогч, бусад оролцогч талууд тус бүрт хамааралтай тэргүүлэх чиглэлүүдийг ойлгож, тэдгээрийн хоорондын уялдаа хамаарлыг тогтоох нь чухал юм.

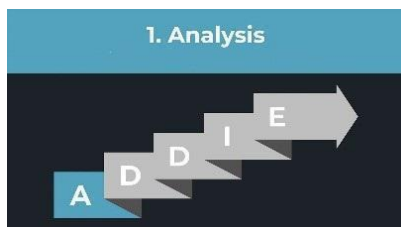
Улс төрчид болон ажил олгогчдын тэргүүлэх чиглэл нь багш, эцэг эхийнхээс ялгаатай байж болно. Эдгээр бүлгийн тэргүүлэх чиглэлүүд нэгдмэл байдаггүй. Ялгаатай бүлгийнхний сургалтын хөтөлбөрт тусгах санал, чиглэлүүд өөр өөр байдаг ч, тэд сургалтын хөтөлбөрийн үр дүнг тодорхойлох нэгдмэл сонирхолтой байдаг. Иймээс боловсролын салбар бусад салбаруудын нөхцөл байдлыг сайтар ойлгох нь хөтөлбөрийн хөгжлийн үйл явцад чухал удирдамж болно.

Сургалтын хөтөлбөрийг өөрчлөх/шинэчлэхэд боловсролын эрх баригчид заавал тэргүүлэх үүрэгтэй байх албагүй. Харин хөгжлийн динамикийн төвд хамтын үйл явц байх нь чухал. Хэдийгээр засгийн газрууд үр дүнгийн төлөө үргэлж хариуцлага хүлээдэг ч орчин үеийн сургалтын хөтөлбөр боловсруулах үйл явцад удирдах, сонсох, зохион байгуулах зэргээр төрийн үүрэг, оролцоо өөр өөр байдаг. Ийнхүү сургалтын хөтөлбөрийг өөрчлөх/шинэчлэхэд төрийн гүйцэтгэх үүрэг улс орнуудад харилцан адилгүй байгаа нь боловсролын эрх баригчид ба сонирхогч талуудын хоорондын янз бүрийн харилцан үйлчлэлийг дэмжих стратегитай холбоотой. Иймд манай улсад Боловсролын үндэсний зөвлөлийг

- Боловсролын чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхэлдэг төрийн ба төрийн бус байгууллагын төлөөлөл
- Их, дээд болон ЕБС-ийн удирдах ажилтан, багш
- Эцэг, эх болон олон нийтийн төлөөлөл
- Хэвлэл мэдээлэл болон хуулийн байгууллагын төлөөлөл
- Санхүүгийн болон бизнес байгууллагын төлөөлөл бүхий 21 гишүүний бүрэлдэхүүнтэй байгуулж, ажиллахыг санал болгож байна.

БШУ-ны сайд Боловсролын үндэсний зөвлөлийг 1-2 жилийн хугацаанд томилон ажиллуулна. Манай оронд шинээр байгуулагдах Боловсролын үндэсний зөвлөл нь сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх үзэл баримтлалыг боловсруулах, олон нийтэд хэлэлцүүлэх, оролцогч талуудаас шинэ санаа хүлээн авах, санал болгох яриа хэлэлцээ, нөлөөллийн боломжуудыг удирдах, үндэсний зөвшилцөл бий болгох, сургалтын хөтөлбөрийн менежментийн циклийн урт, дунд хугацааны үйл ажиллагаа болон санхүүгийн төлөвлөлт хийх чиг үүрэгтэй ажиллана. Жилд 12 удаа буюу нийт ажиллах хугацаандаа 24 удаагийн зөвлөлдөх, уулзалт хэлэлцүүлгийг хийнэ.

Боловсролын үндэсний зөвлөл нь ADDIE, PDCA гэх мэт онолын загварыг ашиглан сургалтын хөтөлбөрийг төлөвлөх, боловсруулах, хэрэгжүүлэх, үнэлэх, сайжруулах үйл явцыг нотолгоонд суурилсан шинжлэх ухааны үндэслэлтэйгээр хөгжүүлэх менежментийг урьдчилан төлөвлөнө. Тухайлбал: ADDIE загварыг ашиглах бол



1. Шинжилгээ хийж, баримт нотолгоо цуглуулах

Нийгмийн эрэлт, суралцагчийн хэрэгцээ юу вэ? гэсэн одоогийн нөхцөл байдалд дүн шинжилгээ хийнэ. Дараах асуултуудад хариулах мэдээллийг цуглуулж, дүн шинжилгээ хийх нь чухал. Үүнд:

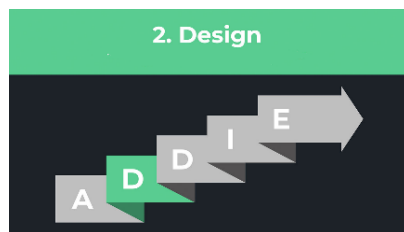
- Өнөөгийн болон ирээдүйн нийгмийн эрэлт юу байна вэ?
- Өнөөгийн болон ирээдүйн суралцагчийн хэрэгцээ, хүсэл сонирхол юу байна вэ?
- Өнөөгийн сургалтын хөтөлбөрийн давуу, сул тал юу байна бэ?
- Эдийн засаг, улс төр, нийгмийн ижил төстэй нөхцөл байдалд байгаа улс орнуудын сургалтын хөтөлбөрийн бодлого ямар байна вэ?
- Боловсролын бүх түвшний сургалтын хөтөлбөрийн зорилго, зорилтыг хэрхэн тодорхойлох вэ?
- Боловсролын бүх түвшний сургалтын хөтөлбөрийн агуулгад ямар өөрчлөлт/шинэчлэл оруулах вэ?
- Боловсролын бүх түвшний сургалтын хөтөлбөрийн арга зүйд ямар өөрчлөлт/шинэчлэл хийх вэ?
- Боловсролын бүх түвшний сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт, үр дүнг хэрхэн үнэлэх вэ? (өмнөх сургалтын хөтөлбөрөөс юуг нь авч, юуг нь өөрчлөх хэрэгтэй вэ?)
- Шинэ сургалтын хөтөлбөрөөс ямар үр дүнг хүлээж байна вэ?
- Шинэ сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулах, хэрэгжүүлэх, үнэлэх зардлыг тооцож, төсөвт тусгах саналыг хэрхэн шийдэх вэ? гэх мэт

Шинжилгээний үр дүнг ADDIE загварын дараагийн үе шатуудад шилжихдээ ашиглана.

Уншиж судлах материал: Сайдын асуулга ба санал, Судалгааны тайлангууд, олон нийтийн санал, Боловсролын үндэсний зөвлөлийн зөвлөлдөх уулзалт хэлэлцүүлгийн тэмдэглэл

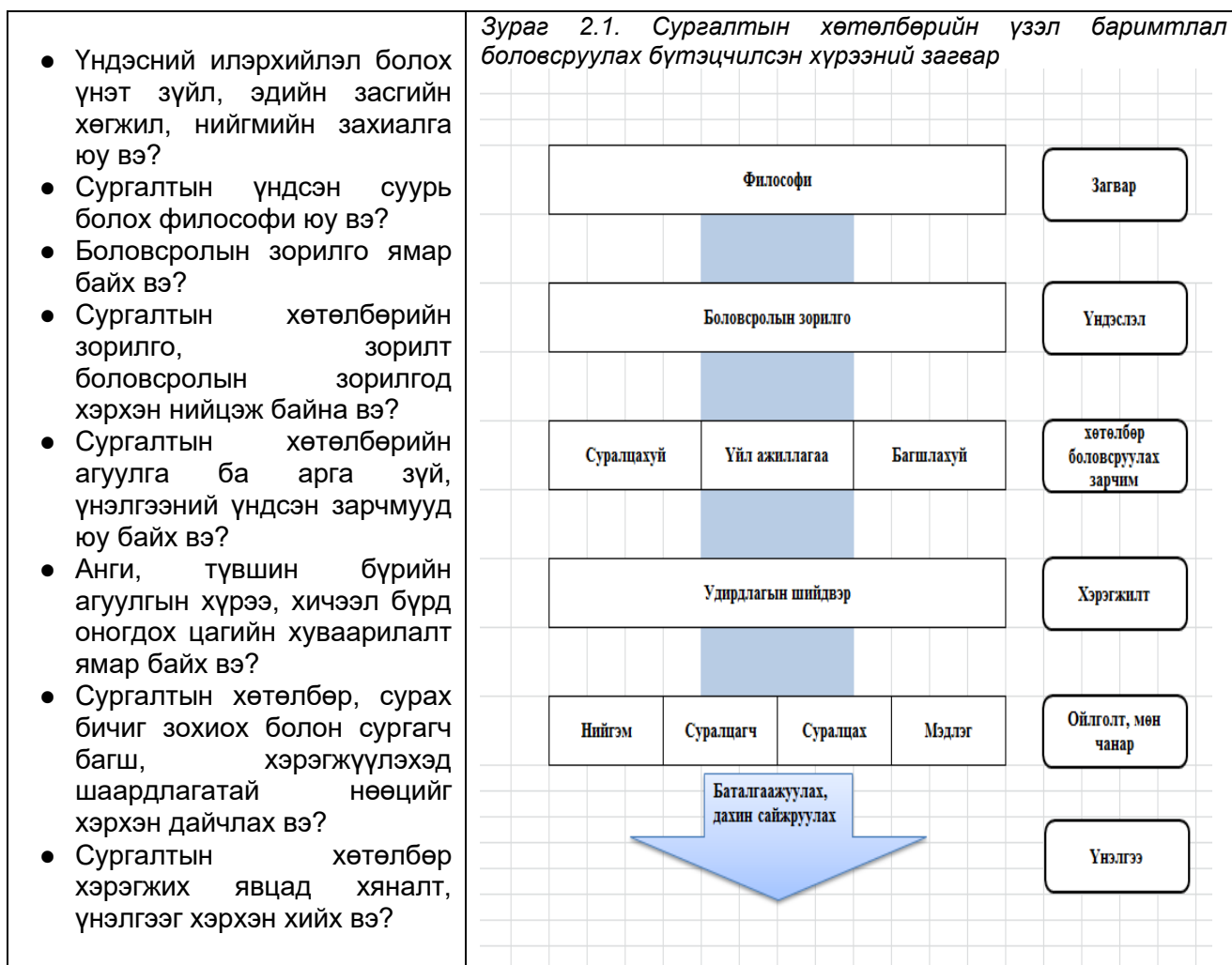
Гарах бүтээгдэхүүн:

- Боловсролын үндэсний зөвлөл, баг ажлын хэсэг, сургалтын хөтөлбөрийн менежментийн циклийн урт хугацаа (10 жил)-ны үйл ажиллагаа, санхүүгийн төлөвлөгөөг баталсан сайдын тушаал
- Олон нийтийн санал, Боловсролын үндэсний зөвлөлийн зөвлөлдөх уулзалтын дүгнэлт, саналын нэгтгэл
- Сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/ шинэчлэл хийх эрэлт хэрэгцээ, үндэслэл (Сайдын асуултын хариулт)



2. Сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал, дизайныг тодорхойлох

Энэ үе шатанд өмнө хийсэн шинжилгээний үр дүн, мэдээллийг эргэн харж, шинэ сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал, бүтэцчилсэн хүрээ, дизайны талаар үндэслэлтэй шийдвэр гаргана.



Уншиж судлах материал: Өмнөх сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал, дэлхийн боловсролын чиг хандлага

Гарах бүтээгдэхүүн: Шинэ сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал, холбогдох эрх зүйн зохицуулалт бүхий баримт бичиг (бодлого, журам) боловсруулах төсөл гарсан байна. Бодлого, сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулах хүний нөөцийг чадавхжуулах сургалтын модуль, сургалтын хөтөлбөр боловсруулах баг, ажлын хэсгийн үйл ажиллагааны төлөвлөлт гарсан байна.



боловсруулсан байна.

3. Сургалтын хөтөлбөрийг хөгжүүлэх, холбогдох баримт бичгийг боловсруулах

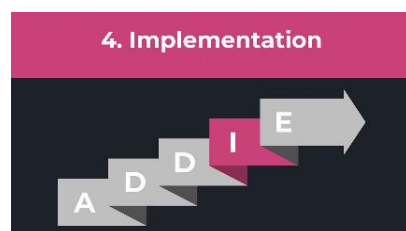
Шинэ сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулах, сурах бичиг зохиох, сургалтын хөтөлбөрийн шилжилт хийх, сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулах, хэрэгжүүлэх, үнэлэх бүх түвшний оролцогчдыг чадавхжуулах сургалтын модулийг

Боловсролын үндэсний зөвлөл нь шинэ сургалтын хөтөлбөр боловсруулах үзэл баримтлалд үндэслэн салбар зөвлөл, баг, ажлын хэсэг, дэд ажлын хэсэг байгуулж өргөтгөсөн зохион байгуулалтаар ажиллахад дэмждэг үзүүлнэ. Боловсролын судалгааны байгууллага судлагдахууны сургалтын хөтөлбөр бичих, сурах бичиг зохиох ажлыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар ханган, хяналт тавьж ажиллана.

Уншиж судлах материал: Өмнөх сургалтын хөтөлбөр, сурах бичиг бусад холбогдох баримт бичиг, сургалтын хөтөлбөр боловсруулах, сурах бичиг зохиох ажлын хэсэг, дэд ажлын хэсгийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, сургалтын модуль, сургалтын тэмдэглэл

Гарах бүтээгдэхүүн:

- Сургалтын хөтөлбөрийг баталсан сайдын тушаал
- Сурах бичиг
- Шилжилт хийх төлөвлөлт
- Сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хүний нөөцийг чадавхжуулах сургалтын модуль гарсан байна.



4. Сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх

Сургалтын хөтөлбөрийн шилжилт хийх цаг хугацаа, агуулга, арга зүйг тодорхой болгоно. Шилжилтийн үр дүнд үндэслэн сургалтын байгууллагуудад хэрэгжүүлэх төлөвлөлтийг гаргасан байна. Сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх төлөвлөлтөд:

- Боловсролын тогтолцооны бүх холбогдох салбарууд шинэ сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал, тэдгээрийн үр нөлөөг хэрхэн таниулах вэ?
- Сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх эрсдэлийг хэрхэн тооцох вэ?
- Шинэ сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх санхүүгийн болон хүний, материалын нөөц бэлэн үү?
- Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хянах, зохицуулах хамгийн үр дүнтэй ямар бүтэц байх вэ?
- Хэрэгжилтийг дэмжихийн тулд ямар арга, хэрэгслийг ашиглаж болох вэ? гэдгийг тусгасан байна.

Уншиж судлах материал: Шинэ сургалтын хөтөлбөрийн шилжилт хийх төлөвлөлт, сургалтын модуль, сургалтын тэмдэглэл

Гарах бүтээгдэхүүн: Шилжилтийн тайлан, сургалтын байгууллагад хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөлт



5. Сургалтын хөтөлбөрт хяналт шинжилгээ, үнэлгээ хийх

Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд дэмжлэг үзүүлэх, засч, сайжруулахад шаардлагатай мэдээлэл цуглуулах нь чухал. Иймд сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулах, хэрэгжүүлэх явцад дараах чиглэлээр хяналт шинжилгээ хийх төлөвлөлт гаргана. Үүнд:

1. Нэгдүгээр үе шатанд цуглуулсан өгөгдөл, нотлох баримтууд нь сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэн боловсруулахад хангалттай эсэх
2. Сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал боловсруулахад өөр нэмэлт өгөгдөл хэрэгтэй байгаа эсэх
3. Төлөвлөсөн цаг хугацаа, үйл явц нь сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулах үйл явцыг чиглүүлж чадах эсэх
4. Сургалтын хөтөлбөрийн шилжилт, хэрэгжилтийн явцад нөөц хангалттай эсэх (хүний, материалын санхүүгийн)
5. Оролцогч талуудын оролцоо, мэдээлэлээс олж авсан сургамж

Шинэ сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явцад дараах чиглэлээр үнэлгээ хийх чиглэлийг тогтоно. Үүнд:

1. Сургалтын хөтөлбөрийн туршилт, хэрэгжилтийн нөхцөл байдалд дүн шинжилгээг тодорхой давтамжтай хийж, өгөгдөл мэдээлэл цуглуулах (5-6 жилд тогтмол судалгаа хийх)
2. Суралцагчийн сурлагын амжилт, чанарын судалгаа хийх арга зүй, шалгуурыг тодорхой болгон жил бүр үнэлж, үр дүнд үндэслэн сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд дэмжлэг үзүүлэх
3. Судлагдахууны онол, арга зүйн судалгааг хөгжүүлж, эрдэм шинжилгээний хурал зохион байгуулах
4. Сургууль, орон нутаг, олон улсын судалгааны үр дүнг хэлэлцэх гэх мэт шаардлагатай мэдээллийг цуглуулан дараагийн шинэ сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулах, хэрэгжүүлэх, үнэлэх төлөвлөгөөг боловсруулна.

Хяналт шинжилгээ, үнэлгээний үе шатанд цуглуулсан мэдээлэлд үндэслэн сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд дэмжлэг үзүүлэх боломж бүрдэх юм.

Уншиж судлах материал: Судалгааны тайлан, эрдэм шинжилгээний бүтээл, сургалтын модуль, сургалтын тэмдэглэл

Гарах бүтээгдэхүүн: Боловсролын үндэсний зөвлөлийн 2 жилийн үйл ажиллагааны болон санхүүгийн тайлан

3. Шинэ сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх боломжит хугацаа

Сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх боломжит хугацааг тооцоолох нь тухайн улс орны нөхцөл байдал, цаг үеийн тулгамдсан асуудал (цар тахал) зэргээс ихээхэн шалтгаална. Тухайлбал:

- Өмнө нь хийгдсэн бэлтгэл ажил, нотлох баримтуудыг цуглуулсан байдал
- Сургалтын хөтөлбөр боловсруулагчдын чадвар, туршлага;
- Боловсролын бүх түвшний удирдлага, багш нарын үүрэг хариуцлага
- Сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх нөөц (хүний, материалын, санхүүгийн) зэргээс хамаарах болно

Манай улс 2022 оноос үндэсний зөвшилцөл бий болгох Боловсролын үндэсний зөвлөлийг байгуулан ажиллавал дараах хугацаанд шинэ сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулж, хэрэгжүүлэх боломжтой байна.

Зураг 2.2. Шинэ сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх боломжит хугацаа

1. Analysis

Хүний нөөцийг чадавхжуулах сургалтын модулийг боловсруулсан байна.

2022 оны эхний 6 сар

1

2

3

4

5

6

2. Design

Хүний нөөцийг чадавхжуулах сургалтын модулийг хэрэгжүүлсэн байна.

2022 оны сүүлийн 6 сар

7

8

9

10

11

12

3. Development

Бүтээгдэхүүн

Сургалтын хөтөлбөр боловсруулах

Сурах бичиг зохиох

Бүрэн дунд боловсрол

2023

2024

2025

2026

2027

Суурь боловсрол

2023

2024

2025

2026

Бага боловсрол

2023

2024

2025

4. Implementation

Бүрэн дунд боловсрол

2028

2029

2030

2031

2032

2033

2034

2035

2036

2037

Суурь боловсрол

2027

2028

2029

2030

2031

2032

2033

2034

2035

2036

Бага боловсрол

2026

2027

2028

2029

2030

2031

2032

2033

2034

2035

5. Evaluation

Бүрэн дунд боловсрол

2028

2029

2030

2031

2032

2033

2034

2035

2036

2037

Суурь боловсрол

2027

2028

2029

2030

2031

2032

2033

2034

2035

2036

Бага боловсрол

2026

2027

2028

2029

2030

2031

2032

2033

2034

2035

Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн судалгаа

Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн судалгаа

Суралцагчийн сурлагын амжилт, чанарын судалгаа

Үйл ажиллагааны чиглэл

Бодлого хөгжүүлэх төлөвлөлтийн баг нь сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн болон сурлагын амжилтын буюу чанарын судалгаанд үндэслэн

1. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх оролцогч талуудын бүтэц, чиг үүргийг тодорхойлох, боловсролын үндэсний зөвлөлийн уулзалт, хэлэлцүүлгийг төлөвлөх, зарлан хуралдуулах
2. Өнөөгийн нөхцөл байдлын давуу болон сул талыг шинжлэх замаар сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлт/шинэчлэлийн үзэл баримтлал, үндэслэл, загвар, зарчмыг тодорхойлох
3. Сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулах, хэрэгжүүлэх, үнэлэх, сайжруулах бодлогын төсөл боловсруулах санал өгөх
4. Сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулах, хэрэгжүүлэх, үнэлэх, сайжруулах журам боловсруулах санал өгөх нэгдсэн чиг үүрэгтэй ажиллана.

Бодлого хөгжүүлэх төлөвлөлтийн багийн бүрэлдэхүүнийг чадавхжуулах зорилгоор үндэсний хэмжээнд боловсруулсан сургалтын модуль 1 буюу “Сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал” сургалтад хамруулна.

Бодлого хөгжүүлэх төлөвлөлтийн баг нь Боловсролын үндэсний зөвлөл, баг, дэд багийн зөвлөлдөх уулзалт, хэлэлцүүлгийг төлөвлөн хэрэгжүүлнэ. Улмаар сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/шинэчлэл хийх үндэслэлийг боловсруулж, Боловсролын асуудал эрхэлсэн сайдад хүргүүлнэ. Боловсролын асуудал эрхэлсэн сайд сургалтын хөтөлбөрийн үндэслэлтэй танилцаж, сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/шинэчлэл хийх шийдвэр гарган олон нийтэд зарлана.

Бодлого хөгжүүлэх төлөвлөлтийн баг, ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд Боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, Боловсролын судалгааны байгууллага, багш бэлтгэдэг их дээд сургуулийн болон ЕБС-ийн удирдлага, багш нар, хэвлэл мэдээлэл болон хуулийн байгууллага, бизнесийн төлөөлөл оролцсон байна. Ажлын хэсэг дараах зүйлсийг шийдвэрлэхэд голлон анхаарч ажиллана. Үүнд:

1. Сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлт, шинэчлэлд хууль ёсны оролцогч талуудын бүтэц, чиг үүргийг тодорхойлох, сургалтын хөтөлбөрийн хөгжлийг төлөвлөх, боловсруулах, хэрэгжүүлэх, үнэлэх, сайжруулах менежментийн тогтвортой байдлыг хангах үүднээс урт, дунд хугацааны төлөвлөлт, төсөв гаргах
2. Үндэсний ашиг сонирхол, улс төрийн болон соёлын мэдрэмжтэй асуудлуудыг дэлхийн улс орнууд сургалтын хөтөлбөртөө хэрхэн тусган шийдвэрлэсэн байдлыг хэлэлцэж онцлох асуудлуудыг тодорхойлох
3. Нийгмийн эрэлт, суралцагчийн хэрэгцээ, сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн нөхцөл байдал, сурлагын амжилтын буюу чанарын судалгааны үр дүнг хэлэлцэж, сургалтын хөтөлбөрийг өөрчлөх/шинэчлэл хийх үндэслэл, хэрэгцээ, шаардлагыг тодорхойлох
4. Бодлогын (өмнөх сургалтын хөтөлбөр ба өөрчлөлт хийсэн сургалтын хөтөлбөрийн ялгаа) хэлэлцүүлэг хийх, зөвлөлдөх, хамтран ажиллах

5. Менежментийн баг засгийн газрын шийдвэр гаргагчидтай хэлэлцэх, тэдэнд сургалтын бодлого, үзэл баримтлалыг таниулах, зөвшилцөл бий болгож оролцогч талуудын ойлголтыг нэгтгэх

Бодлого хөгжүүлэх төлөвлөлтийн багийн боловсруулсан сургалтын хөтөлбөрийг өөрчлөх/шинэчлэл хийх үзэл баримтлал, үндэслэл, сургалтын бодлого, журмыг сургалтын хөтөлбөр боловсруулах, хэрэгжүүлэх, үнэлэх, сайжруулах бүх үе шатанд мөрдөж ажиллана.

Менежментийн баг нь Менежментийн баг нь сургалтын хөтөлбөрийн хөгжлийн үйл явцыг төлөвлөхөөс эхлээд хөтөлбөр, сургалтын материал, сурах бичиг зэргийг шинэчлэн боловсруулах, хэрэгжилтэд дэмжлэг үзүүлэх, үнэлэх, сайжруулах чиглэлээр үйл ажиллагааны чанарыг хэмжин, түүнийг хөгжүүлэхэд анхаарч дараах 2 чиг үүргийг хүлээн ажиллана.Үүнд:

1. Баг, ажлын хэсгүүдийн үйл ажиллагааны төлөвлөлтөд хяналт тавих
2. Мэргэжлийн, сургалтын, үнэлгээний, хэрэгжилтийг дэмжих баг, ажлын хэсгүүдийг мэргэжил арга зүйн удирдлагаар хангах

Менежментийн багийн бүрэлдэхүүнийг чадавхжуулах зорилгоор үндэсний хэмжээнд боловсруулсан сургалтын модуль 1 буюу “Сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал”, модуль 2 буюу “Сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлт/шинэчлэл” сургалтад хамруулна.

Боловсролын үндэсний зөвлөл нь сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулах, хэрэгжүүлэх үйл явцаас хамааран менежмент багийн ажиллах 2 жилийн хугацааг тогтооно.

Менежментийн багийн үйл ажиллагааг Боловсролын судалгааны байгууллага болон багш бэлтгэдэг их дээд сургуулийн захирал удирдаж, дараах 4 дэд баг, ажлын хэсгүүдийн үйл ажиллагааны уялдааг хангаж ажиллана. Үүнд:

1. *Мэргэжлийн дэд баг* нь сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээ, загварыг олон улсын туршлагад үндэслэн өөрийн улс орны онцлогт нийцүүлсэн байдлаар боловсруулж, сургалтын хөтөлбөр боловсруулагчид болон мэргэшсэн шинжээчдийг чадавхжуулахад голлох үүрэг гүйцэтгэнэ.

Мэргэжлийн дэд баг нь боловсролын түвшний онцлогоос хамааран цөм судлагдахууны болон глобаль сэдэв, заавал судлах, сонгон суралцах хичээлийн хөтөлбөр боловсруулах байгууллага, ажлын хэсгийн үйл ажиллагааг нэгдсэн төлөвлөлтийн дагуу чиглүүлж ажиллана. Боловсролын судалгааны байгууллага нь хичээл/судлагдахууны дэд ажлын хэсгийн үйл ажиллагааг удирдлага, арга зүйгээр хангахад голлох үүрэгтэй оролцох бөгөөд үйл ажиллагааны төлөвлөлттэй ажиллана.

Мэргэжлийн дэд баг, ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнийг чадавхжуулах зорилгоор үндэсний хэмжээнд боловсруулсан сургалтын модуль 2 буюу “Сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлт/ шинэчлэл”, модуль 3 буюу “Сургалтын хөтөлбөрийн дизайн” сургалтад хамруулна.

2. *Сургалтын дэд баг* нь сургалтын хөтөлбөрийн менежмент, дизайнаар мэргэшсэн мэргэжилтэн, бодлого боловсруулагчид, хэрэгжүүлэгчдийг чадавхжуулах зорилгоор сургалтын модулуудыг боловсруулж хэрэгжүүлэх, багшийг бэлтгэх, давтан сургах

сургалтыг үе шаттайгаар тасралтгүй зохион байгуулах байгууллага, дэд ажлын хэсгийн үйл ажиллагааг төлөвлөлтийн дагуу чиглүүлж ажиллана.

Мөн орон нутгийн боловсролын байгууллага болон сургуулиудын удирдах ажилтан, багшийг бэлтгэх, давтан сургах үйл ажиллагааны төлөвлөлттэй ажиллана. Боловсролын судалгааны байгууллага нь бодлого боловсруулагчид, сургалтын хөтөлбөрийн менежмент, дизайнаар мэргэшсэн мэргэжилтэн, хэрэгжүүлэгчдийг чадавхжуулах сургалтын модулийг боловсруулахад оролцоно.

Хүснэгт 2.1. Сургалтын модуль

Сургалтын хөтөлбөрийн хөгжлийн үе шат	Сургалтын модуль
Сургалтын хөтөлбөр боловсруулах	Модуль 1. Сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал Модуль 2. Сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлт, шинэчлэл Модуль 3. Сургалтын хөтөлбөрийн дизайн Модуль 4. Сурах бичиг, сургалтын хэрэглэгдэхүүн Модуль 5. Мэргэшсэн шинжээчдийг бэлтгэх
Сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх	Модуль 6. Боловсролын тогтолцооны менежмент Модуль 7. Сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хүний нөөцийг чадавхжуулах Модуль 8. Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үйл явц
Сургалтын хөтөлбөрийг үнэлэх	Модуль 9. Сургалтын хөтөлбөрийн ба суралцагчийн үнэлгээ
Сургалтын хөтөлбөрийг сайжруулах	Модуль 8. Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үйл явц Модуль 9. Сургалтын хөтөлбөрийн ба суралцагчийн үнэлгээ

3. *Үнэлгээний дэд баг* нь сургалтын хөтөлбөрийг үнэлэх үндэслэл болон сургалтын хөтөлбөр, суралцагчийг үнэлэх боломжит аргуудыг боловсруулж хэлэлцүүлэх, сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үйл явц, сурлагын амжилтын болон чанарын судалгааг зохион байгуулах байгууллага, ажлын хэсгийн үйл ажиллагааг төлөвлөлтийн дагуу чиглүүлж ажиллана. Тухайлбал:

- Суралцагчийн үнэлгээ (суралцагчийн суралцахуйн чанарыг сайжруулахад чиглэсэн үнэлгээний арга, хэлбэр, шалгуурыг тодорхойлох)
- Сургуулийн түвшний үнэлгээ (сургалтын хөтөлбөрт хяналт шинжилгээ хийх, багшлахуйн туршлагад тулгуурлан сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн хэтийн төлөвийг тодорхойлох)
- Үндэсний түвшний үнэлгээ (үндэсний түвшинд сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үнэлгээ хийх бодлого, тогтолцоог бүрдүүлэх)
- Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн болон сурлагын амжилтын судалгаа (чанарын судалгаа)-г хэн хийх?, арга зүйг хэрхэн таниулах?, өгөгдлийг хэрхэн цуглуулах?, өгөгдлөөс ямар үр дүн гарах? үр дүнг хэрхэн хэрэглэх? зэрэг асуудлуудад төвлөрч энэ талын ойлголтыг баталгаажуулахад анхаарч ажиллана.

Үнэлгээний дэд баг, ажлын хэсэг нь Модуль 9 буюу “Сургалтын хөтөлбөрийн ба суралцагчийн үнэлгээ” сургалтад хамрагдсан байна.

Боловсролын судалгааны байгууллага нь сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн судалгааг шинэ сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжихийн өмнөх 2 жил болон хэрэгжүүлсний дараах 2 жилд нэгдсэн төлөвлөлттэйгөөр, давтамжтайгаар зохион байгуулна.

Боловсролын үнэлгээний байгууллага жил бүр суралцагчдын сурлагын амжилтын буюу чанарын судалгааг зохион байгуулж, 4-5 сарын дараа үр дүнд хийсэн шинжилгээний тайланг Боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны болон боловсролын мэргэжлийн байгууллагууд, багш бэлтгэдэг их дээд сургууль, Аймаг нийслэлийн Боловсролын байгууллага, сургууль, мэргэжлийн багш нарт хүргүүлнэ.

4. *Хэрэгжилтийг дэмжих дэд баг нь* сургалтын хөтөлбөрийн шилжилт, хэрэгжүүлэх, сурах бичиг, сургалтын нэмэлт материал, орчин бүрдүүлэхэд анхаарч ажиллана. Үүнд:

1. Сургалтын хөтөлбөрийг шилжилт, хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөлт, төсөв хийх (хэрэгжилтийн явцыг төлөвлөх, нөөц санхүүжилтийг төсөвлөх)
2. Сургалтын хөтөлбөрийн шилжилт ба хэрэгжилт (загвар, зураглалыг гаргах, шилжилтийн явцад анхаарах хүчин зүйлсийг тодорхойлох)-ийн удирдамж боловсруулах
3. Шилжилтийн үр дүнд үндэслэн сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд дэмжлэг үзүүлэх, үндэсний хэмжээнд амжилттай хэрэгжүүлэх нөхцлийг олж харах (шилжилтийн үеийн сургамж, үр дүн, тулгарч болох асуудлыг сургалтын хөтөлбөр болон сургуулийн удирдлага менежментэд нэвтрүүлэх, инновацийг нэвтрүүлэх)
4. Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилттэй холбоотой асуудлуудад хяналт шинжилгээ хийх
5. Сурах бичиг, сургалтын хэрэглэгдэхүүний хангалт, аюулгүй байдлын судалгаа хийх
6. Хичээлийн судалгааны хэлэлцүүлэг хийх
7. Дэмжлэг үзүүлэх, зөвлөн туслах

Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явцад сургуулийн удирдлагыг чадавхжуулах сургалтын модуль 6 буюу “Боловсролын тогтолцооны менежмент”, багшийг бэлтгэх сургалтын модуль 7 буюу “Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжүүлэх хүний нөөцийг чадавхжуулах”, сургалтын модуль 8 буюу “Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үйл явц” сургалтуудыг зохион байгуулна. Сургалтыг үндэсний болон орон нутгийн боловсролын мэргэжлийн байгууллагууд зохион байгуулна.

Боловсролын хэрэгжилт хариуцсан байгууллага нь сургалтын хөтөлбөрийн шилжилт, хэрэгжилт, хэрэгжилтийн менежмент, сургалтын орчинд хяналт-шинжилгээ хийж, зөвлөн туслах гарын авлага, зөвлөмж боловсруулах зэргээр дэмжлэг үзүүлэх бөгөөд үйл ажиллагааны тайланг жил бүр гаргаж холбогдох байгууллага, олон нийтэд хүргэнэ.

Олон нийтэд таниулах баг сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлт, шинэчлэлийн бодлого, үзэл баримтлалыг дараах чиглэлээр олон нийтээр хэлэлцүүлж, саналыг нэгтгэн, тайлан боловсруулж, хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэлээр дамжуулан олон нийтэд хүргэнэ.

Олон нийтэд таниулах багийн хэлэлцүүлэг нь дараах чиглэлээр хийгдэж болно.

1. Үндэсний онцлог
2. Суралцагчдын суралцах чадвар, хандлага
3. Судлагдахууны агуулга, аргазүй, үнэлгээ
4. Сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлт, шинэчлэлийн бодлого, үзэл баримтлал
5. Сургалтын төлөвлөсөн цаг, бусад цагийн зохистой харьцаа
6. Өмнөх сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үр дүн (мэдлэг, ойлголт, чадварын гүйцэтгэл)
7. Шинэ сургалтын хөтөлбөрийн шилжилт, хэрэгжилтийн үр дүн (мэдлэг, ойлголт, чадварын гүйцэтгэл)
8. ТХБ, эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, жендерийн асуудал гэх мэт бусад

5. Боловсролын үндэсний зөвлөлийн үйл ажиллагааны төлөвлөлт

Сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/ шинэчлэл хийх хэрэгцээ, үндэслэлийг хэлэлцэх, үзэл баримтлал боловсруулах ажлын төлөвлөгөө

Хэлэлцэх сэдэв: ЕБС-ийн сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/ шинэчлэл хийх үзэл баримтлалын төсөл

Зорилго

1. Нийгмийн эрэлт, суралцагчийн хэрэгцээг үндэслэн шинэ сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал боловсруулах
2. Сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлалд үндэслэн боловсролын түвшний зорилго, сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээ, дизайныг баталгаажуулах

Үйл ажиллагаа зохион байгуулагч: Боловсролын үндэсний зөвлөл (Менежментийн баг)

Хамрах хүрээ: Бага, дунд боловсролын түвшин

Хугацаа: 2 жил

Хэлэлцэх асуудал:

Бага, дунд боловсролын сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/шинэчлэл хийх хэрэгцээ, үндэслэл, алсын хараа, шинэ сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал, сургалтын хөтөлбөр боловсруулах, хэрэгжүүлэх, үнэлэхэд баримтлах зарчим, сургалтын хөтөлбөрийн менежментийн 10 жилийн төлөвлөгөө, сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээ, дизайн, сургалтын төлөвлөгөө

Үйл ажиллагааны зардал:

Урамшуулал (40 хүртэл хувь)+ Хандив

Эрх зүйн зохицуулалт:

- Монгол улсын Засгийн газар. 2020. Алсын хараа 2050-Монгол Улсын хөгжлийн урт хугацааны бодлого
- БШУЯ. 2019. Боловсролын салбарын хөгжлийн дунд хугацааны төлөвлөгөө. 2021-2030.
- “Боловсролын тухай хууль”-ийн төсөл

Боловсролын үндэсний зөвлөлийн ажлын хүрээнд гарах бүтээгдэхүүн

- Сургалтын хөтөлбөр шинэчлэх үндэслэл (Сайдын асуултын хариулт)
- Шинэ сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал
- Сургалтын хөтөлбөрийн менежментийн 10 жилийн төлөвлөгөө
- Сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээ, дизайн
- Сургалтын төлөвлөгөө
- Ажлын хэсгийн үйл ажиллагааны удирдамж (ажлын хэсгийн ажиллах журам, үзэл баримтлалын тайлбар, сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээний жишээ гэх мэт)
- Ажлын хэсгийг чадавхжуулах сургалтын модуль
- Үйл ажиллагааны болон санхүүгийн тайлан

Хүснэгт 2.2. Боловсролын үндэсний зөвлөлийн 2 жилийн ажлын төлөвлөлт

Хугацаа (эхний жил, сараар)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Боловсролын үндэсний зөвлөл байгуулах (Салбар зөвлөл, баг, ажлын хэсэг гэх мэт)	БҮЗ											
Олон улсын боловсролын чиг хандлага, судалгааны үр дүнг хэлэлцэх		БХ										
Нийгмийн эрэлт хэрэгцээ (салбарын хүний нөөцийн өнөөгийн болон цаашдын эрэлт хэрэгцээ), "Ирээдүйн суралцагч"-ийн эзэмших шаардлагатай "мэдлэг", "чадвар", "хандлага" -ийг хэлэлцэх			БХ									
Боловсролын хөгжил, судлагдахуун судлалын чиг хандлага (агуулга, заах арга, үнэлгээ, сургалтын орчин) -ыг хэлэлцэх				БХ								
Одоогийн хэрэгжиж буй сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн мониторингийн тайлангийн үр дүн, нэгтгэлийг хэлэлцэх					БМДИ							
Багш бэлтгэх, давтан бэлтгэх сургалтын тайланг хэлэлцэх						БМДИ, Багш бэлтгэдэг их, дээд сургууль						
Суралцагчийн сурлагын амжилтын судалгааны үр дүнг хэлэлцэх							БҮТ					
Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх үндэслэлийг тодорхойлж, олон нийтэд нээлттэй хэлэлцүүлж, санал авах								БҮЗ				
Боловсролын шинэчлэл хийх, сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт оруулах үндэслэлийг тодорхойлон, сайдын асуултад хариу хүргүүлэх (явцын тайлан байх)									БҮЗ			

Бага, дунд боловсролын шинэчлэл хийх, сургалтын хөтөлбөрийг өөрчлөх/шинэчлэх үзэл баримтлалын төсөл боловсруулах										БҮЗ		
Бага, дунд боловсролын шинэчлэл хийх, сургалтын хөтөлбөрийг өөрчлөх/шинэчлэх үзэл баримтлалыг олон нийтэд мэдээлж, санал авах											БҮЗ	
Олон нийтэд таниулах багийн тайланг хэлэлцэж, олон нийтийн саналыг боловсролын шинэчлэл хийх, шинэ сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлалд тусгах Шинэ сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлалыг эцэслэн боловсруулах												БҮЗ

Хугацаа (2 дахь жил, сараар)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Боловсролын шинэчлэл хийх, сургалтын хөтөлбөрийг өөрчлөх/шинэчлэх үзэл баримтлал, сургалтын төлөвлөгөөг хэлэлцүүлэх												
Сургалтын хөтөлбөр боловсруулах дунд хугацааны ажлын төлөвлөлтийг хэлэлцэх												
Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд дэмжлэг үзүүлэх дунд хугацааны ажлын төлөвлөлтийг хэлэлцэх												
Суралцагчийн сурлагын амжилтыг үнэлэх дунд хугацааны ажлын төлөвлөлтийг хэлэлцэх												
ХМЦ-ийн 10 жилийн нэгдсэн төлөвлөлтийг боловсруулж хэлэлцэх, сайжруулж, батлах												

10 жилийн үйл ажиллагааны төсвийг боловсруулж, улсын төсөвт тусгах график гаргах (хийх ажлын зардлыг нэг жилийн өмнө улсын төсөвт тусгах)												
Боловсролын шинэчлэл хийх, сургалтын хөтөлбөрийг өөрчлөх/ шинэчлэх үзэл баримтлал, сургалтын төлөвлөгөөний төслийг бусад баг, мэргэжлийн байгууллага, ажлын хэсэгт таниулах сургалт хэлэлцүүлэг зохион байгуулах												
Сургалтын хөтөлбөр боловсруулах ажлын хэсгийн гүйцэтгэх үйл ажиллагааны удирдамж боловсруулах												
Боловсролын түвшин, анги тус бүрт судлах хичээл, судлагдахуун болон судлах цагийг тогтоох												
Судлагдахууны хөтөлбөрийн бүтэц, агуулгыг тодорхойлох												
Сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлтийн дагуу үнэлгээ хийх шалгуур тодорхойлох, удирдамж боловсруулах												
Үйл ажиллагааны тайлан бичих												

Тайлбар: Судалгааны үр дүн, нотлох баримтыг танилцуулах, тайлагнах мэргэжлийн байгууллагыг одоогийн ажиллаж байгаа байгууллагын нэрээр оруулсан болно.

ГУРАВ. СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨРИЙГ ШИНЭЧЛЭН БОЛОВСРУУЛАХ БАГИЙГ ЧАДАВХЖУУЛАХ СУРГАЛТЫН МОДУЛИЙН БҮТЭЦ

Сургалтын модуль боловсруулах, суралцах үйлийг хөнгөвчлөх зорилгоор дараах таних тэмдгийг ашигласан болно.

Таних тэмдэг



Зорилго



Хэрэгжүүлэх хугацаа



Уншиж судлах материал



Даалгавар



Бүтээгдэхүүн

Модулийн танилцуулга

Сургалтын хөтөлбөр боловсруулах үйл явц нь бодлогын яриа хэлэлцээ, зөвшилцөл, томъёолол хийх; сургалтын хөтөлбөр боловсруулах; сургалтын хэрэглэгдэхүүн боловсруулах; сурах бичгийг үнэлэх, батлах; багш нарыг сургах; сургалтын менежментийг төлөвлөх; үнэлгээний арга зүйг боловсруулах гэсэн хөтөлбөрийг хөгжүүлэх үе шаттай.

Сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулах, хэрэгжүүлэх, үнэлэх хүний нөөцийг бэлтгэх сургалтын модулийг боловсруулах нь боловсролын шийдвэр гаргагчид, сурган хүмүүжүүлэгчид, мэргэжилтнүүд, сургалтын хөтөлбөр боловсруулагчид, хэрэгжүүлэгчид, сургалтын хөтөлбөрийн асуудлаар оролцоотой бусад хэрэглэгчдэд сургалтын хөтөлбөрийн талбар дахь шинэ чиг хандлагыг ойлгох, шийдвэр гаргах үйл явцад дүн шинжилгээ хийх, улмаар сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх үндэслэл, зарчим, үзэл баримтлалыг гаргах, түүндээ суурилан шинэ сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулах, хэрэгжүүлэх, үнэлэх чадавхийг бэхжүүлэхэд оршино.

Иймд шинэ сургалтын хөтөлбөр боловсруулахад сургалтын хөтөлбөрийн хөгжлийн үе шат бүрээр сургалтын модулийг боловсруулж, хүний нөөцийг чадавхжуулах хэрэгцээ, шаардлага тулгарна.

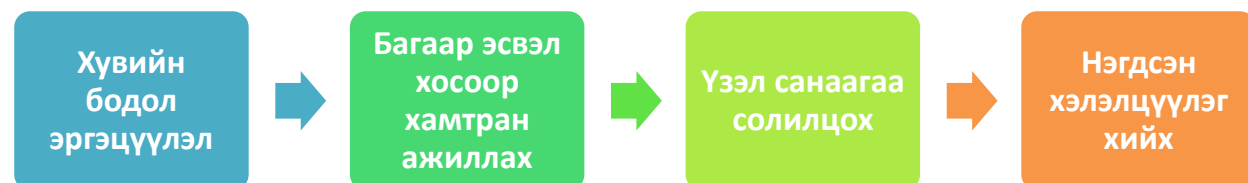
Энэ удаа сургалтын хөтөлбөр боловсруулах үе шатны модуль 1-4-ийн бүтцийг жишиг болгон боловсруулж, энэхүү зөвлөмжид тусгалаа.

Хүснэгт 3.1. Сургалтын модуль

Сургалтын хөтөлбөрийн хөгжлийн үе шат	Сургалтын модуль
Сургалтын хөтөлбөр боловсруулах	Модуль 1. Сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал Модуль 2. Сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлт/шинэчлэл Модуль 3. Сургалтын хөтөлбөрийн дизайн Модуль 4. Сурах бичиг, сургалтын хэрэглэгдэхүүн Модуль 5. Мэргэшсэн шинжээчдийг бэлтгэх

Өөр хоорондоо нягт уялдаа бүхий дээрх модулийг хэрэгжүүлэхдээ сэдвийн талаар оролцогчид дараах арга хэлбэрийг ашиглана.

Зураг 3.1. Оролцогчдын үйл ажиллагаа



Модульд гадаад орнуудын сургалтын хөтөлбөр шинэчилсэн туршлага, өөрийн орны нөхцөл байдлын судалгааны эх материал (судалгааны тайлан, өгүүлэл г.м.), баримт бичиг, төрөл бүрийн кейс судалгааг хэлэлцүүлэгт зориулан унших, судлах, харьцуулах үйлийг тусгахыг зөвлөж байна. Энэхүү сургалтын модулийн бүтцийг баримтлан хүний нөөцийг чадавхжуулах сургалтын модулийг иж бүрэн (эх сурвалжийг оновчлох, бэлтгэх, хэрхэн ажиллах аргыг заах, ажлын хуудас бэлтгэх г.м.) боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

МОДУЛЬ I. СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨРИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ



Модулийн зорилго

Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх үндэслэл, үзэл баримтлал, зарчмуудыг тодорхойлох чиглэлээр ажиллах бодлого боловсруулагчид болон Боловсролын үндэсний зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг нэгдмэл ойлголтод хүргэж, шийдвэр гаргахад оршино.



Хэрэгжүүлэх хугацаа: Шинэ сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулахаас 1 жилийн өмнө энэхүү санал болгосон бүтцээр сургалтын модуль боловсруулж, сургалтын хөтөлбөрийн бодлого боловсруулагчид болон Боловсролын үндэсний зөвлөлийн багийн бүрэлдэхүүнийг чадавхжуулах сургалтад хамруулна.



Энэхүү модуль бодлогын яриа хэлэлцээ буюу сонирхогч талуудыг татан оролцуулж, зөвлөлдөх замаар сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэхтэй холбоотой төрийн бодлогыг боловсруулах үйл явц юм. Энэ үйл явцыг хэрэгжүүлснээр сургалтын хөтөлбөрт өөрлөлт/ шинэчлэл хийх эрэлт хэрэгцээ (i), үзэл баримтлал (ii), баримтлах зарчим(iii) бэлэн болно. Боловсролын бодлого, сургалтын хөтөлбөрийн бодлогыг боловсруулах нь нөхцөл байдалд сайтар дүн шинжилгээ хийхийг шаарддаг. Энэ нь асуудал, сорилт, болзошгүй хазайлтыг тодорхойлох, өөрчлөлт, хөгжлийг нэвтрүүлэх, бодит үнэлгээг хийх боломжийг олгодог. Үүний тулд дэлхийн улс орнуудын боловсролын бодлогын өөрчлөлтийн нөхцөл байдал, бодлогын өөрчлөлтийн боломжит хүчин зүйлүүд болон үндэслэлүүдийг харьцуулан судлах, өөрийн орны нөхцөл байдлын давуу болон сул талуудад дүн шинжилгээ хийх арга хэрэгслээр хангах, сургалтын хөтөлбөрийг өөрчлөх санаа гаргуулах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ.

Бодлогын яриа хэлэлцээний талаар анхаарах зүйлс

Сургалтын хөтөлбөрийн бодлого, стратегийг тодорхойлохдоо ихэвчлэн зөрчилддөг асуудлуудыг уялдуулах, тэнцвэржүүлэх зорилгоор янз бүрийн оролцогч талуудын саналыг авах шаардлагатай. Боловсролын өөрчлөлтийн хэрэгцээтэй холбоотой нийгмийн зөвшилцлийн түвшин нь шинэчлэлийн боломж, хамрах хүрээг хэсэгчлэн тодорхойлдог. Боловсролын салбарын төр болон бусад оролцогчдын хооронд хүчтэй зөвшилцөл байхгүй тохиолдолд бодлогын салбар бүрт үүссэн хурцадмал байдал, зөрчлийг зохицуулахад ихээхэн хэмжээний хүч, цаг хугацаа, санхүүгийн эх үүсвэр шаардлагатай болно.

1. **Сургалтын хөтөлбөр нь нөлөөллийн эх үүсвэр юм:** Энэ нь боловсролын үр дүнг сонирхож буй суралцагч, багш нар, эцэг эхчүүд, ажил олгогчид болон бусад оролцогч талуудын дэвшүүлсэн санааны ач холбогдлыг боловсруулах тогтолцоог бий болгодог. Оролцогч талууд хэрэв суралцагчид нэгдсэн сургалтын хөтөлбөрт хамрагдвал тэд ямар мэдлэг үнэ цэнэтэй болох талаар ижил төстэй үзэл баримтлалыг хөгжүүлж, мэдлэгийн салбаруудын тодорхой шатлалыг авч, тэдгээрийн талаарх тодорхой үзэл баримтлал, итгэл үнэмшилтэй болно гэж үздэг.
2. Сургалтын хөтөлбөр боловсруулах үйл явц нь аймаг орон нутаг, үндэсний түвшинд олон нийтийн янз бүрийн оролцогч талуудыг хамарсан нийгмийн мэтгэлцээний үйл явц юм.

Сургалтын хөтөлбөр нь үзэл суртал, шашин шүтлэг, мэргэжлийн, эдийн засаг, бизнесийн болон эрдэм шинжилгээний салбарын ашиг сонирхлыг тусгасан байдаг тул үзэл сурталын маргаан, улс төрийн зөрчилдөөнийг өдөөж болно.

3. Боловсролын системийг эдийн засгийн өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлдэг стратегийн салбар гэж ойлгодог. Энэ нь боловсролын үр дүн, олон улсын шалгалтын гүйцэтгэлийг тухайн улсын дэлхийн зах зээл дэх өрсөлдөх чадвар төдийгүй үндэсний ашиг сонирхолтой холбосон улс төрийн мэдэгдэл байнга гарахад хүргэдэг.
4. Энэ нь сургалтын хөтөлбөрт шинэ агуулга нэмж оруулах, янз бүрийн оролцогч талуудын сурталчлах ур чадвар, мэдлэгийн талбарууд, хичээлийн цаг, материал, хүний нөөцийг нэмэгдүүлэх, эцэст нь нийгэмд хүлээн зөвшөөрөгдөх, эдийн засгийн үр өгөөжийг эрэлхийлэх зэргээр харагддаг. Гэвч цаг хугацаа, орон зайн хязгаарлалт ямагт байсаар ирсэн бөгөөд улс орны санхүүгийн бэрхшээлүүд боловсролын зардлыг нэмэгдүүлэх боломжийг улам бүр хязгаарлаж байна. Нээлттэй зөрчилдөөнд оролцож, сургалтын хөтөлбөр боловсруулах үйл явцын зөрчилдөөн ба зөвшилцлийн хоорондох хөдөлгөөний талаар Ж.М.Морено (J.M. Морено, 2007) өөрчлөлт, хяналт гэсэн хүрээнд тодорхой санал (Moving between conflict and consensus)-ыг дэвшүүлснийг UNESCO-IBE. 2013 материалаас дэлгэрүүлж үзнэ үү.

Хүснэгт 3.2. Модуль 1-ийн үйл ажиллагаа ба хэрэгжүүлэх даалгавар

Үйл ажиллагаа	Даалгавар	Бүтээгдэхүүн
1. Сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлалын түүхэн тойм	Даалгавар 1. Сургалтын хөтөлбөрт баримталж ирсэн бодлого, үзэл баримтлалыг тоймыг гаргах Даалгавар 2. Сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлалын өөрчлөлтийг харьцуулах	1. Сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлалын түүхэн тоймын зураглал
2. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх эрэлт хэрэгцээ	Даалгавар 1. Манай орны нийгэм-эдийн засгийн өөрчлөлтийн чиг хандлагыг судлах Даалгавар 2. Олон улсын өөрчлөлтийн чиг хандлагыг судлах Даалгавар 3. Дэлхийн боловсролын өөрчлөлтийн чиг хандлагыг судлах	2. Манай орны болон дэлхийн нийгэм-эдийн засгийн өөрчлөлтийн чиг хандлагын тойм 3. Дэлхийн боловсролын өөрчлөлтийн чиг хандлагын тойм 4. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх эрэлт хэрэгцээний тодорхойлолт, тайлбар
3. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх үндэслэл	Даалгавар 1. Манай орны боловсролын талаар дэвшүүлсэн зорилго, зорилтыг тоймлох Даалгавар 2. Хүүхэд судлалын шинэ чиг хандлага, үзэл санааг судлах Даалгавар 3. Боловсролын хөгжлийн чиг хандлага, шинэ үзэл санааг судлах	5. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх үндэслэл, боловсролын бодлогыг шинэчлэх үзэл санаа 6. Баримтлах зарчмууд 7. Хэлний болон соёл түүхийн боловсролын талаар баримтлах үзэл санаа

4. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх эрх зүйн орчин	Даалгавар 1. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх эрх зүйн орчинг судлах Даалгавар 2. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх эрх зүйн орчныг харьцуулах	8. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэхдээ холбоотой хууль, эрх зүйн орчинг тодорхойлсон баримт бичгүүдийн заалтуудын жагсаалт болон тэдгээрт тусгах эсвэл хасах, сайжруулах саналууд
5. Сургалтын төлөвлөгөө, хөтөлбөрийг шинэчлэх бодлогын чиглэл	Даалгавар 1. Сургалтын төлөвлөгөөний талаар баримтлах бодлогын чиглэлийг тодорхойлох Даалгавар 2. Сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт оруулах бодлогын чиглэл тодорхойлох Даалгавар 3. Боловсролын удирдлагад танилцуулах, сурталчилах материал бэлтгэх	9. Сургалтын төлөвлөгөөг өөрчлөх чиглэл (хувилбар) 10. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх чиглэлийн жагсаалт, энэ удаагийн шинэчлэлийн үзэл санааны нэр 11. Сайдтай ярилцах итгэл үнэмшилтэй аргууд 12. Сайдад танилцуулга илтгэл

Модуль 1-ийн үйл ажиллагааны даалгавруудын бүтээгдэхүүнийг нэгтгэн боловсруулж Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх эрэлт хэрэгцээ, шинэчлэх үндэслэл, шинэчлэхэд баримтлах зарчим, шинэчлэх чиглэлүүдийг гаргана.

Үйл ажиллагаа 1. Сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлалын түүхэн тойм



Зорилго.

Сургалтын хөтөлбөр, боловсролын тогтолцооны түүх, сургамж, давуу болон сул талуудыг судалж дүгнэх, дараагийн сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх чигийг тодорхойлоход оршино.



Даалгавар 1. Сургалтын хөтөлбөрт баримталж ирсэн бодлого, үзэл баримтлалын тоймыг гаргах

Сургалтын хөтөлбөрийн үндэсний зөвлөлийн гишүүн, сургалтын хөтөлбөр боловсруулагчид сургалтын хөтөлбөрийн өнгөрсөн түүх болон өнөөдрийн сургалтын хөтөлбөрийн талаар сайн, зөв мэдлэг, ойлголттой байх шаардлагатай. Тоймыг 1998 оноос өмнөх үе болон 1998, 2004, 2008-2013, 2014-2016 оны шинэчилсэн сургалтын хөтөлбөр, боловсролын стандарт гэсэн үечлэлээр авч үзэх боломжтой.



Уншиж судлах материал:

- 1998 оноос өмнөх сургалтын хөтөлбөрийн тойм судалгааны материал
- Монгол улсын стандарт. (1998). Бага, дунд боловсролын стандарт (MNS 5001-1, 2, 3, 4:98), Стандартчилал хэмжил зүйн үндэсний төв, УБ.
- ГЯ. (2001). “Чанартай боловсрол-хөгжлийн баталгаа” Монголын багш нарын бага хурлын эмхэтгэл, УБ.

- “Бага дунд боловсролын киррикулим болон стандартыг шинэчлэн хөгжүүлэх үзэл баримтлал”, БСШУ-ны Сайдын 2002 оны 202 дугаар тушаал, Боловсролын салбарын тогтоол, тушаалын эмхэтгэл, №10, УБ., 2002,
- Монгол улсын стандарт. (2004). “Бага, дунд боловсрол, Байгаль шинжлэлийн боловсрол, MNS 5420-10:2004, Стандарт хэмжил зүйн үндэсний төв, УБ.
- БСШУЯ. (2008). Ерөнхий боловсролын сургуулийг 12 жилийн тогтолцоонд шилжүүлэх бодлого, төлөвлөлт, арга зам, УБ.
- БСШУЯ. (2011). 12 жилийн сургалттай сургуулийн сургалтын төлөвлөгөө, БСШУ-ы сайдын 2011 оны 9 дүгээр сарын 28-ны өдрийн 369 дүгээр тушаал, УБ.
- БСШУЯ. (2012). Ерөнхий боловсролын 12 жилийн сургуулийн 8-12 дугаар ангийн сургалтын төлөвлөгөө, хөтөлбөр, зөвлөмж, БСШУЯ, УБ.
- БСШУЯ. (2014). Бага боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөр (гарын авлага, УБ.
- БСШУЯ. (2015). Суурь боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөр (гарын авлага), УБ.
- БСШУЯ. (2016). Бүрэн дунд боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөр (гарын авлага), УБ.
- БСШУЯ. (2019). Бага, суурь, бүрэн дунд боловсролын сайжруулсан хөтөлбөр, УБ.



Даалгавар 2. Сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлалын өөрчлөлтийг харьцуулах

Сингапур, Япон болон бусад боломжит хэд хэдэн орны сургалтын хөтөлбөрүүдийн шинэчлэлийн үзэл баримтлалын өөрчлөлтийн жишээ, контекстыг сонгон судална. Жишээ: Сингапур улс 2012 онд үндэсний сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэхдээ үзэл баримтлалын түүхэн тоймоо 1956-2012 оны зураглалыг гаргасан жишээг өгсөн унших материалаас харж болно. Энэ нь контекстжүүлсэн скан (contextual scan) хийх арга бөгөөд ийм контекстжүүлсэн сканууд нь сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэхэд гарч болзошгүй болон шаардлагатай сорилтуудыг тодорхойлоход тусалдаг.



Уншиж судлах материал:

- The Case of Singapore. Rethinking Curriculum for the 21st Century. /Paris2012_SingaporeCase_Final-Read-Only-Compatibility-Mode.pdf/
- Бусад улс орны жишээ, контекстыг сонгоно.



Бүтээгдэхүүн:

1. Сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлалын түүхэн тоймын зураглал

Үйл ажиллагаа 2. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх эрэлт хэрэгцээ



Зорилго.

Энэхүү үйл ажиллагааны зорилго нь баримт нотолгоонд суурилан боловсролын шинэчлэл хийх, нийгэм, суралцагчийн хэрэгцээ, судлагдахууны онцлогт нийцүүлэн сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт оруулах хэрэгцээг тодорхойлон хэлэлцэхэд оршино.

Боловсролын өөрчлөлт шинэчлэл, дахин төлөвлөлт нь ирээдүйн нийгмийн өөрчлөлтийн чиг хандлага; хөдөлмөрийн зах зээлийн өөрчлөлт, эрэлт хэрэгцээ; технологийн шинэчлэл; сургуулиар олгох шаардлагатай мэдлэг, чадвар, хандлага төлөвшил, үнэт зүйлтэй холбоотой хүмүүсийн хүсэл эрмэлзэлийн өөрчлөлт; үр дүнтэй багшлах, суралцах стратегийн талаар хүмүүсийн үзэл бодлын өөрчлөлтөөс үүсдэг.



Даалгавар 1. Манай орны нийгэм-эдийн засаг, байгаль орчны өөрчлөлтийн чиг хандлагыг тогтоох

Монгол улс нийгмийн байдал, нийгмийн хэрэгцээ, эдийн засаг, байгаль орчны чиг хандлага зэрэгтэй холбогдох судалгаа, боловсролын салбарын хэтийн төлөвийн талаарх дүн шинжилгээ хийнэ. Энэ нь бусад улс орнуудаас ялгарах дангаарчлалын эрэлт хэрэгцээ юм. Боловсролыг шинэчлэх үндэслэлийг тогтоох үйлс нь өөрийн орны нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн өөрчлөлтийн чиг хандлагыг судлан тогтоохоос эхэлнэ. Учир нь бид ирээдүйн нийгэмд амьдрах иргэдэд шаардагатай боловсролыг дэвшүүлэн томъёолж байгаа билээ. Улс орны болон боловсролын салбарын хөгжлийн дараагийн арав, түүнээс дээш жилийн зорилт, дэвшүүлсэн стратегиэ биелүүлэхийн тулд бид эхлээд ямар мэдлэг, чадвар, хандлагатай иргэн бэлтгэх вэ? гэдэг асуудлыг тодорхойлох нь чухал юм. Бид гадаад улс орны сургалтын хөтөлбөрийг өөрийн орны онцлог нөхцөлтэй уялдуулан буулгахгүйгээр олон арван жил хуулан хэрэгжүүлж ирсэн туршлага, сургамжтай. Өөрийн орны онцлогт тохирсон боловсролын бодлого, сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулах нэг арга зам бол нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн өөрчлөлтийн чиг хандлагын макро хүчин зүйлийн судалгааг явуулж, боловсрол ирээдүйд ямар байх, юуг, яаж шинэчлэх талаар урьдчилан таамаглал дэвшүүлэхэд оршино. Боловсролын шинэ зорилго, эрэлт хэрэгцээ нь дэлхийн болон Монгол улсын нийгэм-эдийн засгийн мега чиг хандлагын өөрчлөлтөөс урган гарч байна. Эдгээр өөрчлөлтийг PESTEL, SWOT шинжилгээ хийх замаар хэрэгжүүлэхийг зөвлөж байна.



Уншиж судлах материал:

- БХ. 2021. Нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн өөрчлөлтийн чиг хандлагын судалгаа, үр дүн/БХ., “Хорин нэгдүгээр зууны монгол суралцагчийн цогц чадамжийг боловсролын түвшнээр тогтоох нь”. БШУЯ-ны захиалгат ШУТ сангийн төслийн тайлан
- БХ. (2020). Эрдэм шинэжилгээний сэтгүүл. №25. 8-109 тал.
- Vasilica Negrut, Mirela Arsith. 2013. Designing and Implementing Competency-Based Curriculum: Student-Centered Education.
- Бусад холбогдох материалыг сонгох
- Улс орнуудын сэдэвтэй холбогдох кейс, контекстүүд сонгоно.



Даалгавар 2. Дэлхийн нийгэм- эдийн засаг байгаль орчны өөрчлөлтийн мега чиг хандлагыг судлах

Хүн төрөлхтөний өмнө тулгамдаж буй асуудал бэрхшээл нь шинэ зуунд эзэмших боловсрол, сурах арга барилаа дахин нягталж үзэхийг биднээс шаардаж байна. Өнөөгийн боловсролын хөгжлийн шинэ хандлага нь боловсролын тогтолцоог хувирган шинэчлэх, 21 дүгээр зууны суралцагчийн боловсролын зорилго, зорилтыг дэлхийн болон бүс нутаг, улс орны нийгэм эдийн засгийн хөгжлийн хандлагад нийцүүлэн шинээр тодорхойлж томъёолоход чиглэж байна.

Дэлхий ертөнц улам бүр тогтворгүй, ойлгомжгүй, төвөгтэй, хоёрдмол утгатай болж байгаа; аж үйлдвэрийн 4 дүгээр хувьсгал"-аар овоглосон шинжлэх ухааны мэдлэгийн шинэ "тэсрэлт"-ийн нөлөөгөөр шинжлэх ухаан, технологийн салбарт урьд өмнө байгаагүй шинэ өөрчлөлт гарч, шинэ боломж, шийдлүүд бий болж байгаа, "Хамтын эдийн засаг" гэсэн шинэ хандлага хүнээс хамааралтай хүчин зүйлийг ихээхэн багасгаж, орон нутгийн, үндэсний болон бүс нутгийн түвшний санхүүгийн харилцан хамаарал нь дэлхийн хэмжээнд үнэ цэнийн гинжийг бий болгож байгаа; мэдээлэл үүсгэж, тэдгээрийг өргөн цар хүрээтэйгээр өргөжүүлэх, хуваалцах боломжууд бий болж байгаагийн зэрэгцээ хүний хийдэг ажил, үүргийг гүйцэтгэх, удирдах зориулалттай хиймэл оюун ухаан бүтээгдэж байгаа; уур амьсгалын өөрчлөлт, дэлхийн дулаарлаас үүдэлтэй өөрчлөлтүүд; дэлхийн хүн ам нэмэгдэхийн хэрээр шилжилт хөдөлгөөн (цагаачлал), хотжилт, нийгэм, соёлын олон янз байдал нэмэгдэж байгаа; дэлхийн ихэнх хэсэгт амьдралын боломжийн тэгш бус байдал улам бүр өргөжиж, зөрчилдөөн, тогтворгүй байдал, дайн, терроризмын аюул заналхийлж байгаа зэрэг олон хүчин зүйлс дэлхийн мега өөрчлөлтийн чиг хандлагыг тодорхойлж байна.



Уншиж судлах материал:

- НҮБ-ын тунхаг бичгүүд
- Хурлын материалууд
- ЮНЕСКО: Тогтвортой хөгжлийн боловсрол (ESD)/
<https://en.unesco.org/themes/education-sustainable-development>
- Боловсролын хяналт шинжилгээний дэлхийн тайлангийн хураангуй. (2016). Хүмүүс, гараг дэлхийн төлөө боловсрол: Бүх нийтийн төлөө тогтвортой ирээдүйг бүтээх нь
- Бусад холбогдох материалууд



Даалгавар 3. Дэлхийн боловсролын өөрчлөлтийн чиг хандлагыг судлах

Технологийн дэвшил, нийгмийн өөрчлөлт хурдассанаар хүний олж авсан анхны боловсрол түүний амьдралын туршид хангалттай гэж хүлээн зөвшөөрч болохгүй нь нэгэнт тодорхой болж, насан туршийн боловсрол (НТБ)-ыг боловсролын бодлогын тулгын чулуу, шинэ зууны боловсролын түлхүүр үзэл санаа гэж үзсэн; хорин нэгдүгээр зууны боловсролын зорилго, зорилт болон дэлхийн улс орнуудын үндэсний боловсролын стандарт, сургалтын хөтөлбөр 21 дүгээр зууны суралцагчдад төлөвшүүлэх цогц чадамж (competency), ур чадвар (skills)-т суурилан боловсруулагдах болсон; боловсролын тогтолцоо, сургуулиуд 2030 онд ажиллаж амьдрах насанд хүрэгчдийг хараахан нээгдээгүй байгаа ажил мэргэжилд, урьд өмнө нь бодож сэтгээгүй байгаа асуудлыг шийдэхэд, боловсруулж амжаагүй байгаа шинэ технологид зориулж бэлтгэх болсон зэрэг үзэл санаанд суурилан боловсруулах болжээ.



Уншиж судлах материал:

- ЮНЕСКО. (2015). Эх дэлхийгээ шинэчилье: 2030 он хүртэлх Тогтвортой Хөгжлийн Хөтөлбөр, <http://www.un-mongolia.mn/new/wp-content/uploads/2012/10/SDGs-Resolution-adopted-by-UN-GA-Mongolian-Version.pdf>. УБ.
- Боловсролын хяналт шинжилгээний дэлхийн тайлангийн хураангуй. 2016. Хүмүүс, гараг дэлхийн төлөө боловсрол: Бүх нийтийн төлөө тогтвортой ирээдүйг бүтээх нь
- ЮНЕСКО. (2017). Боловсролын тухай дахин эрэгцүүлэн бодох нь: Боловсрол бүх нийтийн баялаг уу?, ШУТИС, олон улсын боловсрол судлалын төв, УБ.
- Бидний ирээдүйг хамтдаа дахин төсөөлөх нь: Боловсролын шинэ нийгмийн гэрээ
- ЮНЕСКО. (2021). Боловсролын Ирээдүйн Олон улсын Комисс, 2021 оны 11 сар
- ЮНЕСКО-оос гаргасан холбогдох удирдамжууд,
- Бусад холбогдох материал



Бүтээгдэхүүн

2. Манай орны болон дэлхийн нийгэм-эдийн засгийн өөрчлөлтийн чиг хандлагын тойм
3. Дэлхийн боловсролын өөрчлөлтийн чиг хандлагын тойм
4. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх эрэлт хэрэгцээний тодорхойлолт, тайлбар

Үйл ажиллагаа 3. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх үндэслэл



Зорилго.

Энэхүү үйл ажиллагаа нь дэлхийн болон манай орны нийгэм эдийн засгийн хөгжлийн чиг хандлага, олон улсын боловсролын чиг хандлагад үндэслэн сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх үндэслэлийг тодорхойлоход оршино.

Сургалтын хөтөлбөрийг сайжруулах хэрэгцээ, үндэслэлийг иргэд, олон нийтэд ойлгомжтой болгосноор хүрэх үр дүн, хариуцлага тодорхой болно. Мөн дэлхийн бусад улс оронд өөрийн орны боловсролын шинэчлэл, сургалтын хөтөлбөрийг таниулах боломж бүрдэх юм.



Даалгавар 1. Манай орны боловсролын талаар дэвшүүлсэн зорилго, зорилтыг эргэцүүлэх, тоймлох

Монгол улсыг хөгжүүлэх хэтийн зорилт, төлөвлөгөө, боловсролын шинэчилсэн хууль зэрэг баримт бичигт баталгаажсан зорилго, зорилт, агуулгыг боловсролын бодлого, сургалтын хөтөлбөрт шингээн тусгах шаардлагатай.



Уншиж судлах материал:

- УИХ. (2016). “Монгол Улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал-2030”.
- УИХ. (2020). “Алсын хараа-2050” Монгол улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого”
- УИХ. (2020). “Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль”

- УИХ. (2020). “Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл”
- БШУЯ. (2020). “Боловсролын салбарын хөгжлийн дунд хугацааны төлөвлөгөө (2021-2030)”
- УИХ. (2021). Боловсролын тухай шинэчлэн найруулсан багц хуулийн төсөл
- ЗГ. (2018). “Тогтвортой хөгжлийн боловсрол үндэсний хөтөлбөр”
- БОАЖЯ, БСШУСЯ. (2018). “Тогтвортой хөгжлийн боловсрол үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө”
- Бусад холбогдох баримт бичгүүд



Даалгавар 2. Хүүхэд судлалын шинэ чиг хандлага, үзэл санааг судлах

Монгол улсын болон олон улсын нийгмийн байдал, нийгмийн хэрэгцээ эдийн засгийн чиг хандлага зэрэг олон талаас нь харсан нийгмийн хөгжлийн талаарх баримт мэдээлэлд үндэслэн өнөөгийн монгол хүүхдийн төлөвшиж буй нийгмийн байдлыг илрүүлэх, хүүхдийн суралцах орчны нийгмийн байдалтай холбогдох мэдээлэл, суралцагчийн сурлагын амжилтын өнөөгийн байдал гэх мэт мэдээлэлд шинжилгээ хийнэ. Мөн дэлхийн ирээдүйн иргэний дүрх төрх, үе үеийн насны ангилал (generations), тэдгээрийн шинж чанар, суралцах онцлог зэрэг мэдээлэлд үндэслэн дэлхийн иргэний эрэлт хэрэгцээ, түүнд нийцэхүйц шинэ үеийн суралцагчийн ирээдүйн сургалтын хэв маяг зэргийг тодорхойлно. Тэдгээр шинжилгээний үр дүнд үндэслэн монгол суралцагчийн ирээдүйн дүр төрх, эрэлт хэрэгцээг тодорхойлно.



Уншиж судлах материал:

- БХ. (2021). Хүүхдийн хөгжлийн цуврал судалгаа
- UNICEF. 2014. Analysis of the Situation of Children in Mongolia (2014). Ulaanbaatar: United Nations Children’s Fund (UNICEF). Available: https://www.unicef.org/mongolia/unicef_sitan_english_final.pdf.
- Бусад монгол хүүхэдтэй холбоотой судалгааны баримт
- Үе үеийнхэний судалгааны материалууд сонгох
- Суралцах хэв маягийн судалгааны материалууд сонгох



Даалгавар 3. Боловсролын хөгжлийн чиг хандлага, шинэ үзэл санааг судлах

3А. Боловсролын чиг хандлага, үндсэн үзэл санаа. 21 дүгээр зууны дэлхийн боловсролын чиг хандлага, шинэ үзэл санааг тоймлон авч үзнэ. Тухайлбал:

- *Насан туршийн боловсрол*. 1972 онд ЮНЕСКО-оос хэвлэн гаргасан Эдгар Форийн “Хүн болохын тулд суралцах нь: Өнөөдөр ба маргаашийн боловсрол” илтгэлд уламжлалт боловсролын систем бэрхшээлтэй тулгарсан цаг үед суралцаж буй нийгэм, насан туршийн боловсрол гэсэн хоёр холбоотой ойлголтыг гаргаж тавьсан билээ. 1996 онд 21 дүгээр зууны боловсролын олон улсын комиссын ЮНЕСКО-ийн тайланд Ж.Делор (Jacques Delors, 1996, Боловсрол: түүнд нуугдсан эрдэнэс) насан туршдаа суралцах

тухай ойлголтыг санал болгосон нь шинэ зууны боловсролын түлхүүр үзэл санаа болсон байна.

- *ТХБ.* 2002 онд өмнөд Африкийн Йоханнесбург хотноо болсон НҮБ-ын “Даян дэлхийн тогтвортой хөгжлийн Их чуулган” олон улсын Дээд хэмжээний уулзалт нь шинэ зууны хөгжлийн гол чиглэлийг тунхаглал хэлбэрээр гаргасан. Олон удаагийн, урт хугацааны хэлэлцүүлгийн үр дүнд 2015 оны 8 дугаар сард НҮБ-ын гишүүн 193 орны нэгдсэн шийдвэрээр Мянганы хөгжлийн зорилгын үнэлгээнд суурилсан, бүх улсыг хамарсан, ядуурлыг устгах, эх дэлхий, байгаль орчноо хамгаалах, хүний тайван амгалан амьдрах эрхийг хангах зэрэг өргөн хүрээний асуудлыг хамарсан “Эх дэлхийгээ шинэчилье: 2030 он хүртэлх Тогтвортой Хөгжлийн Хөтөлбөр” (тогтвортой хөгжлийн зорилго-2015-2030) батлагдан гарсан юм.
- *Үнэт зүйл.* Үнэт зүйл бол нийгмийн оюун санааны нэгдмэл байдлыг хангаж, чиглүүлж байдаг гол хүчин зүйл төдийгүй хүний мэдрэмж, хэрэгцээнд тулгуурласан амьдралыг чиглүүлэх, идэвхжүүлэх, утга төгөлдөр болгож хөтлөх хүч болдог. Үнэт зүйлд суурилсан боловсролын зорилго “зүрх сэтгэл”, “дотоод ертөнц”-ийг хөгжүүлэх асуудал юм. Шинэ зуунд хүний хөгжил гэдгийн дор эрүүл биетэй, эрдэм боловсролтой, орлого олох чадвартай, ёс суртахуунтай, өв соёл, үнэт зүйлсээ дээдэлдэг иргэнийг бий болгохыг зорих болсон. Даяаршиж буй дэлхий ертөнцөд дангаарчлалыг бий болгоход чухал үүрэгтэй.
- *Цогц чадамжид суурилсан боловсрол.* Насан туршийн боловсролын зорилго, зорилт нь суралцагчийн эзэмших цогц чадамж гэж үзэж байна. Өгсөн нөхцөл байдалд үүрэг, даалгаврыг амжилттай гүйцэтгэхэд шаардагдах мэдлэг, ур чадвар, хандлагаа хэрэглэх чадавхийг цогц чадамж гэнэ. Судлаач Спади (1977) нь ЦЧСБ-ыг “Орчин үеийн, эсвэл ирээдүйн нийгэм дэх бодит ажил үүргийн хэрэгцээнд үндэслэн сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулж, суралцагчийн гүйцэтгэлийн үндсэн дээр ахиц дэвшлийг баталгаажуулдаг боловсролын нэг хэлбэр гэж тодорхойлжээ. Ийм сургалтын хөтөлбөрүүд нь “цээжлэх”-ээс илүүтэй “хийх” чадварт илүү их анхаардаг. Суралцагчид сурч мэдсэн зүйлээ практик бодит нөхцөлд хэрхэн хэрэгжүүлж болохыг судална. Суралцагч төвтэй байх, хувь хүний хандлагыг дэмждэг, тодорхой байдал (эзэмших ЦЧ, тэдгээрийн шалгуур тодорхой байна), уян хатан байдал (суралцагчийн давуу болон сул талуудад зохицох, эзэмших хангалттай хугацаа өгөх г.м.) зэрэг нь ЦЧСБ-ын уламжлалт боловсролоос ялгагдах онцлогийг харуулдаг гол зарчим юм.

ЗБ. Боловсрол судлалын шинэ чиг хандлага, гол үзэл санаа. Энэ чиглэлийн судалгааны сүүлийн үеийн судалгаа, хандлагыг илрүүлж, мөрдөж буй сургалтын хөтөлбөрийн агуулгад зайлшгүй өөрчлөлт оруулах шаардлагатай хэсэг болон сургалтын хөтөлбөрийн агуулгын хүрээний талаар дахин хэлэлцэхэд оршино.

Мөн сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэхдээ боловсролын баримтлах суурь үзэл санаа болох насан туршийн боловсрол, тогтвортой хөгжлийн боловсрол, цогц чадамжид суурилсан боловсрол, үнэт зүйлд суурилсан боловсролын талаар судалж ойлголтоо нэгтгэж, шийдвэр гаргана.



Уншиж судлах материал:

- Насан туршийн боловсрол, тогтвортой хөгжлийн боловсрол, цогц чадамжид суурилсан боловсрол, үнэт зүйлд суурилсан боловсролын талаарх олон улсын судалгааны байгууллагуудын тунхаг бичгүүд, тайлан, судалгаа
- Сонгосон улс орнуудын сургалтын хөтөлбөрт тэдгээр боловсролын үзэл санааг хэрхэн тусгасан кейс, контекст
- Сургалтын хөтөлбөрийн онолууд (Прагматик сурган хүмүүжүүлэх онол, боловсролын зорилгын Блумын таксономи, Тейлорын “Basic Principles of Curriculum and instruction” онол, Демингийн сургалтын хөтөлбөрийн менежментийн цикл, монгол ардын сурган хүмүүжүүлэх ухаан зэрэг)
- Суралцахуйн онолууд (Конструктивизм, когнитивизм: когнитив тархи судлал, коннективизм зэрэг)

ЗВ. Судлагдахуун судлалын чиг хандлага, шинэ үзэл санаа. Судлагдахуун судлалын хүрээний дэвшил өөрчлөлт эрэлт хэрэгцээг тогтоож, судлагдахуун судлалын эрдэм шинжилгээ, судалгааны бүтээлд үндэслэн судлагдахуун тус бүрээр эзэмшүүлэх боловсролыг боловсронгуй болгоход анхаарна. Модуль 1-ийн Үйл ажиллагаа 2-ийн даалгавар 1-5 болон олон улс, манай оронд хийгдсэн судалгааны үр дүнгээс судлагдахууны өөрчлөлтийн бодлогыг тодорхойлох боломжтой. Жишээлбэл.

Хэлний боловсрол бодлого. Манай хэлний бодлогод олон хэлтэй нийгэм, цөөнх/олонхийн хэл, албан ёсны/үндэсний хэл, эх хэл, хоёрдогч хэл, бид ямар бичигтэй байх уу? буюу бичиг үсгийн сонголт, хэдэн наснаас гадаад хэл сургах уу? гээд олон хуримтлагдсан асуудал шийдлээ хүлээж байна. ЮНЕСКО-гийн 2003 оны хэл, боловсролд хандах хандлагыг гурван зарчим (UNESCO-IBE. 2013) гаргажээ.

Хэлний цогц чадамж (competency), хэлний бичиг үсгийн боловсрол (literacy), хэлний мэдлэг, чадварын хамаарлыг авч үзнэ.



Үншиж судлах материал:

- UNESCO. (2003). Education in a Multilingual World: UNESCO Education. (Position paper). Paris, UNESCO. <http://unesdoc.unesco.org/ulis/cgi-bin/ulis.pl?catno=129728> (Accessed 13 September 2013.)
- UNESCO-IBE. (2013). Training Tools for Curriculum Development A Resource Pack. C.P. 199 1211 Geneva 20. Switzerland/<http://www.ibe.unesco.org>
- Засгийн газар. (2015). Монгол хэлний тухай хууль. 2015 оны 2 дугаар сарын 12-нд батлагдсан, УБ.
- Засгийн газар. (2020), Алсын хараа 2050-Монгол Улсын хөгжлийн урт хугацааны бодлого, УБ.
- Засгийн газар. (2021). Хуулийн төсөл: Боловсролын ерөнхий хууль, УБ.
- Монгол улсын УИХ. (2003). Төрийн албан ёсны хэлний тухай хууль, УБ.
- Боролзой, Д. (2021). Төрийн хэлний бодлогын хэрэгжилт. Академи.
- Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн дэргэдэх Хэлний бодлогын үндэсний зөвлөлийн ажлын тайлан
- ЮНЕСКО. (2019). Монгол Улсын боловсролын бодлогын тойм шинжилгээ, УБ.

- БХ. (2021). Хэлний суурь цогц чадамж/БХ., “Хорин нэгдүгээр зууны монгол суралцагчийн цогц чадамжийг боловсролын түвшнээр тогтоох нь”. БСУЯ-ны захиалгат, ШУТ сангийн төслийн тайлан
- Сонгосон гадаадын улс орнуудын кейс, контекст
- Бусад холбогдох судалгааны материал сонгох

ЗБ. Бусад судлагдахууны бодлого.

Соёл, түүх, байгалийн болон нийгмийн шинжлэх ухаан, мэдээлэл зүй болон бусад судлагдахууны сургалтын хөтөлбөрт тусгах өөрчлөлтийг чиглэлийг гаргана.



Бүтээгдэхүүн

5. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх үндэслэл, боловсролын бодлогыг шинэчлэх үзэл санаа
6. Баримтлах зарчмууд
7. Хэлний болон соёл түүхийн боловсролын талаар баримтлах үзэл санаа

Үйл ажиллагаа 4. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх эрх зүйн орчин



Зорилго.

Манай орны сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх эрх зүйн орчинг судлах, цаашид сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэлтэй холбоотойгоор эрх зүйн орчинг улам боловсронгуй болгох санал дэвшүүлэх.



Даалгавар 1. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх эрх зүйн орчинг судлах.

Манай орны боловсролын бодлого, сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх талаар тодорхой эрх зүйн орчин бүрдсэн байдаг. Гэвч хорин нэгдүгээр зууны боловсрол олгох сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэлийн эрх зүйн орчинг улам боловсронгуй болгох үүднээс УИХ-д өргөн барьсан боловсролын хууль, бусад журам, тушаал шийдвэрт тусгах шинэ санал гарах хэрэгцээ үүсэх магадлалтай. Энэ зорилгоор үйл ажиллагаа 2-ийг төлөвлөж байна.



Уншиж судлах материал:

- БСШУС-ын сайдын 2018 оны 08 дугаар сарын 30-ны өдрийн А/549 тоот тушаал
- Засгийн газар. Хуулийн төсөл: Боловсролын ерөнхий хууль, Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын тухай хууль, Дээд боловсролын тухай хууль
- Боловсрол шинжлэх ухааны сайдын холбогдох тушаал шийдвэрүүд
- БСШУСЯ, Жайка. (2018). ЕБС-ийн сургалтын хөтөлбөрийг боловсронгуй болгох аргачлал/Сургалтын чанарыг сайжруулахад боловсролын тогтолцооны тогтвортой байдлыг хангах нь.
- Бусад холбогдох материал



Даалгавар 2. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх эрх зүйн орчныг харьцуулах

Сингапур, Япон, Казакстан, Хятад, Орос болон бусад боломжит орны сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэхтэй холбоотой эрх зүйн орчны жишээ, контекстыг сонгон судална. Жишээлбэл, Япон улсын боловсролын хуульд “сургуулийн хөтөлбөр боловсруулах үндсэн үзэл санаа” хэсэгт улс, боловсролын хороо, сургуулийн үүргийг, Боловсролын зорилго, зорилтыг “Боловсролын суурь хууль”-иар тодорхойлох, боловсролын түвшин бүрээр боловсролын зорилго, зорилтыг “Сургуулийн боловсролын хууль/Сургалтын/” тодорхойлох, судлагдахуунд хамаарах асуудлуудыг сайд зохицуулахаар заасан байна. Сургалтын хөтөлбөрийн утга, тайлбарыг боловсролын яамнаас дэлгэрэнгүй тайлбарласан материал гаргах гэх мэтчилэн дэлгэрэнгүй зааж өгдөг байна.



Уншиж судлах материал:

- Сонгосон улс орнуудын боловсролын болон бусад холбоотой хууль
- Сонгосон орнуудын бусад эрх зүйн баримт бичгүүд



Бүтээгдэхүүн

8. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэхдээ холбоотой хууль, эрх зүйн орчинг тодорхойлсон баримт бичгүүдийн заалтуудын жагсаалт болон тэдгээрт тусгах эсвэл хасах, сайжруулах саналууд

Үйл ажиллагаа 5. Сургалтын төлөвлөгөө, хөтөлбөрийг шинэчлэх бодлогын чиглэл



Зорилго.

Дээрх судалгааны үр дүнг болох эрэлт хэрэгцээ, үндэслэл, зарчмуудыг талаарх шийдвэрийн дагуу сургуулийн өмнөх, бага, дунд боловсролын шинэчлэл хийх, сургалтын хөтөлбөрийг өөрчлөх, шинэчлэх чиглэлийг гаргах.

Бага, дунд боловсролын шинэчлэл хийх, сургалтын хөтөлбөрийг сайжруулах асуудлыг хэлэлцэж, боловсролын асуудал эрхэлсэн засгийн газрын гишүүний асуулгын хариултыг боловсруулна.



Даалгавар 1. Сургалтын төлөвлөгөөний талаар баримтлах бодлогын чиглэлийг тодорхойлох

Өнөө цагт тодорхой шинжлэх ухаанд суурилсан судлагдахуун төвтэй сургалтын төлөвлөгөөнөөс судлагдахууны интеграци болон суралцагчийн бүтээлч үйл ажиллагаа төвтэй сургалтын төлөвлөгөөнд шилжих хэрэгцээ бий болж байна. Улс орнууд үндсэн судлагдахуун, суралцах үйл ажиллагаанаас гадна шинэ зууны болон цаг үеийн тулгамдсан асуудал, глобал сэдвийн судалгаа шинжилгээний агуулгыг сургалтын төлөвлөгөөнд тусгах

хандлагатай болж байна. Иймд сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх дээрх үндэслэлд суурилан сургалтын төлөвлөгөөний уян хатан, сонголттой хувилбарыг баримтлах чиглэлийг тодорхойлно. Дэлхийн олон улсын байгууллага, улс орнуудын хэрэгжүүлж буй сургалтын төлөвлөгөөний кейсүүдийг ашиглан харьцуулсан судалгааг явуулна.

Жишээлбэл, P21 байгууллага (2009) 21 дүгээр зууны чадвар эзэмшүүлэх дараах цөм судлагдахуун (core Subject) ба судлагдахуун хоорондын сэдэв ((interdisciplinary themes)-ийг санал болгожээ. Судлагдахууны хоорондын цөм сэдэв гэдэгт ердийн судлагдахуун/хичээлийн нэг сэдэв төдий биш тухайн сэдвийн бичиг үсгийн боловсрол/ ур чадвар (Literacy) буюу хэлд тайлагдах тухай авч үзсэн байна. Сингапурын боловсролын яам “Thinking Schools, Learning Nation” уриан дор хүүхэд бүрийн потенциал, чадамжийг дээд хэмжээнд хөгжүүлэх, ашиглахад зорьсон чадварт тулгуурласан боловсрол (ability-driven education)-ыг шинэ зууны эхэнд хэрэгжүүлж эхэлжээ (Minister for education Singapore. 2000). Манай орны хувьд “Хорин нэгдүгээр зууны монгол суралцагчийн цогц чадамжийг боловсролын түвшнээр тогтоох нь”. ШУТ сангийн төслийн гарын авлагад сургалтын төлөвлөгөөний нэгэн хувилбарыг санал болгожээ.



Үншиж судлах материал:

- Ministry of Education Singapore. (2012). Nurturing early learners: A Curriculum Framework for Kindergartens in Singapore.
- Partnership for 21 st century Learning, (2009). Framework for 21st century Learning, 21st Century Student Outcomes and Support Systems <http://www.p21.org>.
- The Case of Singapore. Rethinking Curriculum for the 21st Century. /Paris2012_SingaporeCase_Final-Read-Only-Compatibility-Mode.pdf/
- UNESCO-IBE. 2013. Training Tools for Curriculum Development A Resource Pack. C.P. 199 1211 Geneva 20. Switzerland/<http://www.ibe.unesco.org>
- БХ. (2020). Цогц чадамжийг эзэмшүүлэх агуулга/Суралцагчийн цогц чадамжийг тодорхойлох, хэрэгжүүлэх арга зүй, 39-40 тал
- Олон улсын байгууллагаас зохион байгуулдаг холбогдох судалгааны тайлан
- Боловсролын үнэлгээний холбогдох тайлангууд
- Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн нөхцөл байдлын судалгааны тайлан
- Улсын шалгалтын болон суралцагчийн сурлагын амжилтын судалгааны тайлан зэрэг боловсролын үнэлгээ, судалгааны эмхэтгэл, судалгаа шинжилгээний хураангуй тайлангууд
- Бусад шаардлагатай судалгааны үр дүн, тайланг сонгох



Бүтээгдэхүүн

9. Сургалтын төлөвлөгөөг өөрчлөх чиглэл (хувилбар)



Даалгавар 2. Сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт оруулах бодлогын чиглэл тодорхойлох

Сургалтын хөтөлбөрийн эрэлт хэрэгцээ, үндэслэл, зарчимд суурилан сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт оруулах ерөнхий чиглэлийг тодорхойлно. Үүнд:

1. Бид юунд хүрэхийг хүсэж байна вэ? (алсын хараа, боловсролын зорилго, зорилт, зарчим, үнэт зүйл)
2. Сургалтыг хэрхэн зохион байгуулах вэ? (цогц чадамж, агуулга, багц судлагдахуун ба хичээл, сургалтын орчин, сурах арга барил)
3. Ямар амжилтад хүрэх вэ? (үр нөлөөг үнэлэх арга, хэрэгсэл)
4. Оролцоо, хамтын ажиллагааг хэрхэн дэмжих вэ? (гэр бүл, олон нийттэй холбогдох асуудлууд) зэргийг тодорхой бичнэ

Мөн ямар үзэл баримтлалын дор шинэчлэхийг нэрлэнэ. Жишээлбэл, Сингупур улс 2012 онд Суралцагч төвтэй, Үнэт зүйл (Student-Centric, Values-Driven) чиглэсэн, Манай улс 2014 онд хүүхэд бүрийн хөгжлийг дэмжих боловсролын үзэл баримтлалыг дэвшүүлсэн байна.



Бүтээгдэхүүн

10. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх чиглэлийн жагсаалт, энэ удаагийн шинэчлэлийн үзэл санааны нэр



Уншиж судлах материал:

- Модуль 1-ийн өмнөх үйл ажиллагаанаас гарсан бүтээгдэхүүнүүд
- Бусад холбогдох баримт, материал



Даалгавар 3. Боловсролын удирдлагад танилцуулах, сурталчлах материал бэлтгэх

Сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлтийг дэмжигч албан ёсны байгууллагуудын хүрээнд явагддаг хэлэлцүүлэг нь харьцангуй орхигддог. Сургалтын хөтөлбөр боловсруулагчид ихэвчлэн өөрсдийн үйл ажиллагаа, үзэл бодлыг техникийн асуудалд төвлөрүүлэх хандлагатай байдаг.

Боловсролын сайд, Төрийн нарийн бичгийн дарга нар гэх мэт төрийн албан тушаалтнууд янз бүрийн оролцогч талуудад хариу өгөх шаардлагатай болно. Зарим тохиолдолд зөвшилцлийн үндсэн дээр оновчтой шийдвэрт хүрч, зөв цагт хэрэгжүүлэх хангалттай дэмжлэг авахын тулд цаг хугацаа, эрч хүч, хэлэлцээр хийх шаардлагатай байдаг. Үр дүнтэй яриа өрнүүлэх замаар сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт оруулах илүү өргөн боломжийг олж авна. Учир нь шийдвэр бүрийг өөр өөр оролцогч талуудын байр сууринаас авч үзэх нь чухал. Энэхүү үйл ажиллагаа нь боловсролын өөрчлөлт, сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэлтэй холбоотой шийдвэр гаргах үйл явцад нөлөөлдөг. Боловсролын сайд болон бусад албан тушаалтнуудын улс төрийн дэмжлэгийг авахын тулд сургалтын хөтөлбөр боловсруулах эсвэл өөрчлөх талаар сурталчлахад эдгээр материал тусална.

2а. Боловсролын удирдлагуудад танилцуулах илтгэл бэлтгэх

Эхлээд сайдад итгэл үнэмшилтэй байж болох сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлтийг дэмжих боломжтой аргуудын жагсаалтыг гаргана. Дараа нь илтгэл, презентац бэлтгэнэ. Илтгэлээ бэлтгэхдээ дараахь зүйлийг анхаарна:

- Танилцуулгын зорилго, түүнд хүрэх стратеги;
- Сайд хэрхэн хариулах вэ (хариултын таамаглал);
- Сайдын тодорхойлж болох асуудлууд (таамаглал);
- Сайдын асууж болох асуултууд (таамаглал);
- Уулзалтад бэлдсэн байх ёстой мэдээлэл;
- Сайдыг урамшуулах, ятгах арга замууд зэрэг.

Илтгэл презентаци бэлэн болсоны дараа сайдтай хийх хэлэлцүүлгийг дүрд тоглон сургуулилаж болно.



Уншиж судлах материал:

- Модуль 1-ийн өмнөх үйл ажиллагаанаас гарсан бүтээгдэхүүнүүд
- This analytical summary accompanies the complete report “World Bank Group Education Strategy (2020). Learning for all: investing in people’s knowledge and skills to promote development”, available at www.worldbank.org/educationstrategy2020.
- Бусад холбогдох баримт материал



Бүтээгдэхүүн

11. Сайдтай ярилцах итгэл үнэмшилтэй аргууд
12. Сайдад танилцуулга илтгэл презентаци

МОДУЛЬ 2. СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨРИЙН ӨӨРЧЛӨЛТ/ШИНЭЧЛЭЛ



Модулийн зорилго

Энэхүү модуль нь сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлтийн бодлого боловсруулахад харгалзан үзэх хүчин зүйлсийг тодорхойлж, сургалтын хөтөлбөр боловсруулагчдыг чиглүүлэхэд хөтөч болно.

Модульд багтсан үйл ажиллагаанууд нь сургалтын хөтөлбөр боловсруулагчдыг дараах чиглэлийн шинжилгээ хийхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

1. Сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэлийн олон улсын чиг хандлагуудыг авч үзэх, тухайн улс орны нөхцөл байдалд хэрхэн холбогдох талаар эргэцүүлэх
2. Сургалтын хөтөлбөрийг зайлшгүй шинэчлэх шаардлагатайг харуулсан үндэслэл, баримт нотолгоо гаргах арга замуудыг санал болгох
3. Үндэсний боловсролын чанарыг дээшлүүлэх асуудлыг сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлтийн үндэслэл болгох



Хэрэгжүүлэх хугацаа: Үзэл баримтлал батлагдсан жил энэхүү санал болгосон бүтцээр сургалтын модулийг боловсруулж, 1 жилд багтаан сургалтын хөтөлбөр боловсруулах, сурах бичиг зохиох, үнэлгээ хийх хүний нөөцийг чадавхжуулна.



Энэ модулийг хэрэгжүүлснээр сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/ шинэчлэл хийх арга зам (i), үндэслэл (ii), боловсролын чанарын тодорхойлолт тайлбар (iii) бэлэн болно. Өөрчлөлт гэдэг бол төлөвлөсөн, төлөвлөөгүй, аяндаа болон санамсаргүй байдлаар олон төрлийн ойлголтууд (жишээ нь: "инноваци", "хөгжил", "хүлээн авах")-ыг багтаасан ерөнхий нэр томъёо юм. Бид сургалтын хөтөлбөрийг өөрчлөх/ шинэчлэхдээ тухайн улсын боловсролын тогтолцоог бүхэлд нь буюу хэсэгчлэн шинэчлэх, дахин сэргээх, сургууль, анги танхимийн түвшинд инноваци хийх зэрэг асуудлуудыг цогцоор нь авч үзнэ. Инноваци гэдэг нь шинэ объект, санаа, практикийг бүлэг хүмүүс, хүн, байгууллага хүлээн зөвшөөрнө гэсэн үг юм. Өөрөөр хэлбэл, бүх оролцогч талуудын үр нөлөөг нэмэгдүүлэхийн тулд анги танхим ба системийн түвшинд шинэ, өөр өөр зорилго, хэрэгслийг ашиглах, нэвтрүүлэх үйл явц юм. Боловсролын салбарт хэрэгжүүлэх үндсэн шинэчлэл нь сургалтын хөтөлбөрт суурилж хийгддэгээс гадна сургалтын хөтөлбөр нь боловсролын зорилтууд хийгээд багшлахуй болон суралцахуйн үйл ажиллагаагаар дамжин хөгждөг, холбогдох судлагдахуунуудын агуулгыг мөн тодорхойлдог.

Сургалтын хөтөлбөрийг өөрчлөх/ шинэчлэн боловсруулахад анхаарах асуудлууд

Сургалтын хөтөлбөр нь нийгмийн хэд хэдэн түвшинд, тодруулбал орон нутаг, үндэсний болон олон улсын түвшинд нийгмийн хүлээлт, хэрэгцээг харгалзаж үзсэн бодлогын болоод мэргэжлийн ойлголцол, хэлэлцээр бөгөөд энэхүү баримт бичиг нь багшлахуй болон суралцахуйн үйл явцаар дамжиж хөгждөг систем дээр суурилдаг. Багшлахуй болон суралцахуйн үйл явц нь боловсролын бодлого, сургалтын хөтөлбөрт нягт уялдаатай туссан байна. Олон улсын харьцуулсан чиг хандлагаас авч үзвэл сургалтын хөтөлбөрийг өөрчлөн шинэчлэхдээ дараах зүйлсийг анхаарах шаардлагатай.

- Нийгмийн хэрэгцээ шаардлагад хамгийн сайн нийцсэн байдлаар сургалтын хөтөлбөрийг шинээр загварчлах
- Суралцахуйн боломжууд болон нийгмийн түвшний сургалтын хөтөлбөрийн үүрэг, ач холбогдлыг тодруулах
- Ялгаатай орчинд суралцаж буй бүх суралцагчдын хүлээлт, хэрэгцээг хангасан тэгш хамруулах боломжтой сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулах
- Сургалтын чанар, үр дүнг сайжруулах, суралцагчийн үр дүнтэй оролцоог дэмжсэн аргагүйг хэрэгжүүлэхээр байх
- Нийгмийн анхаарал татсан асуудлуудыг тухайлбал, иргэний эрх үүрэг, хүний эрх, хүйсийн тэгш байдал, тогтвортой хөгжил зэрэгт гол анхаарал хандуулах
- Сургалтын хөтөлбөрийн үндэсний нийтлэг загвар, хүрээг хадгалах байдлаар бүс, орон нутаг, сургуулийн хөтөлбөрийг тодорхойлох гэх мэт

ЮНЕСКО-оос сургалтын хөтөлбөрийг боловсролын чанарын арван хэмжүүрийн нэг гэж тодорхойлсон. Чанарын тухай ойлголтыг янз бүрээр ойлгодог ч 2005 онд гаргасан “Бүх нийтийн боловсрол” дэлхийн хяналтын тайланд боловсролын агуулга, үйл явцад улам бүр нөлөөлж буй гурван зарчмыг тодорхойлсон байдаг. Үүнд:

- Харилцан хамааралтай, ач холбогдолтой байх;
- Хүртээмж, үр дүнтэй тэгш байдлыг эрхэмлэх;
- Хувь хүний эрхийг хүндэтгэх.

Харилцан хамааралтай, ач холбогдолтой байх зарчим нь дэлхийн, үндэсний болон орон нутгийн аль түвшинд хөтөлбөр боловсруулах гэж байгаагаас хамааран тодорхойлогдох бөгөөд суралцагч болон бусад сонирхогч талуудын хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн ач холбогдолтой байх ёстой. Сургалтын хөтөлбөрт юу зааж, юуг сурахыг тодорхойлдог тул хөтөлбөр боловсруулагчид дараах зүйлсийг анхаарч, хөтөлбөрийн харилцан хамааралтай, ач холбогдолтой байх зарчмын талаар дүгнэлт хийнэ.

- Суралцагчдын одоогийн болон ирээдүйн амьдрал;
- Суралцагчдын амьдарч буй соёл, нийгмийн нөхцөл байдал, түүний дотор уламжлал, хэл, шашин шүтлэг, үнэт зүйлсийг хүндэтгэх;
- Улс орны доторх тогтвортой байдал, эв нэгдлийг дэмжих, түүнчлэн дэлхийн сайн сайхан байдалд оруулах хувь нэмрийг дэмжих зорилготой нийгэм;
- Бүтээмж, хөгжил цэцэглэлт, боломжийг нэмэгдүүлэх ур чадвар, мэдлэг шаарддаг эдийн засаг;
- Эрүүл мэндтэй холбоотой асуудлууд (ХДХВ/ДОХ-ын тархалт, бусад тахал),
- Зөрчилдөөнийг шийдвэрлэх, байгаль орчны тогтвортой байдал.

Хүний эрхэд суурилсан боловсролын бодлого нь боловсролын чанарыг тодорхойлж, чанарын хэмжүүр болж байгааг сургалтын хөтөлбөр боловсруулагчид анхаарах хэрэгтэй. Боловсролын үйл явцад жендэрийн мэдрэмж, хариу үйлдэл үзүүлэх, цөөнхөд хүндэтгэлтэй хандах нь ийм хандлагын чухал бүрэлдэхүүн хэсэг юм.

Хүснэгт 2.1. Модуль 2-ын үйл ажиллагаа ба хэрэгжүүлэх даалгавар

Үйл ажиллагаа	Даалгавар	Бүтээгдэхүүн
1. Сургалтын хөтөлбөрийг өөрчилж буй олон улсын чиг хандлага	Даалгавар 1. Сургалтын хөтөлбөрийн олон улсын чиг хандлагыг судлах	1. Сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлт/шинэчлэлийн олон улсын чиг хандлагын жагсаалт (хүснэгтээр) 2. Олон улсын чиг хандлагаас өөрийн улс орны нөхцөл байдалд тохирох боломжтой санаа авах туршлагын жагсаалт (хүснэгтээр)
	Даалгавар 2. Үндэсний сургалтын хөтөлбөрийг шинжлэх	3. Олон улсын сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлтийн чиг хандлага нь манай улсын өнөөгийн сургалтын хөтөлбөрт туссан байдлын жагсаалт
	Даалгавар 3. Үндэсний сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэхэд тулгарах сорилт бэрхшээлийг илрүүлэх	4. Сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлт/ шинэчилэлд тусгах орон нутаг, сургуулийн санал 5. Сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлт/шинэчлэл хийх чиг хандлага, чиглэлийн тодорхойлолт, тайлбар
	Даалгавар 4. Үндэсний сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/ шинэчлэл хийх арга зам, шийдлийг тодорхойлох	6. Сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/шинэчилэл хийх чиг хандлага, чиглэлийн тодорхойлолт, тайлбар

2. Сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/ шинэчлэл хийх үндэслэл	Даалгавар 1. Сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/ шинэчлэл хийсэн түгээмэл үндэслэлийг тодорхойлох	7. Сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт /шинэчлэл хийх түгээмэл үндэслэлийн жагсаалт
	Даалгавар 2. Улс орнуудын сургалтын хөтөлбөрт хийсэн өөрчлөлт /шинэчлэлийн үндэслэл, шалтгааныг судлах	8. Улс орнуудын сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/ шинэчлэл хийсэн туршлага шалтгаан, үндэслэлийн жагсаалт, тэдгээрийг нөхцөл байдалтай нь холбосон онол, арга зүйн тайлбар
	Даалгавар 3. Манай улсын сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/шинэчлэл хийх үндэслэлийг боловсруулах	9. Өөрийн орны сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/шинэчлэл хийх үндэслэлийн жагсаалт, тайлбар 10. Үндэслэлүүдийг ач холбогдлоор нь эрэмбэлсэн эрэмбэ
3. Боловсролын чанарыг сайжруулахын төлөөх сургалтыг хөтөлбөрийн өөрчлөлт/шинэчлэл	Даалгавар 1. Монгол Улсын боловсролын чанарт нөлөөлж буй гол хүчин зүйлсийг тодорхойлон, жагсаалт гаргах	11. Судлагдахуун бүрээр суралцагчдын өндөр ба бага гүйцэтгэлтэй бүлэг сэдвийн агуулгын эрэмбэ
	Даалгавар 2. Одоо мөрдөж байгаа сургалтын хөтөлбөрийн давуу буюу сул талыг илрүүлэх	12. Судлагдахуун тус бүрийн сургалтын хөтөлбөрийн үр дүнтэй/үр ашиггүй шинж чанаруудын жагсаалт
	Даалгавар 3. Чанартай боловсролд хүрэх сорилтуудыг тодорхойлох	13. Манай улсын боловсрол, сургалтын чанарын сорилт, үндсэн хэмжигдэхүүний тайлбар
	Даалгавар 4. Ахиц дэвшилд хүрэх, сорилт бэрхшээлийг даван туулах шийдвэр, хамтын ажиллагааны боломжит арга замуудыг тодорхойлох	14. Сорилт бэрхшээлийг даван туулах шийдвэр 15. Боловсрол, сургалтын чанарт ахиц дэвшил авчрах тодорхой хам сэдвийн болон хамтын үйл ажиллагааны боломжит арга замуудын жагсаалт
	Даалгавар 5. Боловсролын чанарт нөлөөлж болох гол хүчин зүйлсийг тодорхойлох	16. Манай улсын боловсрол, сургалтын чанарт нөлөөлж буй гол хүчин зүйлийн жагсаалт

Үйл ажиллагаа 1. Сургалтын хөтөлбөрийг өөрчилж буй олон улсын чиг хандлага



Зорилго.

Энэхүү үйл ажиллагаа болон санал болгож буй даалгаврууд нь сургалтын хөтөлбөртөө өөрчлөлт оруулсан олон улсын чиг хандлагыг судалж, туршлага хуримтлуулахад оршино.



Даалгавар 1. Сургалтын хөтөлбөрийн олон улсын чиг хандлагыг судлах

Дэлхийн улс орнуудын одоо шинэчлэн хэрэгжүүлж буй сургалтын хөтөлбөрүүд, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх зөвлөмж, гарын авлагыг сонгон авч өөрчлөлтийн чиг хандлагыг сургалтын хөтөлбөрийн үндсэн бүрэлдэхүүн хэсэг тус бүрээр харьцуулан тэмдэглэнэ. Тухайлбал, Сургалтын хөтөлбөрийн танилцуулга, зорилго, зорилт, агуулга, арга зүй, багшлах арга зүй, стратеги, сургалтын орчин хэрэглэгдэхүүн, үнэлгээ, бусад онцлог зэрэг.



Уншиж судлах материал:

- Япон, Солонгос, Хятад, Сингапур, Орос, Финланд, Эстони зэрэг 10 орчим гадаад улс орнуудын шинэчилсэн сургалтын хөтөлбөр
- Сонгосон сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зөвлөмж, гарын авлага
- Олон улсын боловсролын байгууллагуудаас гаргасан судалгааны тайлан, зөвлөмж
- Олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн судалгааны өгүүлэл
- OECD. (2018). National or regional curriculum frameworks and visualisations annex



Бүтээгдэхүүн

1. Сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлт/шинэчлэлийн олон улсын чиг хандлагын жагсаалт (хүснэгтээр)
2. Олон улсын чиг хандлагаас өөрийн улс орны нөхцөл байдалд тохирох боломжтой санаа авах туршлагын жагсаалт (хүснэгтээр)



Даалгавар 2. Үндэсний сургалтын хөтөлбөрийг шинжлэх

Манай улсын 2014-2016 онд өөрчлөн шинэчилсэн, 2019 оны сайжруулсан сургалтын хөтөлбөрт шинжилгээ хийнэ. Шинжилгээ хийх ажлын хуудасны үзүүлэлтийг даалгавар 1-ийн бүтээгдэхүүнтэй уялдуулан сонгоно. Өөрөөр хэлбэл, Олон улсын сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлтийн жагсаасан чиг хандлага, туршлага нь манай улсын өнөөгийн сургалтын хөтөлбөрт туссан, өрөөсгөл туссан, тусаагүй байдлыг илрүүлнэ. Мөн сонгосон гадаад улсын сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлт/шинэчлэлийг өөрийн улсын сургалтын хөтөлбөртэй шууд харьцуулах боломжтой.



Уншиж судлах материал:

- БСШУЯ. (2014). Бага боловсрол сургалтын цөм хөтөлбөр (гарын авлага), УБ.
- БСШУЯ. (2015). Суурь боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөр (гарын авлага) , УБ.
- БСШУЯ. (2016). Бүрэн дунд боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөр (гарын авлага), УБ.
- БСШУЯ. (2019). Бага, суурь, бүрэн дунд боловсролын сайжруулсан хөтөлбөр, суралцахуйн удирдамж, УБ.



Бүтээгдэхүүн

3. Олон улсын сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлтийн чиг хандлага нь манай улсын өнөөгийн сургалтын хөтөлбөрт туссан байдлын жагсаалт



Даалгавар 3. Үндэсний сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэхэд тулгарах сорилт бэрхшээлийг илрүүлэх

Сургалтын хөтөлбөрийг өөрчлөн/ шинэчлэхэд түүнийг хэрэгжүүлдэг орон нутаг, сургууль, багш нараас тулгарч буй бэрхшээл, тэдгээрийг шийдвэрлэх арга зам, юуг, яаж шинэчлэх, сургалтын чанарын талаар тодорхой санал, тайлбарыг гаргуулна. Мөн сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/ шинэчлэл хийх төлөвлөлтийг хийнэ.



Уншиж судлах материал:

- БХ. (2019). Ерөнхий боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт, түүнд нөлөөлж буй нөхцөл байдлын судалгааны тайлан, УБ.
- БҮТ. (2015-2020). Бага, дунд, бүрэн дунд боловсролын чанарын судалгааны тайлан, УБ.
- Аймаг, орон нутгийн БСГ, сургуулийн жилийн үнэлгээний тайлан
- ЕБС-ийн жил бүрийн багш нарын эрдэм шинжилгээний хурлын эмхэтгэл



Бүтээгдэхүүн

4. Сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлт/ шинэчилэлд тусгах орон нутаг, сургуулийн санал
5. Сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/ шинэчлэл хийх багийн үйл ажиллагааны төлөвлөлт



Даалгавар 4. Үндэсний сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/ шинэчлэл хийх арга зам, шийдлийг тодорхойлох

Даалгавар 1-4-ийн үйл ажиллагаа бүтээгдэхүүнд суурилан үндэсний сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/шинэчлэл хийх арга зам, шийдлүүдийг хэлэлцэн тохирно. Мөн одоогийн хэрэгжүүлж байгаа сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/шинэчлэл хийх чиг хандлага, ямар түвшний шинэчлэл хийхийг тодорхойлно.



Бүтээгдэхүүн

6. Сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлт/шинэчлэл хийх чиг хандлага, чиглэлийн тодорхойлолт, тайлбар

Үйл ажиллагаа 2. Сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/ шинэчлэл хийх үндэслэл



Зорилго

Энэхүү модулийн санал болгож буй үйл ажиллагаа, даалгаврууд нь аль ч түвшинд сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/шинэчлэл хийх сонгосон үндэслэл, шалтгааныг үнэлэн тайлбарлахад оршино.



Боловсролын чанар, түүнд нөлөөлөх хүчин зүйлийн хамаарлыг судалж, сайжруулах нь сургалтын хөтөлбөрийг өөрчлөх түгээмэл үндэслэл болдог. Нөгөө талаар өнгөрсөн хугацаанд төлөвлөж, хэрэгжүүлсэн сургалтын хөтөлбөрөөр асар хурдацтай хувьсан өөрчлөгдөж буй өнөөгийн нийгэмд залуу үеийг бэлтгэх нь олон сөрөг үр дагавартай тул сургалтын хөтөлбөрийн чанар, ач холбогдлыг сайжруулах ёстой гэдгийг хүлээн зөвшөөрөхөд хүргэдэг. Боловсролын хүртээмжийг нэмэгдүүлэх нь зөв менежментээр бий болох боловч энэ нь сургалтын хөтөлбөрийн чанараас ихээхэн хамаардаг. Сургалтын хөтөлбөрийн өөрчлөлт нь улс үндэстний өвөрмөц байдал, өв соёлын онцлог, зорилгодоо хүрэх хэрэгцээ, хүсэл эрмэлзэл, нийгэм-улс төр, эдийн засгийн хүсэл эрмэлзлээс үүдэлтэй байдаг. Өөрчлөлтийн бас нэг онцлог тал нь олон улсын хөгжлийн чиг хандлага, дүрэм журам, бодлого (эдийн засаг, боловсролын гэх мэт)-оос хамааралтай хийгддэг бөгөөд сургалтын хөтөлбөрийн стандартчилсан загваруудыг нэгэн төрлийн болгоход чиглүүлдэг. Өөрчлөлтийн эдгээр загварыг улс орнууд нэвтрүүлэх нь тухайн улс орны уламжлал, эдийн засаг, хүний нөөцийн чадвараас хамаардаг ба шалтгаалдаг.



Даалгавар 1. Сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/ шинэчлэл хийсэн түгээмэл үндэслэлийг тодорхойлох

Боловсролын чанар, ач холбогдлыг дээшлүүлэх нь сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/шинэчлэл хийх гол шалтгаан болдог. Улс орнууд боловсролын шинэчлэл, сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт хийх үйл явцыг удирдан чиглүүлж, төлөвлөхөд түгээмэл болон онцлог үндэслэлүүд байдаг. Өгсөн унших материалаас сургалтын хөтөлбөрийн түгээмэл үндэслэлийн талаар танилцаж хэлэлцэнэ. Түгээмэл үндэслэл нь гол төлөв дэлхий дахины хөгжил, дэвшилтэй холбоотой байна.

Сургалтын хөтөлбөрийг өөрчлөх түгээмэл үндэслэлүүдийн жишээ:

- Хүмүүнлэг, ёс суртахуун, ёс зүй, үнэт зүйлд чиглэсэн боловсролыг дэмжих;
- Эрүүл, хариуцлагатай, чадварлаг иргэнийг төлөвшүүлэх;
- Даяаршлын эрин үед соёлын олон янз байдлыг хүлээн зөвшөөрч, хүндэтгэхийн зэрэгцээ үндэсний уламжлалаа хадгалах;
- Нийгмийн тогтвортой байдал, үндэсний онцлог, эв нэгдлийг хадгалах;
- Дайн, мөргөлдөөний дараахь нийгэм, эдийн засгийг сэргээн босгох;
- Эдийн засгийн өсөлтийг хангах, хүн амын амьжиргааны түвшинг дээшлүүлэх;
- Нийгэм, эдийн засгийн тэгш бус байдлыг бууруулах, нийгмийн шударга ёсны асуудлыг шийдвэрлэх;
- Олон улсад өрсөлдөх чадвараа дээшлүүлэх, дэлхийн интеграцчлалыг нэмэгдүүлэх;

- Технологийн шинэчлэлийн үр дүнд бий болж буй соёлын өөрчлөлтөд нийцүүлэн мэдлэг, чадвараа шинэчлэх зэргийг дурдаж болно.

Эх урьвалж: International bureau of education. (2013). *Training Tools for Curriculum Development A Resource Pack*



Уншиж судлах материал:

- Unterhalter, E. 2009. *Education. Development and Freedom. An Introduction to the Theory and Practice of Human Development*. S. Deneulin and L. Shahani (eds), London, Earthscan, pp. 207–27.
- European Commission Directorate General for Education and Culture. 2001. *European Report on the Quality of School Education: Sixteen Quality Indicators*. Luxembourg, European Commission.
- Goswami, U. 2004. Neuroscience and education. *British Journal of Educational Psychology*, Vol. 74, No. 1, pp.1-14.
- Marsh, C.J. 2009. Key Concepts for Understanding Curriculum. London, Routledge, pp. 116–17.
- Opertti, R., Brady, J. and Duncombe, L. 2011. Interregional discussions around inclusive curriculum and teachers in light of the 48th session International Conference on Education. *Future Directions for Inclusive Teacher Education: An International Perspective*. C. Forlin (ed.), New York, Routledge, pp. 183–91.
- Сэдэвтэй холбоотой олон улсын судалгааны тайлан, ЭШ-ийн олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн өгүүлэлүүд



Бүтээгдэхүүн

7. Сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/шинэчлэл хийх түгээмэл үндэслэлийн жагсаалт

Даалгавар 2. Улс орнуудын сургалтын хөтөлбөрт хийсэн өөрчлөлт/шинэчлэлийн үндэслэл, шалтгааныг судлах



Онол арга зүйн хувьд улс орнуудын сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/шинэчлэл хийхэд түгээмэл хэрэглэгддэг үндэслэл байх боловч тэдгээрийг улс орнууд сургалтын хөтөлбөртөө өөрийн онцлогтойгоор тусган хэрэгжүүлдэг. Мөн тухайн улсын нөхцөл байдалд тохируулан сонгосон онцлог үндэслэлүүд байдаг. Улс орнуудын сургалтын хөтөлбөрөө өөрчлөлт/шинэчлэл хийх шалтгаан ч олон янз. Иймд тэдгээрийн туршлага, тохиолдлыг сонгон судлах нь өөрийн орны сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/шинэчлэл хийх шалтгаан, үндэслэлийг тодорхойлоход тустай байх болно.



Уншиж судлах материал:

- Сонгосон улс орнуудын сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/шинэчлэл хийх нөхцөл байдал, үндэслэлүүд



Бүтээгдэхүүн

8. Улс орнуудын сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/ шинэчлэл хийсэн туршлага шалтгаан, үндэслэлийн жагсаалт, тэдгээрийг нөхцөл байдалтай нь холбосон онол, арга зүйн тайлбар



Даалгавар 3. Манай улсын сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/шинэчлэл хийх үндэслэлийг боловсруулах

Боловсролын бодлого, сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/шинэчлэл хийх нь тухайн улс орнуудын өв соёл, уламжлалын өвөрмөц байдал, нийгэм-улс төр, эдийн засгийн зорилго, хэрэгцээ, хүсэл эрмэлзэлээс үүдэлтэй юм. Иймд боловсролын шинэчлэл, сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт оруулах үйл явцыг удирдан чиглүүлэх, төлөвлөхөд түгээмэл бас тухайн улсын нөхцөл байдалд тохирсон, өвөрмөц онцлогтой үндэслэлүүдийг ашигладаг. Энэ даалгавраар өмнөх сургалтын модуль 1 болон үйл ажиллагаа 2-оор эзэмшсэн мэдлэг, ойлголт, туршлагадаа суурилан сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/шинэчлэл хийх үндэслэл, шалтгааныг тодорхойлно. Ялангуяа Модуль 1-ийн эрэлт хэрэгцээг судалсан үр дүн нь энэхүү онцлог үндэслэлийг тодруулахад тусална. Мөн өөрийн улсын сургалтын хөтөлбөрийг өөрчилж, шинэчилж ирсэн үндэслэл шалтгаан, тэдгээрийн сургамж, дүгнэлтийг ашиглана.



Уншиж судлах материал:

- УИХ. (2016). Монгол Улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал -2030
- УИХ. “Алсын хараа-2050: Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого”
- БСШУЯ. (2014). Бага боловсрол сургалтын цөм хөтөлбөр (гарын авлага)
- БСШУЯ. (2015). Суурь боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөр (гарын авлага)
- БСШУЯ. (2016). Бүрэн дунд боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөр (гарын авлага)
- БСШУСЯ. (2019). Бага, суурь, бүрэн дунд боловсролын сайжруулсан хөтөлбөр



Бүтээгдэхүүн

9. Өөрийн орны сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/шинэчлэл хийх үндэслэлийн жагсаалт, тайлбар
10. Үндэслэлүүдийг ач холбогдлоор нь эрэмбэлсэн эрэмбэ

Үйл ажиллагаа 3. Боловсролын чанарыг сайжруулахын төлөөх сургалтыг хөтөлбөрийн өөрчлөлт/шинэчлэл



Зорилго

Энэхүү үйл ажиллагаа болон санал болгож буй даалгаврууд нь оролцогчдод боловсролын чанарын талаарх орон нутгийн болон олон улсын өнөөгийн байдлыг илрүүлэн, тухайн

нөхцөл бүрд тулгарч буй бэрхшээл, тэдгээрийг шийдвэрлэх арга замыг тодорхойлоход тусална.



Боловсролын чанарыг олон янзаар ойлгодог. Сургалтын хөтөлбөр боловсруулагчдад тулгарч буй бэрхшээл, тэдгээрийг шийдвэрлэх боломжит арга замууд, боловсролын чанарын талаарх дотоодын болон олон улсын өнөөгийн тайлбарыг авч үзэх нь энэхүү үйл ажиллагаа 4-ийн зорилго байх болно.

Орчин үед сургалтын чанар нь боловсролд бүх нийтийн оролцоог хангах үндсэн хүчин зүйл болох нь тодорхой болсон. Дэлхийн боловсролын 6 дахь форумын (Сенегал, Дакар, 2000 оны 4-р сар) боловсролын чанарын зорилгыг тодорхойлохдоо “суурь боловсролын чанарыг бүх талаар сайжруулах, ялангуяа дэлхий нийтэд хүлээн зөвшөөрөгдсөн бичиг үсэг, тоо бодох чадвараас гадна амьдралын зайлшгүй шаардлагатай чадварыг сургалтын үр дүнд авч үзнэ ¹ гэжээ Тиймээс боловсролын чанар нь бүх нийтийн боловсролтой шууд холбоотой гэж үзэх болсон.



Даалгавар 1. Монгол Улсын боловсролын чанарт нөлөөлж буй гол хүчин зүйлсийг тодорхойлон, жагсаалт гаргах

Боловсролын үнэлгээний байгууллагаас жил бүр хийдэг бага, суурь, бүрэн дунд боловсролын чанарын судалгаа болон олон улсын туршилт судалгааны даалгавар, асуулгын үр дүнгээс суралцагчдын өндөр ба бага гүйцэтгэлтэй хичээл, бүлэг сэдэв, агуулга, түүнд нөлөөлж байгаа хүчин зүйлийг тодорхойлж эрэмбэлнэ. Боловсролын түвшин болон судлагдахууны багаар ажиллана.



Уншиж судлах материал:

- БХ. (2019). Ерөнхий боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт, түүнд нөлөөлж буй нөхцөл байдлын судалгааны тайлан, УБ.
- БҮТ. (2015-2020). Бага, дунд, бүрэн дунд боловсролын чанарын судалгааны тайлан, УБ.
- Аймаг, орон нутгийн БСГ, сургуулийн жилийн үнэлгээний тайлан
- ЕБС-ийн жил бүрийн багш нарын эрдэм шинжилгээний хурлын эмхэтгэл
- Олон улсын туршилт судалгааны даалгаврын гүйцэтгэлийн тайлан



Бүтээгдэхүүн

11. Судлагдахуун бүрээр суралцагчдын өндөр, бага гүйцэтгэлтэй бүлэг сэдвийн агуулгыг эрэмбэ

¹ UNESCO. 2000. The Dakar Framework for Action – Education for All: Meeting our collective commitments– Adopted by the World Education Forum, Dakar, 26–28 April 2000. Paris, UNESCO. <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001202/120240s.pdf>. (Accessed 13 September 2013.)



Даалгавар 2. Одоо мөрдөж байгаа сургалтын хөтөлбөрийн давуу буюу сул талыг илрүүлэх

Өнөөгийн мөрдөж байгаа бага, дунд боловсролын сургалтын хөтөлбөрт бүтцийн элемент тус бүр (зорилго, зорилт, агуулга, арга зүй, сургалтын орчин хэрэглэгдэхүүн, үнэлгээ)-ээр давуу, сул талыг гаргана. Эдгээр нь чанартай боловсролд хүрэхэд хэр дэмжлэг/саад болж байгааг тодорхойлно.



Уншиж судлах материал:

- UNESCO. 2000. The Dakar Framework for Action – Education for All: Meeting our collective commitments– Adopted by the World Education Forum, Dakar, 26–28 April 2000. Paris, UNESCO. <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001202/120240s.pdf>. (Accessed 13 September 2013.)
- UNESCO. 2005. EFA Global Monitoring Report 2005: Education for All: The Quality Imperative. Paris, UNESCO, pp. 30–37 <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001501/150169s.pdf>. (Accessed 13 September 2013.)
- UNESCO. 2012. EFA Global Monitoring Report 2012: Youth and Skills: Putting Education to Work. Paris, UNESCO. <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002180/218083s.pdf>. (Accessed 13 September 2013.)
- БХ. (2019). Ерөнхий боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт, түүнд нөлөөлж буй нөхцөл байдлын судалгааны тайлан, УБ.
- БҮТ. (2015-2020). Бага, дунд, бүрэн дунд боловсролын чанарын судалгааны тайлан, УБ.
- Аймаг, орон нутгийн БСГ, сургуулийн жилийн үнэлгээний тайлан
- ЕБС-ийн жил бүрийн багш нарын эрдэм шинжилгээний хурлын эмхэтгэл



Бүтээгдэхүүн

12. Судлагдахуун тус бүрийн сургалтын хөтөлбөрийн үр дүнтэй, үр ашиггүй шинж чанаруудын жагсаалт



Даалгавар 3. Чанартай боловсролд хүрэх сорилтуудыг тодорхойлох

Боловсролын чанарта хүрэх сорилт, үндсэн хэмжигдэхүүнүүд сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэлд хэр хамааралтай болохыг шүүн хэлэлцэнэ.



“Европ дахь чанартай боловсролд хүрэх таван сорилт”, “Чанартай боловсролын индекс рүү” эх сурвалжийн баримт бичгүүдэд Европын комиссоос тодорхойлсон чанартай боловсролын 5 сорилт, 5 үндсэн хэмжигдэхүүнийг дараах байдлаар тайлбарласан байна. Чанартай боловсролын 5 сорилт. Үүнд:

- Мэдлэгийн сорилт;
- Төвлөрлийг сааруулах сорилт;
- Нөөцүүдийн сорилт;
- Нийгмийн оролцооны сорилт; мөн

- Их өгөгдөл ба харьцуулах сорилт.

Суралцагчийн чанартай боловсролын таван үндсэн хэмжигдэхүүн: Үүнд:

- Суралцагч нэг бүрийг сургалтанд хамруулсан байдал;
- Суралцагчийн санал бодлоо илэрхийлэх чадвар;
- Судлагдахууны агуулга;
- Сургалтын үйл явц;
- Суралцахуйн орчин.



Уншиж судлах материал:

- European Commission Directorate General for Education and Culture. 2001. *European Report on the Quality of School Education: Sixteen Quality Indicators*. Luxembourg, European Commission.
- Pigozzi, M. J. 2008. Towards an index of quality education. Paris, UNESCO International Institute for Educational Planning. (Paper prepared for the International Working Group on Education [IWGE].)



Бүтээгдэхүүн

13. Манай улсын боловсрол, сургалтын чанарын сорилт, үндсэн хэмжигдэхүүний тайлбар



Даалгавар 4. Ахиц дэвшилд хүрэх, сорилт бэрхшээлийг даван туулах шийдвэр, хамтын ажиллагааны боломжит арга замуудыг тодорхойлох

Боловсролын чанарын тухай ойлголт болон уншиж судалсан эх сурвалжуудыг ашиглан дараах асуултуудыг эргэцүүлэн, ажлын хуудаст тэмдэглэнэ.

- Яагаад боловсролын чанар илүү чухал асуудал болоод байна вэ?
- Сургалтын хөтөлбөрийг өөрчлөх/шинэчлэхэд тулгарч болох “чухал” сорилтууд юу байсан вэ?



Бүтээгдэхүүн

14. Сорилт бэрхшээлийг даван туулах хамтын шийдвэр
15. Боловсрол, сургалтын чанарт ахиц дэвшил авчрах тодорхой хам сэдвийн болон хамтын үйл ажиллагааны боломжит арга замуудын жагсаалт



Даалгавар 5. Боловсролын чанарт нөлөөлж болох гол хүчин зүйлсийг тодорхойлох

ЮНЕСКО-гийн тодорхойлсон чанарын тогтолцоог боловсролын чанарыг сайжруулах хэрэгсэл болгон ашиглаж, бүлгийн ажил гүйцэтгэнэ. Үүнд:

- Суралцагчийн онцлог;

- Судлагдахууны агуулга;
- Суралцагч оролцох боломжтой байх;
- Багш заах, суралцагчийн суралцах арга барил;
- Үр дүн.

Өөрийн улс орны боловсрол, сургалтын чанарт нөлөөлж буй гол хүчин зүйлийн жагсаалт



Бүтээгдэхүүн

16. Манай улсын боловсрол, сургалтын чанарт нөлөөлж буй гол хүчин зүйлийн жагсаалт

МОДУЛЬ 3. СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨРИЙН ДИЗАЙН



Модулийн зорилго

Сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээг тодорхойлж, түүний бүрэлдэхүүн хэсгүүдийн хоорондын хамаарлыг дизайнчлахад оршино.



Хэрэгжүүлэх хугацаа:

Батлагдсан үзэл баримтлалын дагуу сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээг баримтлан сургалтын хөтөлбөр боловсруулах хүний нөөцийг чадавхжуулна. Сургалтын хөтөлбөрийн менежментийн урт, дунд хугацааны төлөвлөгөөнд тусгасан хугацааг баримтална.



Энэ модулийг хэрэгжүүлснээр сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээний зураглал (i), сургалтын төлөвлөгөөнд тусгах хичээл, цагийн хуваарилалт (ii), сургалтын хөтөлбөрийн интеграц хандлага, арга аргачлал (iii), сургуулийн сургалтын хөтөлбөрийг зохион байгуулах арга зам (iv) бэлэн болно.

Дизайн (design) гэсэн нэр томъёог үйл явцыг тодорхойлох үйл үг (сургалтын хөтөлбөр боловсруулах гэх мэт) эсвэл дизайны үйл явцын үр дүнд бий болсон тодорхой төлөвлөгөөг илэрхийлэх нэр үг (сургалтын хөтөлбөрийн загвар гэх мэт)-ээр хэрэглэдэг. Сургалтын хөтөлбөрийн дизайн бол гүүр, замын хөдөлгөөний загвар биш гэдгийг юуны өмнө анхаарах нь зүйтэй.

Сургалтын хөтөлбөрийн дизайны өнөөгийн хөгжлийг судлах, сургалтын хөтөлбөрийн үр дүн, цогц чадамж, зорилго, агуулга зэрэг үндэсний хөтөлбөрийн шаардлагыг тодорхойлоход хамаарах гол ойлголтуудыг нэгтгэх боломжийг олгоно. Тухайлбал:

- Зорилго, ур чадвар, цогц чадамжийг томъёолсны үндсэн дээр суралцах янз бүрийн мөчлөгийн төгсгөлд суралцагчид юу мэдэж, юу хийх чадвартай болохыг тодорхойлох
- Сургалтын хөтөлбөрийн агуулга ба арга зүй, үнэлгээний үндсэн зарчмууд;
- Сургалтын үйл явцын янз бүрийн арга барилын тойм, заах, сурах арга зүй, зохион байгуулах, цаг хугацаа, орон зайн хуваарилалт
- Үнэлгээний төрөл, арга, хэрэгсэлийг сургалтын хөтөлбөрийн зорилго, зорилт, агуулга, арга зүйд нийцүүлэх

- Сурах бичиг зохиогчид болон сургагч багш, сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэгчдэд өгөх удирдамжийг санал болгож болно.

Хүснэгт 3.1. Модуль 3-ын үйл ажиллагаа ба хэрэгжүүлэх даалгавар

Үйл ажиллагаа	Даалгавар	Бүтээгдэхүүн
1. Сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээний бүрэлдэхүүн	Даалгавар 1. Улс орнуудын боловсруулсан сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээг харьцуулан судлах Даалгавар 2. Сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээг гаргах	1. Сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээний бүрэлдэхүүн, түүний зураглал, тайлбарын хамт
2. Суралцагчдын хүрэх үр дүн болон эзэмшүүлэх үнэт зүйлс	Даалгавар 1. Суралцагчдын эзэмших үнэт зүйлсийг тодорхойлох Даалгавар 2. Суралцагчид сурсан мэдлэг, чадвар, хандлагаа хэрхэн хэрэглэж чадахыг тодорхойлох	2. Суралцагчдад эзэмшүүлэх үнэт зүйл эсвэл үнэлэмжийн тодорхойлолт, жагсаалт 3. Суралцагчийн эзэмших шинэ зууны цогц чадамж эсвэл ур чадварын жагсаалт, тодорхойлолт
3. Сургалтын чиглэл, цагийн хуваарилалт	Даалгавар 1. Сургалтын төлөвлөгөө, судлагдахууныг тодорхойлох Даалгавар 2. Судлагдахууны цагийг хуваарилах	4. Судлагдахууны ай, категорчлал, судлагдахууны нэр, судлагдахууны талаар баримтлах санал 5. Бага, суурь, дунд боловсролын сургуулийн одоогийн цагийн хуваарилалтыг харуулсан график, давуу ба сул талууд, өөрчлөх санал 6. Бага, суурь, дунд боловсролын сургуулийн ирээдүйн цагийн хуваарилалтыг харуулсан график эсвэл диаграмм
4. Сургалтын хөтөлбөрийг интеграцчлах хандлага	Даалгавар 1. Сургалтын хөтөлбөрийн интеграцчлалыг хэрэгжүүлэх нийтлэг арга замуудыг тогтоох Даалгавар 2. Судлагдахууныг интеграцчлах арга замыг тодорхойлох Даалгавар 3. Нийгмийн холбогдох шаардлагаар интеграцчлах Даалгавар 4. ТХБ-ыг сургалтын хөтөлбөрт интеграцчлах хандлага	7. Манай орны сургалтын хөтөлбөрт интеграцчлах аргын талаар тулгамдаж буй асуудлуудын жагсаалт, шалтгаан 8. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэхэд хэрэгжүүлэх боломжит интеграцчлах нийтлэг арга зам, жишээ 9. Судлагдахууны муж болон судлагдахуун хооронд интеграцчлах аргыг хэрэгжүүлэх боломж, тайлбарын хамт 10. Сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээг тогтоох, судлагдахууны интеграцчлах арга замуудыг тогтооход ТХБ-ын оруулах хувь нэмэр

5. Сургуулийн сургалтын хөтөлбөрийг зохион байгуулах арга зам	Даалгавар 1. Шинэ зууны сургууль, түүний хөгжлийн чиг хандлагыг судлах Даалгавар 2. Сургуулийн сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээг тодорхойлох	11. 21 дүгээр зууны сургуулиудын тулгамдсан асуудал, бэрхшээл, тэдгээрийн шалтгаан 12. Сургуулийн сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээний зураглал, бүрэлдэхүүний тайлбар (курс, нэгж, ээлжит хичээлийн хөтөлбөрийн тайлбар гэх мэтээр)
--	---	--

Модуль 2-ийн үйл ажиллагааны даалгавруудын бүтээгдэхүүнийг нэгтгэн боловсруулж сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээг загварчилж, суралцагчийн эзэмших үнэт зүйл, мэдлэг, ур чадвар, хандлага (цогц чадамж)-ийн болон сургалтын чиглэлийн тодорхойлолт, тэдгээрийн сургалтын хөтөлбөрт дэх цаг хуваарилалтыг боловсролын түвшнээр гаргаж зургаар илэрхийлнэ.



Сургалтын хөтөлбөрийн дизайн боловсруулахтай холбоотой анхаарах зүйлс

- Төлөвлөсөн эсвэл заасан сургалтын хөтөлбөр (Intended or specified curriculum) нь заах гэж буй зүйлийн зорилго, агуулгад төвлөрдөг. Өөрөөр хэлбэл сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээ болон хуулийн эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон бусад албан ёсны баримт бичгүүдээр төлөвлөж, илэрхийлсэн сургалтын хөтөлбөр юм.
- Хэрэгжүүлсэн эсвэл батлагдсан сургалтын хөтөлбөр (Implemented or enacted curriculum) нь сургуулийн суралцагчдад санал болгож буй хөтөлбөртэй холбоотой бөгөөд сургалтын хөтөлбөрийн албан ёсны баримт бичигт шаардлагатай зүйлсийн талаарх орон нутгийн тайлбарыг багтааж болно. Эдгээр тохиолдолд сургалтын хөтөлбөр, заавар нь хоорондоо нягт холбоотой байна.
- Туршлагат сургалтын хөтөлбөр (experienced curriculum) нь суралцагчдын албан ёсны сургалтад хамаарна. Энэ нь суралцагч, түүний мэдлэг, хэтийн төлөв, түүнчлэн сургалтын хөтөлбөрт суралцах, түүнтэй харилцах чадварт төвлөрдөг.
- Далд (нуугдмал) сургалтын хөтөлбөр (hidden curriculum) нь сургалтын хөтөлбөрийн албан ёсны бүтцээс гадуур сургуулийн суралцагчдын туршлага, ялангуяа үнэт зүйл, итгэл үнэмшил, зан үйл, хандлагын талаар сургууль эсвэл боловсролын системээс дамжуулж буй мэдээ (messages)-г багтаана. Далд сургалтын хөтөлбөрт агуулагдаж буй мэдээлэл нь төлөвлөсөн болон хэрэгжиж буй сургалтын хөтөлбөрийг нөхөж, эсвэл тэдгээртэй зөрчилдөж болзошгүй.
- Хүчингүй сургалтын хөтөлбөр (Null curriculum) нь сургалтын хөтөлбөрт тусгагдаагүй, заах замаар шийдэгдээгүй хүний туршлагын талбар, хэмжигдэхүүнийг хамаарна.

Үндэсний сургалтын хөтөлбөр болон бусад холбогдох сургалтын хөтөлбөрүүдийг боловсруулж хэрэгжүүлдэг боловч дараа нь тэдгээрийг янз бүрийн түвшинд, янз бүрийн нөхцөл байдалд тайлбарлаж, хэрэгжүүлэх явцад өөрчлөгддөг. Сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээ нь ихэвчлэн төлөвлөгөөний тодорхой хэсгийг хэрэгжүүлэхэд чиглүүлэхийн тулд бусад материалаар нэмэгдүүлсэн нэг л баримт бичиг юм. Энэ нь

сургуулийн систем, бие даасан сургууль, анги танхимд тавигдах шаардлагад нийцүүлэн тухайн жил, хичээл эсвэл сургалтын бүсээр илүү онцлог, удирдамжийг санал болгож болно. Баримт бичигт сургалтын хөтөлбөр, сургуулийн сургалтын хөтөлбөр, жилийн төлөвлөгөө, хичээлийн төлөвлөгөө багтаж болно.

Үйл ажиллагаа 1. Сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээний бүрэлдэхүүн



Зорилго.

Сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээ, түүний үндсэн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг тодорхойлон дизайнчлах, тэдгээрийг боловсруулах явцад хийсэн сонголтуудыг ойлгоход оршино.

Сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээ нь сургалтын хөтөлбөр, сургалтын хөтөлбөрийн бусад баримт бичгийг боловсруулах параметруудийг тогтоох техникийн хэрэгсэл, хоёрдугаарт боловсролын үндэсний тэргүүлэх чиглэл, улс орны ирээдүйн хүсэл эрмэлзлийг тодорхойлж, илэрхийлсэн нийгмийн зөвшилцсөн баримт бичиг юм.

Сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээг боловсруулах нь нарийн төвөгтэй бөгөөд бэлтгэл шаарддаг үйл явц юм. Учир нь сургалтын хөтөлбөрт зайлшгүй шийдвэрлэх шаардлагатай асуудлууд, санаачилга нь нотлох баримтаар дэмжигдэх ёстой.

ЮНЕСКО болон Олон Улсын Боловсролын Хороо (IBE)-оос 2013 онд санал болгосон сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээний нийтлэг элементийн жишээ (Table 3.1. Common elements of a curriculum framework)-г 60 дугаар талаас дэлгэрүүлэн үзнэ үү. Энэ байгууллага 2017 онд сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээг боловсруулах, хэрэгжүүлэх гарын авлага боловсруулсныг энэ үйл ажиллагаанд ашиглахыг зөвлөж байна. Энэ баримт бичигт сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээг боловсруулах таван үе шат, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх үйл явцын арга зүйг зөвлөсөн байгаа.



Даалгавар 1. Улс орнуудын боловсруулсан сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээг харьцуулан судлах

Манай орны хувьд сургалтын хөтөлбөрийг цаг үеийн шаардлагаар олонтоо шинэчилж ирсэн боловч сургалтын хөтөлбөрийн хүрээг тодорхойлсон баримт бичгийг цогцоор бүрэн боловсруулж ашиглаж ирсэн туршлага хомс юм. Иймд гадаад улс орнуудын сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээг шинжилж нийтлэг ба ялгаатай талуудыг гаргаж, тэдгээрийг нөхцөл байдалтай нь холбон тайлбарлах нь бидэнд туршлага болох боломжтой.

Жишээлбэл, Эстон улсын үндэсний сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээг “National or regional curriculum frameworks and visualisations annex” А хавсралтын 11 дүгээр талын А9-р зурагт харуулжээ. Боловсрол, суралцахуйг ёс суртахуун, бие бялдар, нийгмийн хүчин чармайлт гэж үздэг алсын хараагаар удирдан чиглүүлдэг, Эстонийн сургалтын хөтөлбөр нь насан туршийн боловсрол дахь оюуны сониуч зан (intellectual curiosity), суралцах ур чадвар (learning skills), өөрийн эргэцүүлэл (self-reflection), шүүмжлэлт сэтгэлгээ (critical thinking), өөрийгөө илэрхийлэх (self-expression), нийгэм, соёлын өвөрмөц байдал (identity), оролцоо

(participation)-г хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэхийг эрмэлздэг. Алсын хараа нь цөм үнэт зүйлс, ерөнхий цогц чадамжаар илэрхийлэгддэг бөгөөд үүнийг дараа нь хичээл хоорондын сэдэв, тодорхой хичээлүүдээр хэрэгжүүлдэг.

Япон улсын одоо хэрэгжүүлж буй шинэ сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээг дээрх хавсралтын 14 дүгээр талын зураг А12-т харж болно. Монгол хэлээр орчуулсан материал ч бий. OECD-ийн дээрх хавсралтаас Австрали, Канад, Чили, Финлянд, Ирланд, өмнөт Солонгос, Мексик, Шинэ Зейланд, Норвеги, Польш, Португал, Швед, Шотланд, Аргентин, Бразил, Хятад, Кост Рика, Энэтхэг, Казакстан, Орос, Вьетнам зэрэг улсуудын одоо хэрэгжиж буй сургалтын хөтөлбөрүүдийн хүрээг дэлгэрүүлэн үзнэ үү.



Уншиж судлах материал:

- IBE-UNESCO. (2017). Developing and Implementing Curriculum Frameworks/ Training Tools for Curriculum Development. Published in Geneva. IBE-UNESCO C.P. 199. 1211 Geneva 20. Switzerland/<http://www.ibe.unesco.org/>
- Estonian Ministry of Education and Research. (2017). /https://www.oecd.org/education/2030-project/curriculum-analysis/National_or_regional_curriculum_frameworks_and_visualisations.pdf
- OECD. (2019). National or regional curriculum frameworks and visualisations annex/ https://www.oecd.org/education/2030-project/curriculum-analysis/National_or_regional_curriculum_frameworks_and_visualisations.pdf
- Estonian Ministry of Education and Research. (2017). The Estonian national curriculum
- Ministry of Education Ontario. (2016). Competencies in the curriculum of Ontario (Canada)
- OECD. (2019). Future of education and skills 2030. OECD Learning Compass 2030 a series of concept notes/https://www.oecd.org/education/2030-project/contact/OECD_Learning_Compass_2030_Concept_Note_Series.pdf .
- Бусад улс орнуудын сургалтын хөтөлбөр, хүрээ



Даалгавар 2. Сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээг гаргах

Өөрийн орны нөхцөл байдалд тохирсон сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээний агуулгын хүснэгт эсвэл зураглалыг зохионо. Ингэхдээ тойм хэсэгт бүрэлдэхүүн хэсэг бүрийн жинг бүхэлд нь харьцуулсан жинг (хувиар) заана.



Уншиж судлах материал:

- IBE-UNESCO. (2017). Developing and Implementing Curriculum Frameworks/ Training Tools for Curriculum Development. Published in Geneva. IBE-UNESCO C.P. 199. 1211 Geneva 20. Switzerland/<http://www.ibe.unesco.org/>
- Ministry of Education and Employment. (2012). A National Curriculum Framework for All. Design & Print: Salesian Press – Malta.
<https://education.gov.mt/en/Documents/A%20National%20Curriculum%20Framework%20for%20All%20-%202012.pdf>

- БХ. (2018). Боловсролын хөгжил, судалгаа, арга зүй, УБ.
- Бусад холбогдох материал



Бүтээгдэхүүн

1. Сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээний бүрэлдэхүүн, түүний зураглал, тайлбарын хамт

Үйл ажиллагаа 2. Суралцагчдын хүрэх үр дүн болон эзэмшүүлэх үнэт зүйлс



Зорилго.

Боловсролын зорилтоо хэрхэн тунхаглах янз бүрийн арга замын талаарх ойлголтыг тодруулахад оршино.

Суралцагчдын хүрэх үр дүн гэдгийн дор суралцагчид юу мэдэж, мэдлэг, чадвараа хэрхэн хэрэглэж чадахыг болон эзэмшүүлэх үнэт зүйлс, хандлага төлөвшлийг ойлгоно.

Одоо хэрэгжиж буй сургалтын хөтөлбөрүүдийн зорилго, зорилтыг ерөнхий болон тусгай чадвараар, агуулгыг бүлэг, бүлгээр эзэмших суралцахуйн зорилтоор, арга зүйг суралцагч төвтэй стратегиэр, үнэлгээг үнэлгээний зорилт, шалгуур, жингээр тодорхойлж өгсөн байгаа.



Даалгавар 1. Суралцагчдын эзэмших үнэт зүйлсийг тодорхойлох

Үнэт зүйл нь үнэлэмжээр шүүгдсэн сайн, сайхан, ашигтай, буян, шударга, үнэн зэрэг эерэгээр үнэлэгдсэн зүйл юм. Үнэт зүйл нь үзэл бодол, итгэл үнэмшилд тогтвортой орших оюун санааны хүч юм. Үнэт зүйл нь юуг чухалчилж, хүсч буйн талаарх бат итгэл үнэмшлийг илэрхийлнэ. ЭЗХАХБ-аас Боловсролын ирээдүйн чиг хандлагын хүрээг тодорхойлсон “Сургалтын Луужин 2030” баримт бичигт “үнэт зүйл”-ийг дэлхий нийт мөн улс орон, орон нутаг өөрсдийн ялгаатай байдалд нийцүүлэн хэрэглэж болохуйцаар дараах дөрвөн ангилалаар авч үзсэн байна. Үүнд: тухайн хүний хувьд хэн болох, утга учиртай амьдралыг хэрхэн тодорхойлж, жолоодох, зорилгодоо хэрхэн хүрэхтэй холбоотой хувь хүний (Personal), хүмүүс хоорондын харилцааны чанарт нөлөөлдөг зарчим, итгэл үнэмшлийг агуулдаг харилцааны (Social), нийгмийн дэг журам, байгууллагын амьдралыг хамарсан нийтлэг зарчим, удирдамж бүхий соёл, нийгмийн тэргүүлэх чиглэлийг тодорхойлдог нийгмийн (Societal), үндэстэн болон соёлын хүрээнд нийтлэг байдлаар тодорхойлогддог, нийт хүн төрөлхтөний сайн сайхан байдалд хамаатай хүмүүний (Human) үнэт зүйлсийг тодорхойлжээ. Шинэ зуунд улс орнууд үнэт зүйлс дээр суурилсан боловсролыг хөгжүүлэхэд анхаарч байна. Зарим улс орнуудын сургалтын хөтөлбөрт тусгасан үнэт зүйлийн жишээг товч танилцуулья.

Сингапурын сургалтын хөтөлбөрт хүндэтгэл, хариуцлага, шударга, халамж, уян хатан, эв найрамдал зэргийг 21 дүгээр зууны цогц чадамжийн цөм үнэт зүйлсээр нэрлэсэн байна

Малдив улсын үндэсний сургалтын хөтөлбөрт нийгэмшлийн үнэт зүйлсийг хувь хүн өөртөө бий болгох, гэр бүл, бусдаас олж авах, орон нутаг болоод даяаршсан нийгмээс олж авах, хүрээлэн буй орчноос олж авах үнэт зүйлс гэж дөрөв ангилан авч үзжээ (Natoinal institute of education (maldives). 2017).

“Португалийн 2017 оны сургалтын хөтөлбөр нь 12 жилийн эцэс гэхэд бүх суралцагчдын хөгжүүлэх ёстой зарчим, алсын хараа, үнэт зүйл, цогц чадамжийн чиглэлээр бүтэцлэгдсэн байна. Үзэл баримтлалын хүрээнд тусгагдсан үнэт зүйлс нь суралцагчдыг суралцагч бүрийг өвөрмөц хүн гэж үзэх олон талт байдал, олон талт байдлыг бий болгодог гэсэн хүмүүнлэгт суурилсан гүн ухааныг бүхэлд нь тусгасан болно.

Шведэд боловсролын тогтолцоо нь суралцагчдад мэдлэг, үнэт зүйл, бүх ард түмний насан туршийн боловсролыг сурталчилдаг. Энэ нь хүний эрх, ардчиллын үнэт зүйлс, хүн бүрийн дотоод үнэ цэнийг хөгжүүлэх, хүндэтгэх зорилготой.

Хонг Конг (БНХАУ) суралцагчдыг үндэсний болон дэлхийн өвөрмөц онцлогтой, эерэг үнэт зүйл, хандлагыг эрхэмлэдэг, олон ургальч үзлийг хүндэтгэсэн, өргөн, бат бөх мэдлэгтэй, мэдээлэлтэй, хариуцлагатай иргэн болгон төлөвшүүлэх зорилготой. Боловсролын тогтолцоонд мэдлэг, ур чадвар, хандлага, үнэт зүйлсийг багтаах замаар хүний хөгжилд цогц хандлагыг төлөвшүүлэхийг зорьсон.

Казахстан улс боловсролын тогтолцооны үнэ цэнийг хөгжүүлэхийн тулд хүндлэл, хамтын ажиллагаа, нээлттэй байдал, эх оронч үзэл, иргэний хариуцлага, хүч (hard)-тэй ажил хөдөлмөрийн ёс суртахуун болон бүтээлч байдал, насан туршийн үнэт зүйлс суралцахуй зэрэг цөм үнэт зүйлсийг сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээний загварын төвд нь илэрхийлсэн байна.

Эх сурвалж: OECD. 2019. National or regional curriculum frameworks and visualisations annex

Монголын нийгэм, монголчуудын өнөөгийн тулгамдсан асуудал нь үнэт зүйлд суурилсан боловсролыг олгох хэрэгцээ чухал болохыг харуулж байна. Нийгэмд өдөр өдрөөр бидний үнэт зүйлс устан алга болж, залуучууд технологийн шинэ дэвшил, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр дамжуулж буй их мэдээллийн үеэрт автаж төөрөгдөлд орж, нийгэмд ялгарал үүсэж байна. Сайн зан чанар, өөртөө итгэх итгэл болон үнэт зүйлсийг суулгавал иргэд нийгэмд чухал байр суурьтай болоход туслана.

Манай орны хувьд суралцагчдад эзэмшүүлэх үнэт зүйлийн талаар судлаач О.Пүрэв (2019) өгүүлэлдээ “Монгол хүний суралцах үнэт зүйлийн ерөнхий тогтолцоо”-г *бие махбод, оюун ухаан, танин мэдэхүй, сэтгэхүй, сэтгэлгээ, сэтгэл, нийгэмшил* гэж 4 ангилан тус бүрт харгалзах үнэт зүйлсийг нэрлэсэн байна. БХ-ийн “Хорин нэгдүгээр зууны монгол суралцагчийн цогц чадамжийг боловсролын түвшнээр тогтоох нь” төслийн баг монгол суралцагчийн үнэт зүйлсийг үнэлэмж талаас нь тодорхойлсон. Эдгээр судалгаанаас өөр суралцагчийн үнэт зүйлсийг судалсан судалгааны үр дүн хараахан гараагүй байна.

Хувь хүний үнэт зүйлс (Монгол суралцагчийн)	Нийгмийн үнэт зүйлс (Дэлхийн иргэний)
Хариуцлага	Шударга ёс (justice)
Ёс суртахуун	Тэгш байдал (equality)
Шударга зан	Нэр төр (dignity)
Жудаг	Хүндэтгэл (respect)
Өөртөө итгэх итгэл	Эрх чөлөө (freedom)
Бие даах	Эв нэгдэл (solidarity)
Хайр энэрэл	Энх тайван, аюулгүй байдал (peace and security)
Шаргуу хичээнгүй	Тогтвортой хөгжил (sustainable development)
Хүлээцтэй	Ардчилал (democracy)
Тусч, хамтач	Соёлын олон талт байдал (cultural diversity)
Эв эе	Хүний эрх (human rights)



Уншиж судлах материал:

- Haste, H. Attitudes and Values and the OECD Learning Framework 2030: (2018). A critical review of definitions, concepts and data. OECD. <https://www.oecd.org/education/2030-project/contact/DraftPaperssupportingtheOECDLearningFramework2030.pdf>.
- БХ. (2020). Суралцагчийн цогц чадамжийг тодорхойлох, хэрэгжүүлэх арга зүй. гарын авлага. УБ., 31-33 тал
- БХ. (2021). Үнэт зүйл, үнэт зүйлсэд суурилсан боловсрол/Хорин нэгдүгээр зууны монгол суралцагчийн цогц чадамжийг боловсролын түвшнээр тогтоох нь” төслийн тайлан.
- Пүрэв О., (2019). Боловсролын хүн судлал хийгээд монгол хүний суралцах үнэт зүйлийн судалгаа. БХ., ЭШ-ий бичиг. №24
- Долгорсүрэн, Ж. (2019). Монголчуудын үнэт зүйлсэд нөлөөлж буй хүчин зүйл. Монгол соёл урлаг судлал. Боть XXXI. 32-47 тал
- OECD (2018), “Learning Framework for 2030: The future of education and skills”, In Education 2030—The Future We Want. Organisation for Economic Cooperation and Development Indicators, Paris [https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf) accessed 07 Dec 2018
- OECD. (2018). Attitudes and values for 2030. OECD. Future of Education and Skills 2030. Conceptual learning framework. Pdf
- OECD. (2019). National or regional curriculum frameworks and visualisations annex/ https://www.oecd.org/education/2030-project/curriculum-analysis/National_or_regional_curriculum_frameworks_and_visualisations.pdf
- Naitonal institute of education Maldives. (2017). The national curriculum framework
- Ministry of Education (singapore). (2012). National curriculum framework.
- Даалгавар 1-т өгсөн ашиглах баримт, материал
- Бусад холбогдох материал



Даалгавар 2. Суралцагчид сурсан мэдлэг, чадвар, хандлагаа хэрхэн хэрэглэж чадахыг тодорхойлох

Орчин үед сургалтын үр дүнд анхаарлаа хандуулах нь улам бүр нэмэгдсээр байна. Хэд хэдэн хандлага байна. Үүнд:

- *Агуулгад суурилсан арга барилд суралцах хандлага.* Энэхүү сонгодог арга нь боловсруулах сэдвүүдийн дараалалд суурилдаг. Сургалтын үйл явц нь шугаман шат дамжлагаар хөгжиж, агуулгын заасан дараалалтай холбоотой байдаг. Агуулга хүргэх нь түүний нарийн төвөгтэй байдал аажмаар нэмэгдэж, дараагийн алхам руу шилжихийн өмнө урьдчилсан мэдлэгийг олж авдаг.
- *Сургалтын зорилгод суурилсан хандлага.* Зорилгот суурилсан сургалтын хөтөлбөрийн дагуу суралцах нь суралцагчдын зан үйлийн өөрчлөлт гэж ойлгогддог тул зан үйлийн зорилгыг онцолж өгдөг. Сурган хүмүүжүүлэх зорилгыг ихэвчлэн танилцуулж, зорилтууд болон холбогдох зан үйлийн жишээг багтаасан ангилал зүйг агуулсан сургалтын ангилалд ангилдаг. Бидний сайн мэддэг систем бол Блумын Боловсролын Зорилгын Таксономи (Bloom, B. S., et al. 1956). бөгөөд зорилтуудыг салбар, ялангуяа танин мэдэхүйн болон нөлөөллийн хүрээнд ангилсан. Бусад нь хожим нь сэтгэцийн хөдөлгөөний домэйн зэрэг илүү олон хэмжигдэхүүнүүдийг нэмсэн. Сүүлийн үед

Андерсон (Anderson, L. and Krathwohl, D. A. 2001.) болон бусад хүмүүс Bloom's Тахоному-ийн ажлыг шинэчилсэн бөгөөд нөлөөлсөн хэвээр байна. Энэхүү аргын давуу тал нь суралцагч болон түүний үйл ажиллагаанд төвлөрч, агуулгын хувьд боловсруулсан хамрах хүрээний талаар тодорхой ойлголт өгч, үнэлгээний шалгуурыг илүү сайн тодорхойлоход тусалдаг. Шүүмжлэгчид зорилгод суурилсан сургалтын хөтөлбөр нь суралцагчдын хоорондын ялгааг үл тоомсорлож, ачаалал ихтэй, механик шинж чанартай байсан гэж шүүмжилдэг. Хэрэв зорилгын жагсаалт хэтэрхий богино эсвэл хэтэрхий урт жагсаалт байвал ашиггүй, сургалтын хөтөлбөр нь тодорхойгүй мэт санагдана. Мөн байгалийн шинжлэх ухаан, математик зэрэг тодорхой сэдвүүдэд тохиромжтой байж болох ч үнэ цэнэ, амтыг бие даасан, хувийн дүгнэлт шаарддаг бусад салбарт зорилго нь хязгаарлагдмал хэрэглээтэй байдаг гэсэн маргаан бий.

- *Цогц чадамжид суурилсан хандлага.* Боловсролын чанар, ач холбогдлын талаар өсөн нэмэгдэж буй асуудал бэрхшээл, зарим талаараа боловсролын зорилгыг нийгмийн өргөн хэрэгцээнд нийцүүлэх хэрэгцээ шаардлагаас үүдэн ур чадвар нь боловсролын яриа, практикийн чухал бүрэлдэхүүн хэсэг болж байна. Цогц чадамжид суурилсан сургалтын хөтөлбөр нь субъектэд суурилсан арга барилаас зайлсхийж, хөндлөн сэдвүүдийг судлах эсвэл хэд хэдэн чиглэлээр илүү бодит хувилбаруудыг санал болгох замаар сургалтын талбаруудын огтлолцлыг онцолж өгдөг.

Хорин нэгдүгээр зууны ур чадвар, цогц чадамжид суурилсан сургалтын хөтөлбөрийг сонгох тохиолдолд хүн ам цөөнтэй манай орны хувьд академик ба прагматик талын тэнцвэрийг зохистой тогтоох шаардлагатай болдог.



Уншиж судлах материал:

- Эрдэнэхүү. Н. (2017). Нийлмэл сургалтын хөтөлбөр, хичээлийн хөтөлбөр боловсруулах арга зүйн зөвлөмж. УБ.,
- БХ. (2020), Суралцагчийн цогц чадамжийг тодорхойлох, хэрэгжүүлэх арга зүй. УБ., 7-26 тал
- UNESCO. Cynthia Luna Scott. (2015). The futures of learning 2: What kind of learning for the 21ST century? Education research and foresight. Paris. [ERF Working Papers Series, No. 14].
- БХ. (2021). Хэлний суурь цогц чадамж/БХ., “Хорин нэгдүгээр зууны монгол суралцагчийн цогц чадамжийг боловсролын түвшнээр тогтоох нь”. БСУЯ-ны захиалгат төслийн тайлан
- Bloom, B. S., et al. (1956). Taxonomy of educational objectives: the classification of educational goals; Handbook I: Cognitive domain. New York, Longmans
- Anderson, L. and Krathwohl, D. A. (2001). Taxonomy for learning, teaching and assessing: a revision of Bloom's taxonomy of educational objectives. New York, Longman, Green.
- БХ. (2021). Суралцагчийн цогц чадамжийг тодорхойлох, хэрэгжүүлэх арга зүй, Гоо дизайн ХХК. УБ.,
- UNESCO. (2013). Transversal competencies in education policy& practice, (phase I). Bangkok Office, (ERI-Net Asia-Pacific Education Research Institutes Network).

- UNESCO. (2015). Sustainable Development Goal 4 and its targets, <https://en.unesco.org/node/265600>
- UNESCO. (2015), Rethinking Education: Towards a global common good?, printed by UNESCO in France
- ЮНЕСКО. (2017). Боловсролын тухай дахин эрэгцүүлэн бодох нь: Боловсрол бүх нийтийн баялаг уу?, ШУТИС, олон улсын боловсрол судлалын төв, УБ.
- P21 Our History, (2016). Partnership for 21st Century Skills (P21). https://en.wikipedia.org/wiki/21st_century_skills
- OECD (2018). “Learning Framework for 2030: The future of education and skills”, In Education 2030—The Future We Want. Organisation for Economic Cooperation and Development Indicators, Paris
[https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf)
accessed 07 Dec 2018
- ЮНЕСКО-оос гаргасан холбогдох удирдамжууд
- Сургалтын хөтөлбөрийн онол, арга зүйн холбогдох материалууд



Бүтээгдэхүүн

2. Суралцагчдад эзэмшүүлэх үнэт зүйл эсвэл үнэлэмжийн тодорхойлолт, жагсаалт
3. Суралцагчийн эзэмших шинэ зууны цогц чадамж эсвэл ур чадварын жагсаалт, тодорхойлолт

Үйл ажиллагаа 3. Сургалтын чиглэл, цагийн хуваарилалт



Зорилго.

Энэхүү үйл ажиллагаа, түүний даалгаврууд нь мэдлэгийн хүрээг сонгох, ангилах, тэдгээрт тулгарч буй асуудал, бэрхшээлийг судлахын зэрэгцээ тухайн салбар тус бүрийг судлагдахууны цаг хугацаанд нь тодорхой жингээр хуваарилахад оршино.

Ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтын хөтөлбөрийн үндэс болох судлагдахуунуудын “бэлгэдлийн статус” нь хүнд суртал, оновчтой биш анги танхимаар олон тооны хичээл судалдаг хуваарилалттай байдаг нь шинэ зууны хөтөлбөрийг боловсруулахад тулгарч буй нэг бэрхшээл юм. Уламжлалт хичээлээр суралцагчид тэр бүр оновчтой үр дүнд хүрч чаддаггүй, эсвэл түүндээ хүрэх сонирхолгүй байдгийг залруулах нэг арга зам нь орчин үеийн мэдлэгийн шинэ хослолуудыг ашиглах байж болох юм. Жишээлбэл, МХХТ-т суурилсан хичээл, сэдвийн хувьд бүтэцлэгдээгүй иргэний мэтгэлцээн, зуслан ба байгаль дахь амьдрал, олон нийтийн төсөл, бизнес эрхлэх боловсрол гэх мэт. Зарим улс орнууд энх тайвны боловсрол, хэвлэл мэдээллийн боловсрол, эрүүл мэндийн боловсрол, байгаль орчны боловсрол зэрэг судлагдахууны “нийтлэг зарчмуудыг” тодорхойлох замаар илүү өргөн хүрээтэй, цогц сургалтын талбарт нэгтгэхийг оролдсон байна.

Шинжлэх ухааны судлагдахуун нь янз бүрийн салбарыг хамардаг тул одоо байгаа сургуулийн хичээлүүд дээр зөвхөн агуулгыг нэмэх нь ашиггүй болно.

Сургалтын хөтөлбөрийн судлагдахууны хуваарилалтын асуудалд тухайн үндэстний үнэлэмж, нийгмийн уламжлал, улс төрийн хүчин, эрдэм судлалын ажлын зарим үр дүн, багш

нарын ажлын байрны аюулгүй байдал (зарим судлагдахууны багш цомхотгох, зарим нь хүрэлцэхгүй болох г.м.) зэрэг хүчин зүйлс сөрөг нөлөөлж болзошгүй байдаг.



Даалгавар 1. Сургалтын төлөвлөгөө, судлагдахууныг тодорхойлох

Шинэ зууны цогц чадамж/ур чадварыг судлаачид “хатуу” (hard skills), “зөөлөн” (soft skills)-ууд гэж ангилах нь түгээмэл байна. “Зөөлөн ур чадвар” гэдэг нь ёс суртахуун, харилцаа, хамтын ажиллагаа зэрэг тухайн ажлын байрны мэдлэг, чадварт үл хамаарах хүнийг хүн болгодог хандлага, харилцааны зан чанар юм.

Энэхүү даалгавар нь суралцагчдад үнэт зүйл, мэдлэг чадвар, хандлагыг ямар сургалтын төлөвлөгөө, ямар судлагдахуунаар эзэмшүүлэх тухай асуудал юм. Өөрөөр хэлбэл боловсрол олгох сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал, хөтөлбөрийн өөрчлөлтийн чиглэл, сургалтын хөтөдлбөрийн хүрээ зэрэг өнөө хүртэл сонгосон шийдлүүддээ үндэслэн судлах агуулгыг сонгох, категорчлах, нэрлэх тухай юм.

Өнөө цагт тодорхой шинжлэх ухаанд суурилсан судлагдахуун төвтэй сургалтын төлөвлөгөөнөөс судлагдахууны интеграци болон суралцагчийн бүтээлч үйл ажиллагаа төвтэй сургалтын төлөвлөгөөнд шилжих хэрэгцээ бий болж байна. Улс орнууд үндсэн судлагдахуун, суралцах үйл ажиллагаанаас гадна шинэ зууны болон цаг үеийн тулгамдсан асуудал, глобал сэдвийн судалгаа шинжилгээний агуулгыг сургалтын төлөвлөгөөнд тусгах хандлагатай болж байна. шинэ зууны цогц чадамж/ур чадварт суурилсан сургалтын хөтөлбөр нь уламжлалт хичээлүүдийн академик агуулгаас илүүтэйгээр суралцах, судлах үйл явцын цогц үр дүнд төвлөрөх хандлагатай байна. Энэ нь суралцагчдын өдөр тутмын амьдралд тохиолдож болох нөхцөл байдалд ашиглагдах мэдлэг, чадвар, хандлагыг эзэмшихүйц байдлаар сургалтын үйл ажиллагаа, орчныг сонгоно гэсэн үг. Ийм сургалтын хөтөлбөр нь суралцагч төвтэй байх бөгөөд нийгмийн болон хувь хүний өөрчлөгдөж буй эрэлт хэрэгцээнд суурилан сонгоно. Жишээгээр Модуль 1-ийн “Сургалтын төлөвлөгөөний талаар баримтлах чиглэлийг тодорхойлох” даалгавар 1-д өгсөн жишээг үзнэ үү.



Уншиж судлах материал:

- Одоо хэрэгжиж буй сургалтын төлөвлөгөө, ЕБ-ын боловсролын түвшин бүрийн судлагдахуун
- Модуль 1-ийн бүтээгдэхүүнүүд
- World Data on Education. (2013). Geneva, Switzerland, UNESCO International Bureau of Education. <http://www.ibe.unesco.org/en/services/online-materials/world-data-on-education.html> (Accessed 13 September 2013)
- Ministry of Education and Employment. (2012). A National Curriculum Framework for All. Design & Print: Salesian Press – Malta.
- <https://education.gov.mt/en/Documents/A%20National%20Curriculum%20Framework%20for%20All%20-%202012.pdf>
- Сонгосон орнуудын холбогдолтой баримтын жишээ, кейс, контекст



Бүтээгдэхүүн

4. Судлагдахууны ай, категорчлал, судлагдахууны нэр, судлагдахууны талаар баримтлах санал



Даалгавар 2. Судлагдахууны цагийг хуваарилах

Өөрийн орны одоо хэрэгжиж буй сургалтын төлөвлөгөөн дэх цагийн хуваарилалтыг улс орнуудын 2014 оноос хойш шинэчилэгдсэн сургалтын төлөвлөгөө, түүн дэх судлагдахууны цагийн хуваариалалттай харьцуулан судална.

Цагийн хуваарь нь захиргааны чухал хэрэгсэл юм. Цагийн хуваарийг үндэсний сургалтын хөтөлбөрийг суурь болгон ашигладаг боловч сургуулийн сургалтын үйл ажиллагаа, онцлогт нөлөөлдөг.

- Сургалтын хөтөлбөр дахь судлагдахууны тоо. Энэ нь цагийн хуваарьт нөлөөлдөг тул илүү олон хичээлтэй сургуулиуд хичээл тус бүрийн хувьд богино хугацаатай байх эсвэл нийгмийн дугуйлан, тоглоом, спорт, хөгжим, бүжиг зэрэг адил чухал үйл ажиллагаануудыг хасах болдог.
- Судлагдахууныг заах цаг хугацааны талаарх албан ёсны бодлого. Судлагдахуун бүрд заах, сурах үйл ажиллагааг дуусгахад шаардагдах багш, суралцагчтай харилцах цагийг санал болгодог гэсэн хэдий ч зарим тохиолдолд сургуульд суурилсан шийдвэр гаргахад уян хатан байдлыг зөвшөөрдөг.



Уншиж судлах материал:

- Ministry of Education and Employment. (2012). A National Curriculum Framework for All. Design & Print: Salesian Press – Malta.
<https://education.gov.mt/en/Documents/A%20National%20Curriculum%20Framework%20for%20All%20-%202012.pdf>
- 2014 оноос хойш сургалтын хөтөлбөрөө шинэчилсэн улс орнуудын кейс, контекст сонгох



Бүтээгдэхүүн

5. Бага, суурь, дунд боловсролын сургуулийн одоогийн цагийн хуваарилалтыг харуулсан график, давуу ба сул талууд, өөрчлөх санал
6. Бага, суурь, дунд боловсролын сургуулийн ирээдүйн цагийн хуваарилалтыг харуулсан график эсвэл диаграмм

Үйл ажиллагаа 4. Сургалтын хөтөлбөрийг интеграцчлах хандлага



Зорилго.

Энэхүү үйл ажиллагаа болон санал болгож буй даалгаврууд нь илүү нэгдмэл сургалтад хүрэхийн тулд агуулгыг сонгох, бүтэцжүүлэх арга барилыг судлахад оршино



Шинэ зууны суралцахуйг цогц байдлаар явагддаг гэсэн алсын хараа, үзэл санаа гүнзгийрч, суралцагчийн насан туршийн суралцахуйн эрэлт хэрэгцээ нь сургалтын хөтөлбөрийг нэгтгэх боломж, тухайн судлагдахууны статус эсвэл судлах цагийг багасгахыг дэмжиж байгаа боловч олон бэрхшээл тулгарах, амархан шийдэх хялбар биш ажил юм. Шинэ зуунд уламжлалт хичээлүүд суралцахад тохиромжтой эсэх талаар улс орнууд судалж байгаа ч нэгдсэн онол, үзэл баримтлал тогтоогүй байна. Зарим тохиолдолд ангилсан мэдлэгээс (уламжлалт хичээлүүд) салж, нэгдсэн мэдлэг (илүү өргөн хүрээтэй сургалтын талбар) руу ахисан сургалтын хөтөлбөр боловсруулах чиг хандлага бий болж байна. Ийм сургалт нь суралцагчдад олон салбар дахь чухал агуулгыг үзэх боломжийг олгодог; нэг талбарт сурсан агуулгыг өөр салбарт ашиглах, эсвэл нэг чиглэлээр боловсруулсан ур чадварыг нөгөө талбарт мэдээлэл боловсруулахад ашиглах боломж олгодог. Улс орнуудын үндэсний болон сургуулийн сургалтын хөтөлбөрт интеграцчлах олон аргуудыг хэрэгжүүлж байна. Тухайлбал, холбогдох үнэт зүйлсээр дамжуулан (энх тайван, иргэншил, хүний эрх, эрүүл мэнд г.м.); тодорхой ай, сэдвийн хүрээнд (шинжлэх ухаан, технологийг); нийгмийн зайлшгүй шаардлагаар (сургуулийн эрүүл мэнд, ХДХВ/ДОХ-оос урьдчилан сэргийлэх г.м.); холбогдсон сэдвүүдээр дамжуулан нэгтгэх (тогтвортой хөгжлийн боловсрол г.м.); холбогдох үр дүнгээр дамжуулан интеграцчлах арга замуудыг хэрэгжүүлж байна.



Даалгавар 1. Сургалтын хөтөлбөрийн интеграцчлалыг хэрэгжүүлэх нийтлэг арга замуудыг тогтоох

А. Улс орнуудын Сургалтын хөтөлбөрийн интеграцчлалыг хэрэгжүүлсэн арга замуудыг судлах

Улс орнуудын одоо хэрэгжиж буй сургалтын хөтөлбөрт хэрэгжүүлсэн интеграцчлах арга замууд, энэхүү асуудлыг шийдвэрлэсэн туршлага, кейс зэргийг судалж хэрэгжүүлсэн арга замуудыг нэрлэн жагсаана. Дижитал эринд төлөвшүүлэх сургалтын төлөвлөгөө, хөтөлбөр нь судлагдахуун хоорондын интеграцийг шинэлэг байдлаар шийдэх хэрэгцээг бий болгож байна. Энэхүү хэрэгцээг улс орнууд боловсролын түвшин бүрт судлагдахуунуудын интеграц ба дифференциацийг янз бүрээр төлөвлөж хэрэгжүүлж байна.

Б. Манай орны нөхцөл байдалд энэ талаар баримталж ирсэн арга замууд, тэдгээрийн ололт, дутагдал, сургамжийг эргэцүүлэн дүгнэх. Гол нь интеграцчлалын талаар тулгамдаж буй асуудлуудыг илрүүлнэ.

Бидэнд энэ талын туршлага арвин байгаа. Жишээлбэл, нэгдмэл байгалийн ухааны хичээлийг сургалтын хөтөлбөрт хэд хэдэн аргаар тусган хэрэгжүүлж байсан.

В. Өөрийн орны нөхцөлд хэрэгжүүлэх интеграци хийх нийтлэг арга замуудыг сонгох

Даалгавар 1-ээс улс орнуудын сургалтын хөтөлбөрт хэрэгжүүлсэн интеграци хийсэн арга замуудын жагсаалт, жишээ гарсан билээ. Энэ даалгавраар өөрийн орны нөхцөлд тохирсон интеграци хийх нийтлэг арга замуудыг сонгож, ийнхүү сонгосон шалтгааныг тайлбарлан жишээн дээр харуулна. Мөн сургалтын хөтөлбөрийг интеграцчлах өөр арга замыг санал болгох боломжтой.



Уншиж судлах материал:

- Улс орны сургалтын хөтөлбөр дэх интеграцийн туршлага, кейс, контекст
- Halstead, J.M. (1996): Values and Values Education in Schools, in: J.M. HALSTEAD & M.J. TAYLOR (Eds) Values in Education and Education in Values (London, Falmer Press)/ <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED393218.pdf>
- Unit 3. value integration/ <https://egyankosh.ac.in/bitstream/123456789/8918/1/Unit-3.pdf>
- ЮНЕСКО. (2012). Бүх хүүхэд, залуучуудад зориулсан чухал суралцах чиглэл (7 чиглэл)
- БХ. (2020). Судлагдахууны интеграци хийх арга/Суралцагчийн цогц чадамжийг тодорхойлох, хэрэгжүүлэх арга зүй. гарын авлага. “Гоо дизайн” ХХК. УБ., 40-44 тал



Бүтээгдэхүүн

7. Манай орны сургалтын хөтөлбөрт интеграцлах аргын талаар тулгамдаж буй асуудлуудын жагсаалт, шалтгаан



Даалгавар 2. Судлагдахууны интеграцлах арга замыг тодорхойлох

А. Судлагдахууны мужид интеграцлах шинжлэх ухаан, технологи, хэл, уран зохиол гэх мэт. Хүн төрөлхтөний өмнө тулгамдаж буй энэ цагийн боловсролын асуудал нь шинэ зуунд суралцагчдын эзэмших боловсрол, сурах арга барилыг дахин нягталж үзэхийг шаардаж байна. Нэг талаас аж үйлдвэрийн IV хувьсгал, хиймэл оюун ухааны хөгжил нь олон төрлийн мэргэжлийг алга болгож улмаар ажил мэргэжил гэх ойлголтыг өөрчлөхийн зэрэгцээ хүмүүсийн өдөр тутмын амьдралын хэв маягийг өөрчилж, бүтээмжийг их хэмжээгээр нэмэгдүүлж байгаа, нөгөө талаас мэдлэг, чадварын хадгалагдах болон хэрэглэгдэх хугацаа улам бүр богино болж, хувь хүнээс хандлага, зан чанар, сэтгэл хөдлөл, сэдэл зэрэг олон зүйлийг цогцоор нь шаардах болсон орчин үеийн нийгэмд зориулсан шинжлэх ухааны болон бусад төрлийн боловсролыг шийдэхэд олон асуудал, эргэлзээ тулгарч байна.

Б. Судлагдахуун хооронд интеграцлах арга. Энэ нь олон талт судлагдахууны хандлагыг хэрэгжүүлэх тухай асуудал юм. Тухайн судлагдахууны хичээл нь аливаа асуудлыг шийдвэрлэхэд бусад судлагдахууныг хамруулж, оролцогчид мэдлэг солилцож, үр дүнг харьцуулдаг боловч үр дүн нь тухайн нэг судлагдахууны хүрээнд л ялгаатай онцлог байдлаа хадгалж үлддэг. Олон талт судлагдахууны хандлага (multidisciplinary Approach) нь судлах сэдэв, шийдэх асуудлыг өөр өөр судлагдахууны үүднээс судалдаг сургалтын хөтөлбөрийг нэгтгэх хандлага юм. Энэхүү хандлага, арга нь нэг судлагдахууны хил хязгаараас давсан олон салбарын мэдлэг шаардсан асуудал, нарийн төвөгтэй нөхцөл байдлын шийдэлд хүрэхэд тустай

Мөн транс судлагдахууны асуудал ч гарах боломжтой болно. Транс судлагдахуун нь үйл ажиллагаа нь нийтлэг зорилгод хүрэхийн тулд төрөл бүрийн судлагдахуун/ салбарын оролцогчид хамтран нэгтгэгдсэн шинэ мэдлэгийг бий болгож, бүх судлагдахууныг холбож өгдөг, суралцагчдын эрэлт хэрэгцээ ба бодит амьдралын контекстэд суурилдаг. Байгалийн ба технологийг интеграцлах (жишээ: хими, технологи нэгтгэх), Судлагдахуун хоорондын интеграциар бий болсон STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematic) нь сургалтын

хөтөлбөрт өөр өөр судлагдахууныг тусгах, тэдгээрийн хоорондын залгамж холбоог шийдэх нэг арга зам юм. STEM суралцагчдын цогцоор сэтгэх (set of thinking), эрэгцүүлэн бодох (reasoning), багаар ажиллах (teamwork), шинжлэн судалж мэдэх (investigative), мөн бүтээлч чадварууд (creative skill)-ыг хөгжүүлж улмаар өөрсдийн амьдралын бүхий л хүрээнд хэрэглэх нөхцөлийг бүрдүүлдэг.

Манай орны сургалтын хөтөлбөрт хэл, уран зохиолын судлагдахууны интеграцийн талаар нэгдмэл ойлголтод хүрч шийдэж чадахгүй ирсэн, маргаантай асуудал хэвээр байна.



Уншиж судлах материал:

- Context of STEM Integration in Schools: Views from In-service Science Teachers/ <https://www.ejmste.com/download/context-of-stem-integration-in-schools-views-from-in-service-science-teachers-4780.pdf>
- The Effects of Integrated Science, Technology, and Engineering Education on Elementary Students' Knowledge and Identity Development. December 2014. School Science and Mathematics 114(8)
- Бусад орны сургалтын хөтөлбөр дэх шинжлэх ухаан, технологийн боловсролын интеграцийн туршлага, кейс, контекст
- БХ. (2020). Судлагдахууны интеграци хийх арга/Суралцагчийн цогц чадамжийг тодорхойлох, хэрэгжүүлэх арга зүй. гарын авлага. “Гоо дизайн” ХХК. УБ., 40-44 тал



Бүтээгдэхүүн

8. Сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэхэд хэрэгжүүлэх боломжит интеграцчлах нийтлэг арга зам, жишээ



Даалгавар 3. Нийгмийн холбогдох шаардлагаар интеграцчлах: эрүүл мэнд, иргэний боловсрол гэх мэт

Нийгмийн холбогдох шаардлагаар интеграцчлах арга замыг эрүүл мэнд, иргэний ёс зүйн боловсрол гэх мэтчилэн, мөн глобал сэдвүүдийн интеграцийг шийдэх тухай асуудал юм. Манай сургалтын төлөвлөгөөнд улс төрийн болон бусад хүчин зүйлийн нөлөөгөөр судлагдахууныг нэмэх, хасах тохиолдол цөөнгүй байдаг. Энэ байдлыг халахын тулд боловсролын шинэ үзэл баримтлал, зорилго, зорилтод нийцүүлэн энэ төрлийн интеграцийг ашиглах боломжийг судлах нь чухал юм. үүний тул эхлээд манай орны боловсролын бодлого, сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд нийгмийн холбогдох шаардлагаар интеграцчлах шаардлагатай судлагдахуун, сэдвийн тоймыг гаргана.



Уншиж судлах материал:

- Сургалтын өмнө болон одоо хэрэгжиж буй сургалтын төлөвлөгөө
- UNESCO. (2015). Global Citizenship Education: Topics and learning objectives. Paris
- ЮНЕСКО. (2015). Дэлхийн иргэний боловсрол: Сэдвүүд, суралцахуйн зорилтууд

- Бусад улс орнуудын энэ төрлийн интеграцийг хэрэгжүүлсэн сургалтын төлөвлөгөө, хөтөлбөрүүдийн кейс, контекст сонгох
- Цогц чадамжийг эзэмшүүлэх сургалтын агуулга/Суралцагчийн цогц чадамжийг тодорхойлох, хэрэгжүүлэх арга зүй (гарын авлага). УБ, 2021. 40-44 тал



Бүтээгдэхүүн

9. Судлагдахууны муж болон судлагдахуун хооронд интеграцчлах аргыг хэрэгжүүлэх боломж, тайлбарын хамт



Даалгавар 4. ТХБ-ыг сургалтын хөтөлбөрт интеграцчлах хандлага

ТХЗ 4.7-д 2030 он гэхэд тогтвортой хөгжлийн боловсрол зэргээр дамжуулан тогтвортой хөгжлийн мэдлэг, тогтвортой амьдралын хэв маяг, хүний эрх, жендерийн тэгш байдал, энх тайван болон хүч үл хэрэглэх соёлыг төлөвшүүлэх, дэлхийн иргэн байх, соёлын олон янз байдал болон тогтвортой хөгжилд олон соёлын оруулж буй хувь нэмрийг ойлгуулах, мэдүүлэх замаар тогтвортой хөгжлийг дэмжихэд шаардлагатай мэдлэг, ур чадварыг бүх суралцагчдад олгох гэж заасан билээ. ТХБ нь салбар хоорондын, цогц; үнэт зүйлд суурилах; асуудал шийдвэрлэх, шүүн тунгаах чадварт төвлөрөх; арга зүйн олон арга хэлбэрийг ашиглах; шийдвэр гаргахад оролцоог хангах; улс орны болон орон нутгийн нөхцөл байдалд хамааралтай байх зэрэг шинжийг агуулдаг.

Энэхүү зорилгын хэрэгжилтийг хангахын тулд Модуль 3-ийн 1-4 үйл ажиллагааны даалгавруудын хүрээнд бий болсон үндсэн бүтээгдэхүүнд холбох, шингээн тусгах арга замуудыг авч үзнэ.

Холбогдох судлагдахуун, цөм сэдвүүдээр дамжуулан ТХ, ТХБ-ыг интеграцчлах арга замын талаар олон улсын байгууллага, улс орны туршлага нэлээд хуримтлагдсан байна. Жишээлбэл, ЮНЕСКО-оос 2020 онд зөвлөгөөний хэлэлцүүлэгт зориулан гаргасан “Стандарт тогтоох хэрэгслүүдийг хэрэгжүүлэх нь” сэдэвт материалд “Дэлхий иргэншлийн боловсрол болон тогтвортой хөгжлийн боловсрол” соёлын олон талт байдал ба хүлээн зөвшөөрөх; боловсролд жендерийн тэгш байдлыг хангах; хүний эрхийн боловсрол; энх тайван, үл хүчирхийлэл; уур амьсгалын өөрчлөлтийн боловсрол; хүрээлэн буй орчны тогтвортой байдал; хүн төрөлхтний сайн сайхан байдал, амьд үлдэх; тогтвортой үйлдвэрлэл ба хэрэглээ гэсэн 8 сэдвийн хүрээнд авч үзэж үндсэн ойлголтуудыг тайлбарласан байна. Манай орны хувьд БМДИ (2018), БХ (2021) дээр хэрэгжсэн ТХБ-ын төслийн гарын авлагуудад ТХБ-ыг сургалтын үйл ажиллагаанд интеграцчлах асуудал, шийдлүүдийг жишээн дээр буулган танилцуулсан билээ. Тухайлбал, өгсөн суралцахуй зорилт, сэдвүүд, арга техникүүдээс бүрдсэн 553 индикатор бүхий хоёр матриц бүтээж, бага, дунд боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөрт ТХБ-ын интеграцлагдсан байдлыг илрүүлэх судалгаа хийсэн аргачлалыг холбогдох судлагдахуунаар дамжуулан тогтвортой хөгжлийн боловсролыг интеграцчлах энэхүү даалгаварт санаа авах туршлага болгон ашиглах боломжтойг зөвлөж байна.



Уншиж судлах материал:

- UNESCO. (2015). Global Citizenship Education: Topics and learning objectives. Paris
- UNESCO. (2017). Education for Sustainable Development Goals. Learning Objectives. the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Paris
- UNESCO. (2020). Education for Sustainable Development A roadmap. The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Paris./ <https://www.gcedclearinghouse.org/sites/default/files/resources/200782eng.pdf>
- ЮНЕСКО. (2020). Стандарт тогтоох хэрэгслүүдийг хэрэгжүүлэх нь. 2-р хэсэг: Хүний эрх, суурь эрх чөлөөтэй холбоотой олон улсын ойлголцол, хамтын ажиллагаа, энх тайван болон боловсролын талаарх 1974 оны зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх нь.
- UNESCO. (2021). Reimagining our futures together: A new social contract for education. the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. 7, place de Fontenoy, 75352 Paris 07 SP, France. /<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Reimagining.pdf>
- БМДИ. (2018). ТХБ-ыг ЕБС-ийн сургалт, сургалтыг дэмжих үйл ажиллагаанд интеграцлах арга зүй (багшийн гарын авлага). УБ., “Би си Ай” ХХК
- БХ. (2021). ТХ ба ТХБ-ын интеграц, үр дүн (1972-2020)/Тогтвортой хөгжлийн боловсролыг суралцахуйд интеграцлах бодлого, арга хандлага. Дэлхий нийтийн түвшинд болон монгол улс дахь ТХ ба ТХБ-ын хөгжлийн замнал, өрнөл (хөтөч ном).
- UNESCO. (2010). Education for sustainable development Lens: A policy and Practice Review Tools/<https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=400&nr=922&menu=1515>
- Бусад улс орнуудын холбогдох кейс, контекст.



Бүтээгдэхүүн

10. Сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээг тогтоох, судлагдахууны интеграцлах арга замуудыг тогтооход ТХБ-ын оруулах хувь нэмэр

Үйл ажиллагаа 5. Сургуулийн сургалтын хөтөлбөрийг зохион байгуулах арга зам



Зорилго.

21 дүгээр зууны сургуулийн хөгжлийн чиг хандлага, үндэсний сургалтын хөтөлбөрийг шинэ зууны сургуулийн хөтөлбөрт буулган хэрэгжүүлэх боломжийг тогтооход оршино.



Энэхүү үйл ажиллагаа болон санал болгож буй даалгаврууд нь оролцогчдод санал болгож буй сургалтын тэргүүлэх чиглэлүүдийг хуваалцах, хэрэгжүүлэх арга замыг судлахад тусална. Сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээ нь боловсролын үндэсний зорилтуудыг тусгасан байдаг бол сургалтын хөтөлбөр нь тодорхой мэдлэгийн салбарыг онцолсон үйл ажиллагааны баримт бичиг юм. Сургалтын хөтөлбөрийг үндэсний, орон нутгийн, сургуулийн, курс хичээлийн, нэгж хичээлийн гэсэн олон түвшинд буулган хэрэгжүүлэхүйц байхаар бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг зөв оновчтой тогтоож, тус бүрийнх нь ялгаа, тэдгээрийн хоорондох олон хэмжээст, олон эрэмбэт холбоо хамаарлыг тод томруун тодорхойлж, суралцахуйн, загваруудыг санал болгох шаардлагатай. Сургуулийн

хөтөлбөрийн шийдлийн хэрэгжүүлэлтийг сургалтын менежментийн модулиар боловсруулах тул энэ үйл ажиллагааг зөвхөн сургуулийн хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээг гаргах боломжийг тогтоохоор хязгаарлалаа.



Даалгавар 1. Шинэ зууны сургууль, түүний хөгжлийн чиг хандлагыг судлах

Сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлдэг боловсролын салбарын үндсэн нэгж-сургууль юм. Иймд шинэ зууны сургууль хэрхэн өөрчлөгдөж, хөгжихийг тооцохгүйгээр сургалтын хөтөлбөр шинэчлэн боловсруулах боломжгүй юм. Өрх гэр болон бүс нутгийн нийгэм өөрөө хүүхдийг хүмүүжүүлэх боломж буурч байгаа, өсвөрийн насныханы “олон нийт” гэсэн ойлголт ухамсар багсч буй, сургуулийг удирдлагад тохирох хүн олох, тэднийг бэлдэх өвөгтэй болсон зэрэг олон бэрхшээл тулгарч буй байна. Шинэ зууны сургуулийг хүүхдийн хөгжих орчин, суралцагчдын ажлын газар, оюуны уулзалт, мэтгэлцээний газар, орон нутгийн соёл-гэгээрлийн төв болгохын тулд сургуулийн хараат бус байдлыг нь хангаж өгч, байнгын тусламж дэмжлэг үзүүлэх, захирлуудын хараат бус байдлыг бүрдүүлэх, тэднийг хөгжүүлэх, сургуулийн захирлын ажлын байрыг бусдын хүсдэг ажил болгох, дүрэм журам дээр биш итгэл үнэмшил дээр суурилсан захирал, багш нарын хамтын ажиллагааг бий болгох, хөгжүүлэхийг олон улсын байгууллагын тунхаг бичгүүдэд зөвлөж байна.



Уншиж ашиглах материал

- Ж.Делор ба бусад. (1996). Насан туршдаа суралцахуй
- ЮНЕСКО. (2000). Суралцахуйн 4 тулгуур баганын зарчим
- ЮНЕСКО. (2012). Бүх хүүхэд, залуучуудад зориулсан чухал суралцах чиглэл (7 чиглэл)
- НҮБ. 2012. Рио+20 НҮБ-ын бага хурлаас баталсан “Бидний хүсч буй ирээдүй” баримт бичиг
- ЮНЕСКО. (2015). “Эх дэлхийгээ шинэчилье: 2030 он хүртэлх Тогтвортой Хөгжлийн Хөтөлбөр
- P21 Our History, (2016). Partnership for 21st Century Skills (P21). https://en.wikipedia.org/wiki/21st_century_skills
- IS. (2020). A list of skills for the. 21st century. What We Teach Our Children. international-school.edu.rs. <https://www.international-school.edu.rs/wp-content/uploads/2020/05/21st-Century-Skills-1.pdf>
- Бусад улс орнуудын үндэсний сургалтын хөтөлбөрийг сургуулийн түвшинд буулган хэрэгжүүлж буй кейс, контекст, зөвлөмж



Бүтээгдэхүүн:

11. 21 дүгээр зууны сургуулиудын тулгамдсан асуудал, бэрхшээл, тэдгээрийн шалтгаан



Даалгавар 2. Сургуулийн сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээг тодорхойлох

Сургуулийн хөтөлбөр (school curriculum) нь сургууль эсвэл удирдах байгууллагаас тогтоож сургалтын төлөвлөгөөнд тусгасан тодорхой хичээлүүдээс гадна боловсролыг дэмжих, суралцаж буй нийгмийн хэрэгцээг хангахад чиглэсэн олон төрлийн бие даасан үйл ажиллагааг илэрхийлдэг. 21-р зууны аливаа түвшний сургалтын хөтөлбөр бол “сурах бичигт тулгуурласан, багш төвтэй, цаас, харандаа сургуулийг орхиж” өндөр түвшний сэтгэн бодох чадвар, олон оюун ухаан, технологи болон мультимедиа, 21-р зууны өдөр тутмын амьдрал ахуйн асуудлыг шийдвэрлэхэд хэрэглэх бичиг тэмдэгтийн олон талт чадвар (multi literacy), тэдгээрийн хэрэглэх чадварын үнэлгээ зэргийг багтаах болжээ.

Манай улс сургуулийн хөтөлбөрийг хөгжүүлэх чиглэлээр сүүлийн 20 гаруй жил тодорхой санаачилга, арга хэмжээ хэрэгжүүлж ирсэн боловч суруулийн хөтөлбөр нь шинэ зууны хэрэгцээг хангах, сургуулийн бие даасан байдлыг хөгжүүлэх хэмжээнд биш, харин “үзүүлэх цаас боловсруулах” хэмжээнд байсаар байна. тухайлбал, сургуулийн хөтөлбөрийг амжилттай хэрэгжүүлж буй сургуулийг мөнгөн шагналаар шагнах зэрэг.

БСШУ ба Жайкагийн процесс төслөөр сургуулийн хөтөлбөрийн хөгжүүлэх талаар үйл ажиллагааг дэмжиж тодорхой загварыг санал болгосныг 2018 оноос зуны сургалтуудаар багш нарт хүргэж байгаа. Жишээлбэл, 2019 оны зуны сургалтаар сургуулийн хөтөлбөрийн менежмент, суруулийн менежментийн гэсэн төрийн бодлого, сургалтын хөтөлбөрөөс эхлэн курс, нэгж, ээлжит хичээл хүртэлх залгамж холбоог харуулсан хоёр загварыг танилцуулсан.

Курс хичээлийн хөтөлбөр (course syllabus) сургалтын мөн чанар, философи, дагаж мөрдөх дүрэм, суралцах, үнэлэх үйл ажиллагааны талаар суралцагчидтай харилцан яриа өрнүүлэх, сургалт, хичээлийг зохион байгуулах баримт бичиг. Курс хичээлийн хөтөлбөр нь багш нарт хичээлийн гүнзгийрүүлсэн байдал, суралцагчдын эзэмших ухагдахуун, тэдний хөгжүүлэх ур чадварыг тодорхойлох боломж олгохоос гадна тодорхой ангид заах сэдэв, хэрэгжүүлэх сурган хүмүүжүүлэх үйл ажиллагаа, сургалтын хүлээгдэж буй үр дүн болон холбогдох сургалтын материалыг хэзээ, хаана, хэрхэн нэгтгэх, тэдгээрийг ашиглах арга хэлбэр, үнэлгээг тодорхойлоход багш нарт зориулсан лавлах цэг болдог. Курс хичээлийг нэгж хичээлд хуваах боломж, хувилбарыг судална. Курс хичээлийг нэгжид хуваах, нэгж, ээлжит хичээлийн хөтөлбөрийн бүтэц, элементүүдийг тодорхойлж, хоорондын хамаарлыг сургуулийн хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээнд тусгана. .

Үндэсний сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал, баримт бичигт энэ талаар зөвлөсөн зүйл хангалтгүй байдаг тул гадаадын улс орнуудын туршлагыг судлах нь зүйтэй



Уншиж ашиглах материал

- Шинэчилсэн сургалтын хөтөлбөрийн өмнөх модулийн бүтээгдэхүүн (тодорхой бүлэг агуулга гэх мэт)
- БСШУСЯ. (2019). Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд дэмжлэг үзүүлэх арга зүй. Ерөнхий мэдээллийн ppt.
- БСШУСЯ. Жайка. (2018). МУ-ын ЕБС-ийн сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулах, хэрэгжүүлэх, үнэлэх үйл явцын тайлан. “Би Си Ай” ХХК, УБ

- Kenya certificate of secondary education form iv-chemistry syllabus8 2021/https://www.elimu.net/Secondary/Kenya/KCSE_Student/Chemistry/Form4/Form-four.htm
- Бусад улс орнуудын холбогдох кейс, контекст



Бүтээгдэхүүн:

12. Сургуулийн сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээний зураглал, бүрэлдэхүүний тайлбар (курс, нэгж, ээлжит хичээлийн хөтөлбөрийн тайлбар гэх мэтээр)

МОДУЛЬ 4. СУРАХ БИЧИГ, СУРГАЛТЫН ХЭРЭГЛЭГДЭХҮҮНИЙ БОЛОВСРУУЛАЛТ



Модулийн зорилго

Энэхүү модуль нь сурах бичиг, сургалтын хөтөлбөр боловсруулагчдад сурах бичиг боловсруулах болон бусад сургалтын хэрэглэгдэхүүнтэй холбоотой бодлого, үйл явцын талаарх ойлголтоо нэгтгэх, сурах бичиг боловсруулах өнөөгийн чиг хандлага, үйл явцыг судлахад дэмжлэг үзүүлнэ.

Модульд багтсан үйл ажиллагаанууд нь сурах бичиг, сургалтын хөтөлбөр боловсруулагчдыг дараах чиглэлийн шинжилгээ хийхэд хөтөлнө. Үүнд:

1. Бодлогын менежмент: Сурах бичгийн бодлого боловсруулах ерөнхий хувилбарууд.
2. Цахим сургалтын стратегийн хэрэгжилтийг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх шийдвэр гаргах
3. Сургалтын нэмэлт хэрэглэгдэхүүн боловсруулах, хөгжүүлэх.
4. Орон нутгийн нөхцөл байдалд тохирсон сургалтын материалыг боловсруулахад багш нарын чадавх, нөөц боломжийн талаар хэлэлцэх гэх мэт

Эдгээр үйл ажиллагааны үр дүнд баримт бичгийн багц судалгаа, нэмэлт унших материал агуулсан эх сурвалжийн жагсаалтыг боловсруулна.



Хэрэгжүүлэх хугацаа: Сургалтын хөтөлбөр боловсруулсны дараах 2-3 жилд багтаан сурах бичиг, нэмэлт сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг боловсруулж дуусгана.



Энэ модулийг хэрэгжүүлснээр шинэ сургалтын хөтөлбөрт уялдсан сурах бичиг, нэмэлт сургалтын хэрэглэгдэхүүн боловсруулах (i), МХХТ-д суурилсан цахим сургалтын төлөвлөгөө боловсруулах аргачлал (ii) бэлэн болно.

Бүх улс орны бодлогын гол зорилт бол чанартай суурь боловсролыг тэгш хүртээх явдал юм. Энэхүү парадигмын дагуу бүх суралцагчдад чанартай сургалтын хэрэглэгдэхүүн байх ёстой. Мөн гэр бүлд байдаг цорын ганц ном, суралцагчийн унших гол эх сурвалж болдог.

Боломж, бололцоотой нөхцөлд багш нар сурах бичгээс гадна бусад сургалтын хэрэглэгдэхүүн, нэмэлт нөөцтэй байх ёстой. Интернэт хандалт нь сурах бичгийг нэмэлт

материалаар хангах, сургалтын орчныг өргөжүүлэх асар их боломж олгодог. Эдгээр шинэ материалууд хурдан олдоцтой байгаа хэдий ч сургалтын болон сургалтын нөөцийг үнэлэх, батлах уламжлалт арга барилд бэрхшээл учруулдаг. Уламжлалт сургалтын хэрэглэгдэхүүнтэй ижил аргаар шинэ технологийн төхөөрөмжийг ашиглах хандлага ажиглагдаж байна. Олон улсад багш нар МХХТ-ийг сургалтын хөтөлбөрт оруулах хамгийн үр дүнтэй арга замыг судалж байгаа тул тэдний сургалтын арга барилд нөлөөлсөөр байна. Жишээлбэл, суралцагчид зөвхөн хэвлэмэл сурах бичгүүдэд тулгуурлан суралцахаасаа илүү МХХТ-ээр дамжуулан дэлхийн мэдээллийн санд хандах болсон. Суралцагчид бие даан суралцахын тулд илүү их хариуцлага хүлээх ёстой болж байгаа нь багшийн үүргийг мэдлэг түгээгчээс мэдээллийг бүтээлчээр харж, зохион байгуулахад чиглүүлэгч, дэмжлэг үзүүлэгч болгон өөрчилж байна.

Хүснэгт 4.1. Модуль 4-ийн үйл ажиллагаа ба хэрэгжүүлэх даалгавар

Үйл ажиллагаа	Даалгавар	Бүтээгдэхүүн
1. Сурах бичиг боловсруулалт, нийлүүлэлт, үнэлгээ	Даалгавар 1. Сурах бичгийг хэвлэх, түгээх төлөвлөлт болон олдоц, нөөцийг үр ашигтай ашиглах бодлогын асуудлыг судлах	1. Сурах бичгийг болосруулах, хэвлэх, түгээх, хэрэглэх схем зураг (чанар, хүртээмжтэй байдлыг харгалзсан байх) 2. Оролцогч талуудын үндсэн чиг үүргийг тэмдэглэсэн жагсаалт
	Даалгавар 2. Сурах бичиг боловсруулах менежментийн үндсэн параметруудийг тодорхойлох	3. Шинэ сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх сурах бичиг, сургалтын хэрэглэгдэхүүний жагсаалт 4. Таниулах сургалтын материал
	Даалгавар 3. Сурах бичгийн чанарын үзүүлэлтийг илрүүлэх	5. Сурах бичигт үнэлгээ хийсэн илтгэх хуудас
2. Багшлахуйн болон суралцахуйн үйл ажиллагааг дэмжих сурах бичиг, сургалтын нэмэлт хэрэглэгдэхүүн	Даалгавар 1. Сургалтын хөтөлбөрт нийцүүлэн шинэ сурах бичгийг боловсруулах	6. Сурах бичгийн эхний хувилбар 7. Туршиж сайжруулсан сурах бичгийн хувилбар 8. Эцэслэн боловсруулсан сурах бичгийн хувилбар
	Даалгавар 2. Багш нэмэлт сургалтын хэрэглэгдэхүүн боловсруулах	9. Сургалтын нэмэлт материалуудыг сонгох шалгууруудын боломжит хувилбар 10. Багшлахуйн нэмэлт сургалтын материалын төсөл 11. Хам сэдийн хүрээнд боловсруулсан хичээл
3. Цахим сургалт, цахим ном	Даалгавар 1. Боловсролын онлайн контентын чанарын удирдамж, түүний практикт хэрэгжих боломжийг тогтоох	12. Сургалтын цахим эх сурвалжид шинжилгээ хийсэн хуудас

	Даалгавар 2. Сургуулийн цахим сургалтын төлөвлөгөө боловсруулах	13. МХХТ-д суурилсан хичээлийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх төсөл
--	---	--

Үйл ажиллагаа 1. Сурах бичиг боловсруулалт, нийлүүлэлт, үнэлгээ



Зорилго.

Сурах бичиг нь үнэн зөв, сүүлийн үеийн мэдээллийг агуулсан байх тул нөөцийг үр ашигтай ашиглаж, хамгийн өндөр чанартай бүтээгдэхүүнийг баталгаажуулахын тулд шинэ сурах бичиг гаргахаас өмнө төлөвлөлт, бодлогын олон асуудлыг нарийвчлан судлахад оршино.



Эдгээр асуудлуудыг боловсруулах явцад гарч ирж болох асуудлуудыг хүснэгт 4.2-д харуулсан байгаа.

Хүснэгт 4.2. Сурах бичиг боловсруулахад анхаарах төлөвлөлт, бодлогын асуудал

Удирдлага/менежмент/	Бэлтгэл	Боловсруулалт	Хуваарилалт
Сурах бичиг шаардлагатай хичээлүүдийг сонгох	Боломжтой, тогтвортой санхүүжилтийн эх үүсвэртэй байх	Зохиогч болон хэвлэх үйлдвэрийг нээлттэй өрсөлдөөнт тендер зарлаж, сонгох	Нийтийн болон сургуулийн номын сангуудад дэмжлэг үзүүлэх
Сургалт болон сурах бичигт үндэсний болон үндэсний цөөнхийн хэлийг ашиглах	Олон хэлний соёлтой бол сурах бичиг нь хэлний сонголттой байх	Сурах бичгийг төрөөс хангадаг бол сурах бичиг ба хэлний онцлогтой суралцагчийн тооны харьцааг харгалзан үзэх	Хуваарилалтад нээлттэй өрсөлдөөнт тендер зарлах
Сургалтын хөтөлбөрийг өөрчлөх, шинэчлэх хугацаатай уялдсан байх	Унших, судлах нэмэлт болон бусад сургалтын хэрэглэгдэхүүнтэй байх	Ангийн түвшний сурах бичгийн дизайны тохиромжтой байх	Амьдрал практикт өмнө нь хэрэглэж байсан, эдийн засгийн хэмнэлттэй хуваарилалтын аргуудыг хэрэглэнэ
Сурах бичгийг үнэлэх, батлах	Зохиогч, хэвлэлийн ажилтан, багш нарын мэргэжлийг дээшлүүлэх	Цаасны хэмжээ, өнгө сонголт гэх мэт, хэвлэх, хавтаслах техникийн үзүүлэлтүүдийг баримтлах	Батлагдсан сурах бичгийг цаг тухайд нь тогтмол түгээх тогтолцоотой байх

Эх сурвалж: Askerud, P. (1997).

Сурах бичгийг засварлан сайжруулах нь боловсролын хөтөлбөрийг шинэчлэх үйл явцын нэг хэсэг бөгөөд шинэ, шинэчлэгдсэн агуулга (сургалт), арга зүйг нэвтрүүлэхэд тусалдаг. Тиймээс, (хувийн хэвшлийн хэвлэх үйлдвэр байгаа тохиолдолд) сурах бичгийн шинэчилсэн найруулга хийх цаг хугацааг урьдчилан төлөвлөсөн байна. Энэ нь сурах бичиг

хэвлэн нийтлэгчдэд сургалтын шинэ хөтөлбөрийг дэмжихэд хөрөнгө оруулалт хийх урамшуулал болдог. Гадны донор байгууллагын санхүүжилтээр сурах бичиг боловсруулах тохиолдолд хандивлагчид нь олон улсын өрсөлдөөнт тендер явуулахыг шаардах боломжтой байдаг тул сурах бичгийг хүлээн авагч улсаас мөнгө шилжүүлэх эрсдэлд хүргэж болзошгүйг анхаарах хэрэгтэй.

Сурах бичиг боловсруулах бодлого

Зарим улс орны боловсролын яамд сурах бичиг хэвлэх өөрийн гэсэн нэгжтэй байдаг. Эдгээр нэгж нь орон нутгийн болон хувийн хэвлэн нийтлэгчдээс хэмжээгээрээ бага байж болох ч бүх сурах бичгийг боловсруулах үүрэгтэй байдаг. Ийм стратеги нь сурах бичгийн боловсруулалтад хувийн сонирхлыг татан оролцуулах хангалттай арилжааны зах зээл байхгүй орнуудад зардал багатай, ашигтай байж болох ч энэ нь номын төрөл зүйл дутмаг, чанар муу байж болзошгүй байдалд хүргэж болох юм.

Сурах бичиг боловсруулах бодлогын чиг хандлага нь хувийн хэвшлийн сурах бичиг хэвлэх зах зээлийн тогтолцоо руу шилжиж байгааг харуулж байна. Зарим улс оронд сурах бичиг боловсруулах, хэвлэх, түгээх бүх үүргийг хувийн хэвшлийн байгууллага хүлээдэг бөгөөд ингэхдээ хичээл тус бүрийн сургалтын хөтөлбөрт үндэслэдэг. Ийм нөхцөлд засгийн газар дараах үүрэгтэй байж болно.

- Сургалтын хөтөлбөр, сурах бичиг, бусад сургалтын хэрэглэгдэхүүн боловсруулахад чиглэсэн сургалтын хөтөлбөрийн бодлогоор тодорхой, нарийвчилсан удирдамж бэлтгэнэ. Эдгээр удирдамжийг сурах бичиг боловсруулагчдад таниулна;
- Сурах бичигт бодитой үнэлгээ хийж, баталгаажуулахын тулд чанарын доод стандартыг тогтоож, хяналт-шинжилгээнд ашиглах явдлыг хангах;
- Сурах бичгийн санхүүжилтийн эх үүсвэр, хөрөнгийн хуваарилалт, сургуульд зориулсан сургалтын материал хуваарилах аргыг тодорхой болгоно.

Үүнтэй холбогдуулан боловсролын яамд сурах бичиг болон бусад хэрэглэгдэхүүний чанарыг өндөр түвшинд байлгах, хэвлэх, батлах, түгээх үйл явцыг хэмнэлттэй, цаг алдалгүй явуулахад анхаарах шаардлагатай.



Даалгавар 1. Сурах бичгийг хэвлэх, түгээх төлөвлөлт болон олдоц, нөөцийг үр ашигтай ашиглах бодлогын асуудлыг судлах

Сурах бичиг болон бусад хэрэглэгдэхүүний чанарыг өндөр түвшинд байлгах, боловсруулах, хэвлэх, батлах, түгээх үйл явцыг хэмнэлттэй, цаг алдалгүй явуулахад анхаарах үүднээс өмнөх сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явцад хэрэглэгдсэн сурах бичгийн тоо, хэвлэх, түгээх болон ашиглалтын явцад гарсан асуудлууд, оролцогч талуудын чиг үүргийн мэдээллийг нэгтгэн дүгнэлт хийнэ. Тухайлбал, тоо ширхэг, хэвлэлийн компани, түгээх зохицуулалт, хүртээмж, чанар, ашиглалт, бусад асуудал гэх

мэт. Дүн шинжилгээ хийхдээ зайлгүй тодруулах асуултуудыг чиг баримжаа болгоно. Тухайлбал,

- Одоогоор сурах бичиг боловсруулах, түгээх ямар механизм байна вэ?
- Сурах бичгүүдийн хангалтад тулгарч буй бэрхшээлүүд юу вэ?
- Сурах бичгийн түрээсийн талаар юу хэлэх вэ?
- Сурах бичиг боловсруулахад ямар зарчмыг баримтлах вэ?
- Сурах бичгийг үр дүнтэй, хэмнэлттэй боловсруулах, түгээх чадавхийг хөгжүүлэхэд анхаарах дараагийн алхам юу вэ? гэх мэт

Сурах бичгийг боловсруулах хэвлэх, түгээх, хэрэглэх асуудлуудыг нэгтгэн харуулсан зурагт хуудас хийнэ. Зурагт хуудаст одоогийн тогтолцоо, ба цаашид анхаарах зөвлөмжийг тусгана.



Уншиж судлах материал:

- БШУ-ны сайдын 2009 оны 131 дугаартай тушаалаар баталсан “Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурах бичгийг зохиох, хэвлүүлэх, түгээх журам”
<https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=8139>
- ГЯ., 2001. “Чанартай боловсрол-хөгжлийн баталгаа” Монголын багш нарын бага хурлын эмхэтгэл
- “Сурах бичгээр тогтвортой хангах гарын авлагыг судална.
Askerud, P. 1997. A Guide to Sustainable Textbook Provision. Paris, UNESCO.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001106/110638eo.pdf> (Accessed 13 September 2013.)
- Сурах бичиг хэвлэх зарчим, үйл явц, стандартад нийцүүлэх: Сингапурын багцыг судална.
Fan, L. 2010. Principles and processes for publishing textbooks and alignment with standards: a case in Singapore. (Paper presented at APEC Conference on Replicating Exemplary Practices in Mathematics 5 119 MODULE Education, Koh Samui, Thailand, 7–12 Mar. 2010.) http://publications.apec.org/publication-detail.php?pub_id=1047 (Accessed 13 September 2013.)
- Бусад холбогдох эх сурвалж



Бүтээгдэхүүн

1. Сурах бичгийг боловсруулах, хэвлэх, түгээх, хэрэглэх схем зураг (чанар, хүртээмжтэй байдлыг харгалзсан байх)
2. Оролцогч талуудын үндсэн чиг үүргийг тэмдэглэсэн жагсаалт



Даалгавар 2. Сурах бичиг боловсруулах менежментийн үндсэн параметруудийг тодорхойлох

Шинэ сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхтэй уялдуулан шинээр боловсруулах сурах бичиг, сургалтын хэрэглэгдэхүүний жагсаалтыг гаргаж, ажлын хэсгийг үйл ажиллагааны төлөвлөлт гаргана. Мөн сурах бичиг боловсруулагчдыг шинэ сургалтын хөтөлбөрийг

судлах, сургууль, багш нарт шинэ арга зүйг таниулах сургалт явуулах бэлтгэл хангах үүднээс чадавхжуулах сургалтад хамруулна.

- Ямар хичээлд сурах бичиг, багшийн гарын авлага шаардлагатай вэ?
- Танай сурах бичиг боловсруулах баг ямар бүрэлдэхүүнтэй вэ?
- Сурах бичиг, багшийн гарын авлагыг хэдэн удаа засварлах вэ?
- Сурах бичиг, багшийн гарын авлагыг хэзээ батлах вэ?
- Хичээл тус бүрээр батлагдсан нэг сурах бичиг байх уу, эсвэл олон төрөлтэй байх уу?
- Сурах бичиг ба суралцагчийн тооны харьцаа ямар байна вэ?
- Сурах бичгийг сургууль, багш, суралцагчдад хэрхэн таниулах вэ? гэх мэт



Уншиж судлах материал:

- Шинэ сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал, сургалтын хөтөлбөр
- Бага дунд боловсролын хэвлэмэл сурах бичигт тавих шаардлага MNS 5418:2008
- “Узбекистаны суурь боловсролын сурах бичиг боловсруулах” багцыг судлана.
Asian Development Bank. 2005. Project Completion Report: Basic Education Textbook Development Project (Loans 1594-UZB and 1595-UZB [SF]) in Uzbekistan. Manila, Asian Development Bank. <https://www.adb.org/sites/default/files/project-document/69283/pcr-uzb-29664.pdf> (Accessed 7 January 2022.)
- “Сурах бичиг хэвлэх зарчим, үйл явц, стандартад нийцүүлэх: Сингапурын багц”-ыг судална.
Fan, L. 2010. Principles and processes for publishing textbooks and alignment with standards: a case in Singapore. (Paper presented at APEC Conference on Replicating Exemplary Practices in Mathematics 5 119 MODULE Education, Koh Samui, Thailand, 7–12 Mar. 2010.) http://publications.apec.org/publication-detail.php?pub_id=1047 (Accessed 13 September 2013.)



Бүтээгдэхүүн

3. Шинэ сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх сурах бичиг, сургалтын хэрэглэгдэхүүний жагсаалт
4. Таниулах сургалтын материал



Даалгавар 3. Сурах бичгийн чанарын үзүүлэлтийг илрүүлэх

Сурах бичгийн чанарын үзүүлэлтүүдийг илрүүлэх хүчин зүйлс, шалгуурын дагуу өмнө хэрэгжсэн сурах бичигт шинжилгээ хийнэ. Оролцогчид бүлэгт хуваагдан сурах бичгийн үнэлгээний шалгуурыг хэлэлцэнэ. Мөн манай улсад байгаа улс төрийн, бүтэц, тогтоолцооны болон практик хязгаарлалтуудыг хэрхэн хамгийн сайнаар шийдвэрлэх талаар бодож үзэх хэрэгтэй. Стандарт тус бүрд харьцангуй жин оноох боломжийг харгалзан шалгуур үзүүлэлтийн дагуу хамтдаа үнэлгээ хийж, шинэ сурах бичигт үнэлгээ хийх шалгуур үзүүлэлтийг эцэслэнэ.

Сурах бичгийг үнэлэх, батлах

Сурах бичгийг бодитой үнэлэхийн тулд хараат бус үнэлгээний зөвлөл байгуулах шаардлагатайг боловсролын яамд ихэвчлэн хүлээн зөвшөөрдөг. Эдгээр зөвлөл нь бодитой, хариуцлагатай байдаг нь бодлогын яаманд сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэн сайжруулах боломж олгодог байж болох юм.

Вьетнам, Герман зэрэг зарим улс орнууд сургуулиудад сургалтын материалыг ашиглахаас өмнө үнэлгээ хийх шалгалтын хатуу журамтай байдаг. Үүнд, ном хэвлэх зөвшөөрөл олгохын өмнө хэвлэн нийтлэгчид сонгосон сургуулиудад сурах бичгийг бүхэлд нь, эсвэл зарим хэсгийг нь туршиж үзэх ёстой. Жишээлбэл, Канадын Квебек хотод гадаад хэлний сурах бичиг нь сурган хүмүүжүүлэх арга зүй, тэгш боломж, хүйсээр болон арьсны өнгөөр ялгаварлан гадуурхах агуулгыг үнэлдэг таван тусдаа үнэлгээний хороодоор хэлцүүлдэг байна.



Уншиж судлах материал:

- Бага дунд боловсролын хэвлэмэл сурах бичигт тавих шаардлага MNS 5418:2008
- “Польшийн сургуулийн сурах бичигт жөндөрийн асуудал”
Mazurkiewicz, G. 2006. Gender issues in textbooks and class activities – The Polish case. *Current and Future Challenges in Curriculum Development: Policies, Practices and Networking for Change*. A. Crisan (ed.), Bucharest, Editura Educatia 2000+/Humanitas Educational/UNESCO International Bureau of Education.
- “Сурах бичгийн хэвшмэл байдлыг илрүүлэх шалгуур: Шри-Ланка”
Wickrema, A. and Colenso, P. 2003. Respect for diversity in educational publication – the Sri Lankan experience. Washington, DC, World Bank.
http://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/120Resources/278200-1121703274255/1439264-1126807073059/Paper_Final.pdf (Accessed 13 September 2013.)
- “Сурах бичгийн чанарыг сайжруулах хөтөлбөр – Иракийн суурь боловсролыг дэмжих”
UNESCO. 2005. Textbook quality improvement programme: support to basic education in Iraq (final report). Paris, UNESCO.



Бүтээгдэхүүн

5. Сурах бичигт үнэлгээ хийсэн илтгэх хуудас

Үйл ажиллагаа 2. Багшлахуйн болон суралцахуйн үйл ажиллагааг дэмжих сурах бичиг, сургалтын нэмэлт хэрэглэгдэхүүн



Зорилго.

Энэхүү үйл ажиллагаа болон санал болгож буй даалгаврууд нь сургалтын хөтөлбөрт хийсэн өөрчлөлт/шинэчлэлийн дагуу сурах бичиг, сургалтын нэмэлт хэрэглэгдэхүүн боловсруулахад оршино.



Тухайн хичээлээр юу заах, юу сурах ёстойг тайлбарлах, багш нарт зориулсан бусад олон төрлийн мэдээллийг хүргэхэд хичээлийн хөтөлбөр, багшийн гарын авлагыг баримт бичиг хэлбэрээр тодорхойлсон байдаг. Иймээс сургалтын хөтөлбөр боловсруулагчдын өмнө тулгамдаж буй асуудал бол сургалтын чанар,

сургалтын хөтөлбөрт заасан үр дүнд хүрэхэд туслах төрөл бүрийн сургалтын хэрэглэгдэхүүний талаар багш нарт мэдэгдэх явдал юм.

Одоогоор олон оронд хэвлэмэл болон хэвлэмэл бус хэд хэдэн төрлийн сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг ашиглаж байна. Эдгээрт нэмэлтээр унших ном, комикс, зурагт хуудас, флип чарт, видео бичлэг эсвэл DVD болон электрон материалууд багтдаг. Эдгээр мультимедиа сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг сонгох, ашиглах нь улс орон бүрийн техник, санхүүгийн боломжоос хамаарна.

Зарим тохиолдолд сургуулиудад хэрэглэгдэж буй сурах бичгүүдийг тухайн орон нутаг, дүүргийн онцлог, хэрэгжилтийн хүрээнд үүсч болох асуудлыг сайн мэдэхгүй, мэргэжлийн чиглэлээр мэргэшсэн багууд боловсруулсан байдаг. Ийм тохиолдолд ойлголт, зарчмуудыг тайлбарладаг сурах бичгүүд нь багш, суралцагчдын туршлагад тохирохгүй байж болох юм.

Цахим сургалт болон сургалтын нэмэлт хэрэглэгдэхүүнүүд нь ашиглахад хялбар тул суралцагчдад илүү хамааралтай, сонирхолтой байдаг. Тиймээс багш нарт сурах бичгээс гадна нэмэлтээр сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг өөрсдийн нөөц, нөхцөл байдалд тулгуурлан боловсруулж болно.

Нэмэлт сургалтын хэрэглэгдэхүүн нь суралцагчдад сургалтын хөтөлбөрт шаардлагатай бүх ойлголт, ур чадварыг эзэмшихэд шаардагдах туршлагыг бүрэн хамрахад зориулагдаагүй байдаг. Харин багшийн боловсруулсан сургалтын нэмэлт хэрэглэгдэхүүн нь суралцагчдын сурах туршлагыг баяжуулж, улмаар тухайн судлах сэдэвтэй холбоотой мэдлэг, чадварыг олж авах, суралцах эерэг хандлагыг төлөвшүүлэхэд нэн чухал үүрэгтэй байдаг.



Даалгавар 1. Сургалтын хөтөлбөрт нийцүүлэн шинэ сурах бичгийг боловсруулах

Сурах бичгийн зохиогчид сургалтын хөтөлбөрт үндэслэн шинэ сурах бичгийг боловсруулах бүтцийг гаргана. Үүний тулд нэг сэдвийг сонгож, бичих загварыг гаргаж туршина. Сурах бичгийн агуулга, аргазүй, үнэлгээний хэсэгт тавигдах шаардлага болон техникийн үзүүлэлтүүдийг хангасан байхад анхаарна.

- Агуулгын мэргэжилтэн: Сурах бичигт тусгах бүлэг сэдэв, дэд сэдэв, агуулгын өргөсөл, гүнзгийрэл, залгамж холбоог хангасан байхад;
- Арга зүйн мэргэжилтэн: Сонгосон агуулгыг ямар арга зүйгээр суралцагчдад хүргэх, тэдний нас, сэтгэхүйн онцлогт тохирсон арга зүйг туршиж, сурах бичиг оруулахад;
- Үнэлгээний мэргэжилтэн: Хичээлийн явцын болон, суралцагчийн өөрийн үнэлгээ, бүлэг сэдвийн үнэлгээг агуулга, арга зүйтэй уялдуулах, үнэлэх арга хэрэгслийг оновчтой сонгоход;

- Туршигч багш: Багийн боловсруулсан бүтээгдэхүүнийг хичээлийн түвшинд туршиж, алдааг залруулах, шинэ санааг тусгах чиг үүрэгтэй оролцоно.



Уншиж судлах материал:

- Бага дунд боловсролын хэвлэмэл сурах бичигт тавих шаардлага MNS 5418:2008
- “Сургалтын объект ба сургалтын онол” баримт бичгийг уншина уу.
Smith Nash, S. 2005. Learning Objects, Learning Object Repositories, and Learning Theory: Preliminary Best Practices for Online Courses. Interdisciplinary Journal of Knowledge and Learning Objects, Vol. I. <http://ijklo.org/Volume1/v1p217-228Nash.pdf> (Accessed 13 September 2013.)
- Өмнө хэрэгжүүлж байсан сурах бичгүүд



Бүтээгдэхүүн

6. Сурах бичгийн эхний хувилбар
7. Туршиж сайжруулсан сурах бичгийн хувилбар
8. Эцэслэн боловсруулсан сурах бичгийн хувилбар



Даалгавар 2. Багш нэмэлт сургалтын хэрэглэгдэхүүн боловсруулах

Багш ерөнхий боловсролын бага, суурь, бүрэн дунд боловсролын сургалтын хөтөлбөрөөс нэмэлт сургалтын хэрэглэгдэхүүн боловсруулах сэдвээ сонгоно. Сурах бичиг, багшийн гарын авлагад энэхүү сэдвийн багшлахуй болон суралцахуйн арга технологийг судална. Гэр, сургууль, нийгмийн орчин тойрноос тухайн сонгогдсон сэдвийг аль нөхцөл байдалд илүү сайн тайлбарлаж, тухайн чиглэлээр ур чадварыг хөгжүүлж болохоор байгааг тодорхойлж, дараах аргачлалаар нэмэлт сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг боловсруулж, сургалтад нэвтрүүлж болно. Үүнд:

1. Өөрийн боловсруулахыг хүсэж буй нэмэлт сургалтын материалын жишээг сонгох (жишээ нь зурагт хуудас, комикс, тоглоом, туршилтын гарын авлага).
2. Тохирох сэдвийн дагуу сонгосон нэмэлт сургалтын материалыг боловсруулах шалгуурыг тодорхойлох
3. Сонгосон нэмэлт сургалтын материалыг боловсруулах
4. Боловсруулсан нэмэлт сургалтын материалыг сургалтад ашиглах
5. Хэвлэмэл болон хэвлэмэл бус цахим хэрэглэгдэхүүн боловсруулах, ашиглахын давуу, сул тал, зөвшөөрөгдөх эсвэл саад болох зүйлийг тогтоох
6. Бусад багш нарт таниулах зөвлөмж, гарын авлага боловсруулах гэх мэт



Уншиж судлах нэмэлт материал

- БШУ-ны сайдын 2021 оны А/193 дугаар тушаал, нэгдүгээр хавсралт: “Ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтад ашиглах цахим сурах бичигт тавих шаардлага”,

- Мөн тушаалын хоёрдугаар хавсралт: “Ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтад ашиглах сургалтын нээлттэй материал, сургалтын интерактив контент, ээлжит хичээлийн цахим контентод тавих шаардлага”
<https://www.meds.gov.mn/post/67967>
- “Индонезийн хэвлэмэл бус сургалтын хэрэглэгдэхүүн”-ний жишээг уншина уу.
Yulaelawati, E. 2003. Non-print learning materials in Indonesia. Directorate of Community Education Development, Ministry of National Education, Indonesia. Geneva, Switzerland, UNESCO International Bureau of Education. (Contribution presented to the Asia-Pacific Resource Pack for Capacity-Building in Curriculum Development.



Бүтээгдэхүүн

9. Сургалтын нэмэлт материалуудыг сонгох шалгууруудын боломжит хувилбар
10. Багшлахуйн нэмэлт сургалтын материалын төсөл
11. Хам сэдийн хүрээнд боловсруулсан хичээл

Үйл ажиллагаа 3. Цахим сургалт, цахим ном



Зорилго

Энэхүү үйл ажиллагаа болон санал болгож буй даалгаврууд нь оролцогчдод цахим сургалтын талаар ойлголт өгөх, МХХТ-д суурилсан сургалтын хэрэглүүрийг ашиглахад тулгарч буй бэрхшээл, үр дагаварт дүн шинжилгээ хийхэд туслах зорилготой.



Цахим сургалтыг МХХТ-д суурилсан сургалтын бүх үйл ажиллагааны ерөнхий нэр болгон ашигладаг. Сургуулийн системд цахим сургалтыг нэвтрүүлснээр сурах бичиг гэх мэт уламжлалт сургалтын хэрэглэгдэхүүнд тавигдах шаардлагаас ялгаатай нөхцөл, шаардлага боловсруулахад хүргэж байна. Үүнд зохих техник хангамж, найдвартай, өндөр чанартай программ хангамжийг багтаасан функциональ дэд бүтэц шаардлагатай. Мөн ихээхэн хэмжээний байнгын техникийн дэмжлэг, найдвартай харилцаа холбооны холболтын бэлэн байдлыг урьдчилсан төлөвлөх шаардлагатай. Үндэсний шийдвэр гаргах түвшинд тэгш байдал гэдэг нь жижиг болон хөдөөгийн сургуулиудад цахим сургалт, мэдээллийн мэдлэгийг үр дүнтэй дасан зохицоход нь дэмжлэг үзүүлэх асуудлыг тусгайлан авч үзэх ёстой гэсэн үг юм.

МХХТ-ийг ашигласнаар суралцах чадварыг хөгжүүлэх зарим боломжууд бий болдог. Үүнд:

- Шууд хариу өгөх доод түвшний ур чадварыг хөгжүүлэх дахин давтагдах дасгалууд оруулах;
- Сургуулийн даалгаварт зураг, дуу, видео клип оруулах;
- Мультимедиа мэдээллийн санг ашиглан мэдээлэл хайх;
- Хичээлийн дараа интернетээр программчлагдсан зайны сургалт явуулах;
- Тоглоом болон суралцах сэдэл төрүүлэх бусад өдөөгчийг ашиглах;

- Туршилтын үйл ажиллагаанд өгөгдөл авах мэдрэгч дээр суурилсан программуудыг ашиглах;
- Компьютержсэн үнэлгээ, виртуал портфолио, онлайн судалгаа хийх гэх мэт.

Цахим сургалтыг хэрэгжүүлэхийн тулд сургуулийн түвшинд тодорхой алсын хараа, чиг баримжаа шаарддаг, учир нь цахим сургалтын материалтай холбоотой шийдвэр нь өндөр өртөгтэй, нөөц нь хурдан хуучирдаг. Хэтийн төлөвд үндэслэсэн менежментийн шийдлүүд гаргахад:

- Цахим сургалтыг хичээлийн төлөвлөгөөт сургалтын цагт тохируулах, боловсруулах;
- Суралцагчдын ур чадварыг үнэлэх, хянах, дүн шинжилгээ хийх тусгай хэрэгслийг зохион бүтээх;
- МХХТ-ийн хэрэглээ, түүнийг цахим сургалтын нөхцөлд хэрэгжүүлэх чиглэлээр багш нарын мэргэжил дээшлүүлэх төлөвлөлт, хангалтыг шийдэх;
- Сургуулиудад МХХТ-д суурилсан системийг хичээлийн өдрийн динамиктай уялдуулахад дэмжлэг үзүүлэх;
- Үнэгүй лицензтэй материалыг сонгох эсвэл арилжааны, зохиогчийн эрхээр хамгаалагдсан материалыг худалдаж авах эсэхээ шийдэх;
- Суралцагчдад зохисгүй материал тараахгүйн тулд МХХТ-ийн хэрэглээг зохицуулах бодлого боловсруулах зэрэг хамаарах болно.

Багшийн мэдлэг чадвар, итгэл үнэмшил нь олон янз байдаг тул цахим сургалтыг багтаасан сургалтын хөтөлбөрүүдээр багшийн чадавхийг тогтвортой хөгжүүлэх шаардлагатай. Заримдаа МХХТ-тэй холбоотой мэргэжлийн хөгжлийн хэсэгт оролцож буй сургуулиуд чадавхийг хөгжүүлэх үйл явцад нэгдэж болно; энэхүү дэмжлэг, мэргэжлийн хөгжил нь сургууль бүрийн сонгосон цахим сургалтын материал, түүнээс олж авсан тодорхой хэрэгцээнд тулгуурладаг.



Даалгавар 1. Боловсролын онлайн контентын чанарын удирдамж, түүний практикт хэрэгжих боломж

Монгол Улсын ерөнхий боловсролын сургуулийн сурах бичгийн интернет эх сурвалжийг тодорхой судлагдахуунаар сонгоод, "Боловсролын онлайн контентын чанарын удирдамж, түүний практикт хэрэгжих чадвар" баримт бичигт санал болгосон шалгуурыг ашиглан энэ контентыг өөрийн нөхцөлд ашиглах боломжийн талаар үнэлгээ өгнө.

Дараах асуултуудыг дүн шинжилгээ хийх хүрээ болгон ашиглаарай.

- Дижитал эрин бий болсон нь сурах бичгийн "уламжлалт" хэрэглээний хувьд сайн/муу тал нь юу болж байна вэ?
- Цахим сургалтын онцлог юу вэ?
- Япон, Франц зэрэг улс орнуудын жишээнээс ямар сургамж авсан бэ?
- Манай улсад цахим сургалтыг ашиглахад ямар нөхцөл саад болж байна вэ?
- Манай улсад цахим сургалтыг ашиглахгүйгээр чанартай боловсролд хүрэх ямар хувилбарууд байдаг вэ?
- Эдгээр хувилбаруудыг сургуулиудад хэрхэн ашиглаж байна вэ?



Уншиж судлах нэмэлт материал

- "Цахим эрин дэх сургалтын хөтөлбөр ба мэдлэг" баримт бичгийг уншина уу.
Vallejo, J. M. B. and Domínguez, S. A. C. 2011. Curriculum and knowledge in the digital era. Sapientia, ed. 2, Vol. 2, No. 2.
- "Япон дахь цахим сургалт" баримт бичгийг уншина уу.
Goto, M. 2003. E-learning in Japan. Department for Curriculum Research, National Institute for Educational Policy Research of Japan (NIER), Tokyo. Geneva, Switzerland, UNESCO International Bureau of Education. (Contribution presented to the Asia-Pacific Resource Pack for Capacity-Building in Curriculum Development.)
- "Сургуулийн боловсролд МХХТ ашиглах судалгаа" [Étude sur les usages des dispositifs TIC dans l'enseignement scolaire] багц судалгаанудыг уншина уу.
Secretary General, Ministry of National Education of France. 2006. Étude sur les usages des dispositifs TIC dans l'enseignement scolaire [Study on the use of ICT in school education]. Paris, Ministère de l'éducation nationale [Ministry of National Education]. (In French.) http://www.educnet.education.fr/chrgt/Etude_Usages_TICE2006.pdf (Accessed 13 September 2013.)
- "Боловсролын онлайн контентын чанарын удирдамж, түүний практикт хэрэгжих боломж" баримт бичгийг уншина уу.
Smith Nash, S. 2005. Learning Objects, Learning Object Repositories, and Learning Theory: Preliminary Best Practices for Online Courses. Interdisciplinary Journal of Knowledge and Learning Objects, Vol. I. <http://ijklo.org/Volume1/v1p217-228Nash.pdf> (Accessed 13 September 2013.)



Бүтээгдэхүүн

12. Сургалтын цахим эх сурвалжид шинжилгээ хийсэн хуудас



Даалгавар 2. Сургуулийн цахим сургалтын төлөвлөгөө боловсруулах

Сургуулийн цахим сургалтын төлөвлөгөө боловсруулахад дараах асуултуудад хариулт эрэлхийлэх хэрэгтэй.

- Цахим сургалтын төлөвлөгөөнд вэб хуудас эсвэл цахим шуудангийн хэрэглээг хэрхэн шийдвэрэхийг тусгасан уу? Интернетэд нэвтэрч буй суралцагчдын аюулгүй байдлыг хангах бодлогын төсөл боловсруулсан уу?
- Арилжааны программ хангамж эсвэл тусгайлан тохируулсан программ хангамжийн алийг нь ашиглахаар шийдвэрлэсэн бэ?
- МХХТ-ийг эрчимтэй ашиглах боломжтой агуулгыг сургалтын хөтөлбөрөөс сонгосон уу.
- Хэд хэдэн анги, хичээлийн цахим сургалтыг танхимын сургалттай уялдуулан хичээлийн хуваарьт тусган туршсан уу?.
- Сургалтын үйл явцыг үнэлэхийн тулд ямар үнэлгээний аргыг ашиглаж болох вэ?



Уншиж судлах нэмэлт материал

- “Сургуулийн боловсролд МХХТ ашиглах судалгаа” [Étude sur les usages des dispositifs TIC dans l’enseignement scolaire] багц судалгаанудыг уншина уу.
Secretary General, Ministry of National Education of France. 2006. Étude sur les usages des dispositifs TIC dans l’enseignement scolaire [Study on the use of ICT in school education]. Paris, Ministère de l’éducation nationale [Ministry of National Education]. (In French.) http://www.educnet.education.fr/chrgt/Etude_Usages_TICE2006.pdf (Accessed 13 September 2013.)
- “Боловсролын онлайн контентын чанарын удирдамж, түүний практикт хэрэгжих боломж” баримт бичгийг уншина уу.
Smith Nash, S. 2005. Learning Objects, Learning Object Repositories, and Learning Theory: Preliminary Best Practices for Online Courses. Interdisciplinary Journal of Knowledge and Learning Objects, Vol. I. <http://iiklo.org/Volume1/v1p217-228Nash.pdf> (Accessed 13 September 2013.)



Бүтээгдэхүүн

13. МХХТ-д суурилсан хичээлийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх төсөл

ДҮГНЭЛТ

1. Энэхүү зөвлөмжид дурьдсан зүйлсийг нэгтгэн дүгнэж үзвэл сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх бүтэцчилсэн хүрээний загварын төсөөлөл гарч ирнэ. Энэ нь суралцагч төвтэй хөтөлбөр байх бөгөөд суралцагчийг чин шударгуу зан төлөвтэй (uprightness), суралцахуйн арга барил эзэмшин өөрийн авьяас чадвараа хөгжүүлдэг (learning to learn), бусадтай хамтран ажиллаж төвөгтэй асуудлыг шийдвэрлэж чаддаг (collaborative problem solving skill), амь биеэ тэжээхүйн чадвартай (survival skill), эх байгальдаа болон бусдад ээлтэй амьдрах зөв хандлагатай (respect for mother nature) иргэн болон төлөвших үйл явцыг дэмжихэд чиглэнэ.
2. Дэлхийн улс орнууд сургалтын хөтөлбөрийн цөмд уламжлалт өв соёлыг нэгтгэсэн хэл ярианы чадвар (oracy), дэлхий дахины оюуны өвийг зэмшихэд чиглэсэн бичиг тэмдэгтийн олон талт чадвар (multi literacy), мэдлэг, мэдээллийн нийгмийн эрин үед шаардлагатай дижитал чадвар (digital literacy), иргэд нь сэтгэл хангалуун, аз жаргалтай амьдардаг нийгмийн гол шинж болох сайн сайхан байдал (well-being) зэргийг байршуулж хичээлүүдийн агуулга, арга зүйг интегралчлах. Үүний дараагийн тойрогт ерөнхий чадвар, чадамжууд, хичээлүүдийг багцийг байршуулах зэргээр сургалтын хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээг гаргасан байна.
3. Боловсролын сэтгэл судлалын ухааны судалгаагаар, өдгөө хүмүүнд хэл ярианы, логик математикийн, бие бялдрын, хөгжмийн, харилцааны, орон зайн, дотоод ертөнцийн, байгаль орчны гэсэн 8 төрлийн оюун ухаан байгааг нотолсон байдаг тул ЕБС-д судлах судлагдахууныг хэл хүмүүнлэгийн ухаан, математик мэдээллийн технологи, хөгжим, бие бялдар, нийгмийн ухаан, техник технологи, байгалийн ухаан гэсэн 7-8 багцад зангидах боломжтой.
4. Дэлхийн зарим улс орон сургалтын хөтөлбөрийг чанартай бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх үйл явц гэж үзээд боловсролын гаднах төлөөллийн оролцоон дээр суурилан хамтран боловсруулах бүтцийг бий болгон ажиллаж байна. Манай улсын хувьд сургалтын

хөтөлбөрийн мэргэжилтнүүдийн хүрээнд боловсруулсан баримт бичгийг үндэсний хэмжээнд хэрэгжүүлж ирсэн уламжлалтай. Орчин үед сургалтын хөтөлбөрийг бүтээгдэхүүн биш, олон хүнийг хамарсан динамик үйл явц хэмээн үзэж, өөр өөр тэргүүлэх чиглэл, сонирхол, хэрэгцээтэй бүлгүүдийн оролцоо, санал хүсэлтийг зайлшгүй харгалзан үзэх боллоо. Ингэснээр аливаа өөрчлөлт тэдний өдөр тутмын амьдрал, үйл ажиллагаанд нөлөөлж, хэрэгжих боломж нэмэгддэг болохыг ЮНЕСКО тэмдэглэсэн байна.

5. Боловсролын үндэсний зөвлөл нь сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх үзэл баримтлалыг боловсруулах, олон нийтэд хэлэлцүүлэх, оролцогч талуудаас шинэ санаа хүлээн авах, санал болгох яриа хэлэлцээ, нөлөөллийн боломжуудыг удирдах, үндэсний зөвшилцөл бий болгох, сургалтын хөтөлбөрийн менежментийн циклийн урт, дунд хугацааны үйл ажиллагаа болон санхүүгийн төлөвлөлт хийх чиг үүрэгтэй ажиллах түр зөвлөл байна.
6. Боловсролын үндэсний зөвлөлийг байгуулан сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/шинэчлэл хийх үйл явц нь КОВИД-ын нөхцөл байдал, ЕБС-ийн суралцагчдын сурлагын хоцрогдолтой байгаа өнөөгийн нөхцөл байдал, шинэ сургалтын хөтөлбөр, цахим сурах бичиг боловсруулах цаг хугацаанаас хамаараад 2026 оноос үндэсний хэмжээнд хэрэгжүүлэх шахуу төлөвлөлттэй ажиллахаар байна.

САНАЛ

1. Шинэ үеийнхний суралцагчийн дүр төрх, суралцахуйн хэв маяг, ирээдүйн иргэний болон мэргэжилтний дүр төрх, хувь хүний болон нийгмийн хэрэгцээ, суралцахуйн орчин үеийн чиг хандлага, сургалтын хөтөлбөр, үнэлгээ боловсруулалтын олон улсын харьцуулсан судалгаа зэрэг сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэхэд үндэслэл болохуйц судалгаануудыг 2022 оноос шуурхай эхлэх хэрэгтэй.
2. Сургалтын хөтөлбөр шинэчлэх концепци, хөтөлбөрийн бүтэцчилсэн хүрээ, төлөвлөлтийн бүтэцчилсэн хүрээ, суралцахуйн бүтэцчилсэн хүрээний жишиг загвар гэсэн үндсэн баримт бичгүүдийг боловсруулах шаардлагатай.
3. 2022 онд олон талын төлөөлөл бүхий боловсролын үндэсний зөвлөлийг байгуулж, тухайн ондоо багтаан сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт/шинэчлэл хийх үзэл баримтлалыг боловсруулан хэлэлцүүлэх хэрэгтэй.
4. 2023-2024 онуудад бага, суурь, бүрэн дунд боловсролын сургалтын хөтөлбөр боловсруулах, сурах бичиг зохиох, үнэлгээ хөгжүүлэлт хийх багийн гишүүдийг чадавхжуулах сургалтын модулийг мэргэжлийн байгууллага зөвлөмжид өгсөн бүтцийг ашиглан боловсруулж, улмаар чадавхжуулах сургалтад хамруулан хүний нөөцийг бэлтгэх, тэдгээрийн оролцоотойгоор сургалтын хөтөлбөр боловсруулах ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлэх шаардлагатай.
5. 2024-2027 онуудад сурах бичиг зохиох, цахим сурах бичиг, нэмэлт сургалтын хэрэглэгдэхүүн боловсруулах ажлыг хөгжүүлэх хэрэгтэй.
6. 2026 оноос бага боловсролын, 2027 оноос суурь боловсролын, 2028 оноос бүрэн дунд боловсролын шинэ сургалтын хөтөлбөрийг үе шаттайгаар хэрэгжүүлэх, шилжилтийг тооцох, үнэлэх дахин сайжруулах сургалтын хөтөлбөрийн менежментийн циклийн

урт, дунд хугацааны үйл ажиллагаа болон санхүүгийн төлөвлөлтийг яаравчлан боловсруулах хэрэгтэй байна.

7. Энэ зөвлөмжид боловсролын бодлого, сургалтын хөтөлбөр, сурах бичиг боловсруулагчдыг чадавхжуулах сургалтын модулийн бүтцийг зөвлөсөн цаашид сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэгчид болон үнэлгээчдийг бэлтгэх сургалтын модулийн бүтцийг боловсруулах нь хүний нөөцийг бэлтгэх чиг үүрэг тодорхой болоход тус дэмтэй байх болно.

НОМ ЗҮЙ

I. Гадаад хэлээр уншиж судалсан

Goldin.C & Katz.L (2008) *The Race between Education and Technology*. Cambridge: Harvard University Press.

Jurenka.R, Stareek.A, N. Akova.V & Cagaova.D (2018) *The Learning Styles of the Generation Group Z and Their Influence on Learning Results in the Learning Process*. Slovak University of Technology in Bratislava, Slovakia

Seemiller.C & Megan.G (2017) *Generation Z: Educating and Engaging the Next Generation of Students*. (2017). *Sage Journal*, 22(3), 21–26. doi: <https://doi.org/10.1002/abc.21293>

Schwieger.D & Ladwig.C (2018) *Reaching and Retaining the Next Generation: Adapting to the Expectations of Gen Z in the Classroom*. *Information Systems Education Journal* , 16(3), 46–54. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1179303.pdf>

Smith.E, Kahlke.R & Judd.T (2018) *From digital natives to digital literacy: Anchoring digital practices through learning design*. In M. Campbell, J. Willems, C. Adachi, D. Blake, I. Doherty, S. Krishnan, S. Macfarlane, L. Ngo, M. O'Donnell, S. Palmer, L. Riddell, I. Story, H. Suri & J. Tai (Eds.), *Open Oceans: Learning without borders*. Proceedings ASCILITE 2018 Geelong (pp. 510-515).

Ng.W (2012) *Can we teach digital natives digital literacy?*, *Computers & Education*, Volume 59, Issue 3

Prensky.M (2001) *Digital natives, digital immigrants, part 1*. *On the Horizon*, 9(5), 1-6. Retrieved from <https://www.marcprensky.com>

Wiggins.G & McTighe.J (2011) *The Understanding by Design guide to creating high-quality units*. Alexandria, VA: ASCD.

OECD (2018) *OECD Learning Framework 2030. The future of education and skills*. Education 2030. Position paper.

Ministry of Education Singapore. (2012). *Nurturing early learners: A Curriculum Framework for Kindergartens in Singapore*.

Partnership for 21 st century Learning, (2009). *Framework for 21st century Learning, 21st Century Student Outcomes and Support Systems* <http://www.p21.org>.

The Case of Singapore. *Rethinking Curriculum for the 21st Century*. /Paris2012_SingaporeCase_Final-Read-Only-Compatibility-Mode.pdf/

UNESCO. (2021). REIMAGINING OUR FUTURES TOGETHER A new social contract for education, Report from the international commission on the futures of education.

ACARA. (2020). Curriculum review Process paper

UNESCO. (2017). Education for Sustainable Development Goals Learning Objectives

International bureau of education. (2017). Training Tools for Curriculum, Development Developing and Implementing Curriculum Frameworks

International bureau of education. (2013). Training Tools for Curriculum Development A Resource Pack

International bureau of education.(2013). Glossary of Curriculum Terminology

II. Монгол хэлээр уншиж судалсан

УИХ. “Алсын хараа-2050: Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого”

ЮНЕСКО, БХ. (2019). Монгол Улсын боловсролын бодлогын тойм шинжилгээ, УБ.

БСШУСЯ, Жайка. (2018). Ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтын хөтөлбөрийг боловсронгуй болгох аргачлал, УБ.

БСШУСЯ, Жайка. (2018). Монгол Улсын ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулах, хэрэгжүүлэх, үнэлэх үйл явцын тайлан, УБ.

БШУЯ. (2014). Бага боловсрол сургалтын цөм хөтөлбөр, гарын авлага

БСШУЯ. (2015). Суурь боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөр, гарын авлага

БСШУЯ. (2016). Бүрэн дунд боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөр, гарын авлага

БСШУСЯ. (2019). Бага, суурь, бүрэн дунд боловсролын сайжруулсан хөтөлбөр

Бага дунд боловсролын хэвлэмэл сурах бичигт тавих шаардлага MNS 5418:2008

БШУ-ны сайдын 2009 оны 131 дугаар тушаал: “Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурах бичгийг зохиох, хэвлүүлэх, түгээх журам” <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=8139>

БШУ-ны сайдын 2021 оны А/193 дугаар тушаалын нэгдүгээр хавсралт: “Ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтад ашиглах цахим сурах бичигт тавих шаардлага”,

БШУ-ны сайдын 2021 оны А/193 дугаар тушаалын хоёрдугаар хавсралт: “Ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтад ашиглах сургалтын нээлттэй материал, сургалтын интерактив контент, ээлжит хичээлийн цахим контентод тавих шаардлага”, <https://www.meds.gov.mn/post/67967>